

POLSKA GOSPODARCZA TYGODNIK

1 9 3 6

**POLSKIE
KOPALNIE SKARBOWE**

NA GÓRNYM ŚLĄSKU

SPÓŁKA DZIERŻAWNA
SPÓŁKA AKCYJNA
SOCIÉTÉ FERRIÈRE DES MINES
FISCALES DE L'ÉTAT POLONAIS
EN HAUTE-SILÉSIE.

CHORZÓW I G. ŚL.

RYNEK, L. 945.

TELEFON 409-01

SPRZEDAŻ

WĘGLA, KOKSU, BRYKIETÓW I SIARCZ. AMONU

Z KOPALNÍ „KRÓL, BIELSZOWICE, KNURÓW.”

ADR. TELEGR. SKARBOFERME CHORZÓW

POLSKA GOSPODARCZA

TYGODNIK, WYDAWANY PRZY POPARCIU MINISTERSTWA PRZEMYSŁU I HANDLU
ORAZ MINISTERSTW: SKARBU, ROLNICTWA I REF. ROLN., KOMUNIKACJI, POCZT I TELEGR.

WYCHODZI W SOBOTY

TREŚĆ ZESZYTU

	STR.		STR.
ZADANIA KOLEJOWEJ POLITYKI TARYFOWEJ —		ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE	806
A. RUDZKI	787	POCZTA I TELEGRAF	806
DZIAŁANIA POMOCNICZE W REFORMIE ROLNEJ —		SAMORZĄD	807
A. OKOŁOWICZ	792	Finansowanie inwestycji Warszawy — W. L.	
KRONIKA GOSPODARCZA:		KRONIKA TYGODNIOWA:	
Z MINISTERSTWA PRZEMYSŁU I HANDLU	796	PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ	808
GÓRNICCTWO I PRZEMYSŁ:		TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH	808
Ochrona drobnego wytwórcy w przemyśle nakładczym — M. Rozowski		SKARBOWOŚĆ I FINANSE:	
GÓRNICCTWO WĘGLOWE	798	PODATKI I OPŁATY	809
HUTNICCTWO	798	PIENIĄDZ I KREDYT	809
PRZEMYSŁ WŁÓKNIENICZY	798	RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH	810
RZEMIOSŁO	799	Z BANKU POLSKIEGO	811
ROLNICTWO	800	PRZEGLĄD ZAGRANICZNY:	
Wykonanie dekretu o oddłużeniu spółdzielni rolniczych — M. Wierusz Kowalski		REORGANIZACJA BRYTYJSKIEJ WYTWÓRCZOŚCI	
HANDEL:		PRZEMYSŁOWEJ — DR. B. RM.	812
TRAKTATY I KONWENCJE	802	KRONIKA ZAGRANICZNA:	
Układ handlowy ze Szwecją — R.		OGÓLNE	815
KRAJOWE RYNKI TOWAROWE	802	ANGLJA	815
RYNEK AKCYJNY	803	HOLANDJA	816
CŁO ORAZ REGLAMENTACJA	803	JAPONJA	817
KOMUNIKACJA I TRANSPORT	804	PALESTYNA	817
Len w świetle statystyki przewozów i taryf kolejowych — L. Galecki		Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH	817

DO ZESZYTU NINIEJSZEGO DOŁĄCZONY JEST SPIS RZECZY, DRUKOWANYCH W I PÓŁROCZU 1936 R.

ZADANIA KOLEJOWEJ POLITYKI TARYFOWEJ¹⁾

ZNACZENIE aktywnej polityki morskiej dla całokształtu życia gospodarczego i politycznego Państwa przedstawione zostało w ciągu ostatnich lat wyczerpująco w szeregu publikacji specjalnych i jest stale omawiane na łamach prasy fachowej i codziennej — choćby ostatnio z racji dorocznego „Święta Morza”. Świadomość wagi tych zagadnień przesądziła się już głęboko do najszerzych warstw społeczeństwa, co znajduje swój wyraz praktyczny w stałym rozwoju bezpośredniego polskiego handlu zamorskiego — zarówno pod względem wysokości obrotów, jakoteż i form organizacyjnych.

Rozwój portów i żegluga morskiej związany jest

ściśle z polityką taryfową na kolejach, mianowicie z polityką portową. Punktem wyjścia dla zasadniczych poczynań w dziedzinie polityki portowej powinno być zdanie sprawy z ciężenia ważniejszych ośrodków gospodarczych kraju do portów. Ażeby skutecznie kierować przewozami według ustalonego planu, konieczne jest ustalenie, jaki jest tutaj naturalny układ stosunków. W Polsce rozpowszechnione jest szeroko przekonanie, że porty w Gdyni i Gdańsku stanowią naturalny dostęp do morza dla przeważnej części kraju. Szybki rozwój obydwóch tych portów w latach powojennych jest jakby potwierdzeniem, że umieszczenie ich w obrębie polskiego organizmu gospodarczego było wystarczające dla skierowania na tę drogę naszego handlu zamorskiego. W mniemaniu tem kryje się poważne niebezpieczeństwo, ponieważ utrudnia ono

¹⁾ Artykuł dyskusyjny. — Patrz również artykuł p. t. „Taryfy kolejowe jako instrument polityki gospodarczej” (zesz. 25/1936, str. 697).

uświadomienie sobie, jak ciężką walkę konkurencyjną porty nasze zmuszone są toczyć, jeżeli mają stanowisko swoje w handlu zamorskim Polski utrzymać i utrwalić.

W rzeczywistości bowiem sprawa przedstawia się znacznie gorzej. Poniższa tabela przedstawia odległości (w kilometrach taryfowych) kilkunastu ważniejszych ośrodków gospodarczych Polski od kilku najbliższych portów. Uważaliśmy, że dla ustalenia zasięgu wpływu poszczególnych portów odległość w kilometrach taryfowych jest najważniejszym wskaźnikiem, zwłaszcza że w naszych warunkach przewozy innymi drogami większej roli nie odgrywają:

	Do Gdańska/Gdyni	Do Królewca	Do Szczecina	Do Rygi	Do Galacii
Białowieża . . .	618	377			
Białystok Fabr.	560	283			
Brześć n/B. . . .	597	412			
Bydgoszcz	159				
Dąbrowa	587		544		
Drohobycz	867	838			699
Grodno	639	330		563	
Grudziądz	129				
Inowrocław	204				
Katowice	580		530		
Kowel	716	536			
Kraków	650		603		
Lublin	556				
Lwów	821	736			694
Łódź Fabr.	378				
Poznań	294		208		
Przemysł	759				
Radom	542				
Stanisławów	961	876			554
Warszawa Gd. . . .	378				
Wilno	796	487		406	

Zestawienie powyższe uwzględniło 21 zasadniczych ośrodków gospodarczych kraju oraz 5 ważniejszych spośród najbliższych portów. Gdańsk i Gdynia potraktowane zostały w niej równorzędnie—zarówno ze względu na zasadnicze ustosunkowanie się do tych portów, jakoteż i z powodów taryfowych, ponieważ przewoźne na podstawie taryf portowych oblicza się do tych portów w większości wypadków według tej samej skali odległościowej. W każdym wypadku była brana pod uwagę odległość do bliższego z tych 2 portów. Spośród uwzględnionych w tabeli punktów—8 leży najbliżej do portów polskich, a mianowicie: Bydgoszcz, Grudziądz, Inowrocław, Lublin, Łódź, Przemysł, Radom i Warszawa. Białystok, Białowieża, Brześć n/B., Grodno i Kowel, a więc 5 punktów, są najbliżej położone od Królewca. Szczecin jest najbliższym portem w 4 wypadkach, a mianowicie: dla Dąbrowy, Katowic, Krakowa i Poznania. Ośrodki gospodarcze Małopolski Wschodniej, a więc: Lwów, Stanisławów i Drohobycz—ciążą ku Galacowi, Wilno zaś najbliżej położone jest od Rygi. W 5 wypadkach porty nasze stoją nawet na trzecim miejscu, a więc przy Wilnie, Grodnie, Lwowie, Stanisławowie i Drohobyczu.

Jak widać z tych obliczeń, tylko pewna część wymienionych centrów gospodarczych ciąży w sposób naturalny ku naszym portom. Na mapie Polski zaplecze ich na podstawie powyższej odrysowane wyglądałoby jak długa kieszka, ciągnąca się przez środek kraju z północy na południ-wschód. W niektórych wypadkach, jak np. przy Dąbrowie, różnica na niekorzyść naszych portów jest stosunkowo nieznaczna. Często jednak jest ona nawet bardzo poważna, przy Poznaniu wynosi np. ok. 100 km, co stanowi prawie połowę odległości z Poznania do Szczecina. Jeszcze gorzej przedstawia się sprawa przy tak ważnym ośrodku drzewnym, jak Białowieża—w odniesieniu do Kró-

lewca, a najbardziej jaskrawo wygląda przy porównaniu odległości Wilna do Rygi czy Królewca oraz przy Stanisławowie.

Na podstawie danych powyższych możemy stwierdzić, że Polska znajduje się w strefie krzyżowania się wpływów szeregu portów, przede wszystkim bałtyckich. Poza portami geograficznie najbliższymi, również niektóre inne—ze względów specjalnych, a zwłaszcza w stosunku do niektórych towarów—grają poważną rolę w naszym handlu zamorskim. Chodzi tu przede wszystkim o porty niemieckie morza Północnego oraz w mniejszym stopniu o Triest. Niewątpliwie więc laissez faire'yzm w polityce portowej polskiej mógłby zredukować rolę własnych portów w handlu zamorskim do skromnych rozmiarów.

Jeżeli opuścimy dziedzinę geograficzną i przejdziemy do bardziej praktycznego porównania portów naszych z obcymi, przede wszystkim niemieckimi, to stwierdzimy również cały szereg momentów, które utrudniały nam koncentrację handlu zamorskiego na własnym wybrzeżu. Rozbudowa techniczna portów nie przesądziła od razu sprawy ich pomyślnego rozwoju. Działał tu jeszcze szereg innych niezmiernie ważnych czynników, jakoto: kwestja częstotliwości połączeń morskich, techniki i organizacji przeładunku, możliwości finansowania handlu zamorskiego, wreszcie wyrobione od lat stosunki handlowe. Pod wszystkimi temi względami, zarówno nowozbudowana Gdynia jak i przystosowujący się w szybkim tempie do swej nowej powojennej roli port gdański—stały znacznie w tyle poza większością swych konkurentów. Tem niemniej w 1934 r. Gdynia i Gdańsk przeładowały 13 561 000 t, podczas gdy wszystkie porty niemieckie razem przeładowały 92 000 t polskich towarów, a Ryga, porty rumuńskie i Triest—9 000 tonn.

Na tak poważny sukces złożyło się wiele czynników. Ogromną rolę odegrało tutaj ogólne morskie uświadomienie społeczeństwa. Sfery gospodarcze poniosły niewątpliwie szereg ofiar, zrezygnowały z wielu udogodnień, jakie im dawały porty konkurencyjne, dla podporządkowania się zasadniczym wytycznym polskiej polityki morskiej. Zarządy portowe i miejscowe sfery gospodarcze ze swej strony dokładały wszelkich starań, ażeby sprawność naszych portów jaknajszybciej podnieść do poziomu najlepszych wzorów zagranicznych. Dzięki temu każdy rok przynosił znaczną poprawę tych stosunków. Poważny wpływ na rozwój naszych portów miały zarządzenia z dziedziny handlowo-celnej. Zapewniły one im szereg ładunków wysokocennych, których skierowanie bez użycia tych środków byłoby niezmiernie trudne. Niewątpliwie, jednak fundament pomyślnego rozwoju Gdyni i Gdańska była polityka taryfowa na kolejach polskich.

Posunięcia taryfowe w stosunku do portów miały początkowo charakter przypadkowy. Pierwszym artykułem masowym, który przyciągnięto do Gdańska, wówczas jeszcze jedyne go portu, było drzewo. W latach 1922÷23 eksport drewna polskiego przez port gdański zaczął rozwijać się pomyślnie. W połowie jednak 1923 r. zagrożony w swym stanie posiadania Królewiec rozpoczął przy pomocy kolei niemieckich energiczną akcję taryfową, zmierzającą do zwalczania konkurencji Gdańska. Wówczas to nastąpiło pierwsze konkretne posunięcie konkurencyjne, a raczej ochronne kolei polskich. Wyraziło się ono w obniżce stawek przewozowych z województw wschodnich do portów. Obniżka była bardzo wydatna, Królewiec został prze-

licytowany, i eksport drewna przez Gdańsk zaczął szybko wzrastać. Na podkreślenie zasługuje fakt, że koleje od tej chwili, a więc prawie przez 13 lat, utrzymują stawki eksportowe dla drewna, idącego przez porty, na tak niskim poziomie, że wszelka poważniejsza konkurencja obcych portów jest wykluczona.

Zatrzymaliśmy się dłużej na tym przykładzie, ponieważ ma on charakter poniekąd historyczny. Taryfy portowe od tego czasu rozbudowywały się z każdym rokiem, obejmując coraz to więcej artykułów. Drugim skolei masowym towarem, zdobytym przez nasze porty, jest węgiel, który stanowi dziś podstawę obrotów portowych. Eksport węgla zapoczątkowany został w 1925 r. W 1926 r. potęguje się do tego stopnia, że porty nie mogą podoląć przeładunkowi i częściowo idzie on przez Szczecin. Rozbudowa portów umożliwiła w latach następnych skoncentrowanie całego eksportu polskiego węgla w Gdyni i w Gdańsku. Zarówno zapoczątkowanie eksportu węgla jak i utrzymanie go na stałym wysokim poziomie było i jest możliwe tylko dzięki niskim, deficytowym taryfom kolejowym. Stawka przewozowa na węgiel do portów stała się kluczem sytuacji zarówno przemysłowej na Śląsku, jak i polityki portowej. Może oczywiście kiedyś nastąpić taka zmiana koniunktury, że niskie stawki eksportowe na węgiel przestaną odgrywać dzisiejszą swoją rolę, w chwili obecnej jednak — i prawdopodobnie jeszcze przez dłuższy okres czasu — od stawek tych zależy przede wszystkim utrzymanie równowagi gospodarczej zagłębia węglowego i znaczenia naszych portów w międzynarodowym handlu.

Eksport cukru z Poznańskiego odbywał się przez długie lata wyłącznie prawie przez Szczecin, częściowo przez Hamburg. Sprzyjały temu dogodne połączenia drogami wodnymi z portami niemieckimi. W latach 1925 i 1926 przy pomocy kilkakrotnego obniżenia stawek kolejowych na przewóz cukru do portów udaje się skierowanie całości eksportu przez Gdańsk i Gdynię. Dzisiaj już cukier jest całkowicie związany z temi portami. Analogicznie przedstawiała się sprawa przy zbożu, które masowo uciekało również z Poznańskiego na porty niemieckie. Przy pomocy specjalnej taryfy, uwzględniającej indywidualnie przy każdej stacji stopień oddziaływania portów konkurencyjnych, udało się również przeważną część tego artykułu skoncentrować we własnych portach. Z większych artykułów, które zostały pozyskane przy pomocy przedewszystkiem taryf kolejowych dla naszych portów, wymienić należy jeszcze: złom, rudy i fosforyty, które szły dawniej przez Szczecin, bawełnę, przekierunkowaną z Bremy, wełnę, skóry i ekstrakty z Hamburga.

Taryfy portowe tworzą dziś najpoważniejszy dział taryfy kolejowej. Jest to zupełnie zrozumiałe, jeżeli się przyjmie pod uwagę, że w 1935 r. 73,4% handlu zagranicznego Polski przeszło przez Gdynię i Gdańsk. Widzimy więc, że taryfy portowe działają skutecznie, zawierając realne, odpowiadające potrzebom stawki przewozowe. Należy się zato władzom kolejowym specjalne uznanie, zważywszy, że ustalenie odpowiedniej stawki konkurencyjnej nie jest rzeczą łatwą. Jeżeliby się tutaj ograniczać do przejścia do swoich taryf stawki kolejowej, obowiązującej na drodze konkurencyjnej, to w rzadkich tylko wypadkach osiągnęlibyśmy efekt realny, przeważną część takich posunięć taryfowych miałyby charakter papierowy. Wyłączając bowiem wypadki, kiedy można zastosować przymus, skierowanie towaru na odpowiednią drogę może nastąpić tylko w razie

tworzenia jednakowych warunków na całej drodze przewozu, t. j. od nadawcy aż do końcowego odbiorcy. Wspomnieliśmy poprzednio o pewnych, dziś jeszcze nawet istniejących, brakach naszych portów, które nie mogły być od razu wszystkie usunięte. Rzadsze połączenia okrętowe, a więc dłuższy transport, nieraz droższy fracht morski — muszą być interesantowi w jakiś sposób zrekomensowane. Na wyrównanie tej różnicy składają się zazwyczaj wszyscy zainteresowani, a więc: zarządy portowe, firmy spedycyjne, żeglugowe wreszcie kolej. Ponieważ jednak stawka kolejowa w porównaniu do innych kosztów przewozu jest z reguły znacznie większa, a pozatem na szereg czynników, jak np. na frachty morskie zagranicznych towarzystw żeglugowych, nie posiadamy bezpośredniego wpływu, na kolei spoczywa z konieczności główna część ciężaru przejścia konkurencji.

Jednocześnie życie gospodarcze dyskutowało i dyskontuje na swoją korzyść walkę konkurencyjną portów o zaplecze polskie. W całym szeregu wypadków stawki taryf portowych nie są wykładnikiem potrzeby gospodarczej, a jedynie wynikiem ścierania się interesów portowych. W ten sposób Państwo, realizując swój program morski, dało jednocześnie ogromne korzyści materialne swoim obywatelom.

Zastanowić się należy nad bilansem prowadzonej od szeregu lat taryfowej polityki portowej dla samych kolei. Pozornie kolej poniosła tutaj i ponosi w dalszym ciągu wielkie straty, wydawać się może, że mamy do czynienia z wypadkiem interwencji kolei na rzecz innych działów państwowej polityki gospodarczej, bez żadnej korzyści dla niej samej. W rzeczywistości sprawa przedstawia się nieco inaczej.

Dla kolei, tak jak dla każdego przedsiębiorstwa, niemniejsze znaczenie od stopnia rentowności posiadają rozmiary wykonywanej pracy. Wyobraźmy sobie, że kolej akcji taryfowej na rzecz portów nie podjęła. Udział kolei polskich byłby wówczas przy transportowaniu towarów handlu zagranicznego minimalny. Najbardziej czynne z tego punktu widzenia okręgi gospodarcze leżą w pobliżu granic Państwa. Surowce dla śląskiego przemysłu hutniczego i chemicznego, zamiast sześciuset kilometrów od portów, przebywałyby kilkanaście od stacyj granicznych niemieckich. To samo miałyby miejsce przy imporcie surowców włókienniczych, przy eksporcie poważnej części zboża i drzewa. Eksport węgla spadłby wogóle do minimum. Jeżeliby więc w istocie konieczność pokonania konkurencji portów obcych obniżyła dla kolei rentowność poszczególnych przewozów, to jednak suma ogólna przewiezionych towarów, a więc i wpływów, wzrosła dzięki temu wielokrotnie. Rezygnacja kolei z aktywnej taryfowej polityki portowej oznaczałaby wyrzeczenie się przez nią roli wielkiego i w niektórych wypadkach decydującego czynnika w życiu gospodarczym, skurczyłaby ogromnie dochody kolejowe i zwężyłaby zakres działania kolei jako przedsiębiorstwa. Jako ogólną zasadę przy prowadzeniu polityki portowej na kolejach możnaby też uznać przejmowanie konkurencji dróg obcych we wszystkich tych wypadkach, kiedy wpływ globalny kolei się zwiększy.

Dział portowy należy więc do posunięć taryfowych, przy których w zasadzie interes ogólnogospodarczy pokrywa się z kolejowym. Kontynuowanie taryfowej polityki portowej w myśl dotychczasowych zasad i w razie potrzeby rozszerzanie jej na dalsze działy naszego handlu zagranicznego powinno się więc nadal odbywać

w ramach normalnej kalkulacji i budżetu P. K. P. Mogą się jednak oczywiście zdarzać wypadki wyjątkowe, w których granica interesu kolejowego byłaby znacznie przekroczona i sięgnięcie do środków specjalnych niezbędne.

Powstaje kwestja, do jakich granic kolej konkurencję dróg obcych winna przejmować, i jakie czynniki walki konkurencyjnej uwzględniać. Sprawa ta stała się aktualną w ostatnich czasach. Dopóki w kalkulacji rozpatrywać trzeba było właściwe stawki przewozowe, ewentualną różnicę frachtu morskiego, kosztów przeładunku i dać pewien ekwiwalent za mankamenty techniczne, koleje polskie, pracując znacznie taniej naogół od wielu innych, miały możliwość stawki swoje do tych wymogów przystosować. Odniedawna działa jednak na niekorzyść naszych portów czynnik nowy, a mianowicie możliwość uiszczania należności przewozowych na obcych drogach przewozu w tamtejszej walucie zdeprecjonowanej. Stopień przydziału tych środków płatniczych, ich kurs, nie są nigdy dokładnie znane i stwarzają pole do rozmaitych nadużyć ze strony interesantów. Jesteśmy zdania, że uwzględnienie omówionych poprzednio elementów konkurencyjnych było jaknajbardziej uzasadnione. Byłoby bowiem sprzeczne z interesami eksportu zmuszanie do posługiwania się własnymi portami w wypadkach, kiedy dawałyby one znacznie gorsze warunki. Moment posunięć walutowych wychodzi jednak poza te ramy. W wypadkach, kiedy stawka przewozowa osiągnęła minimum, uzasadnione z punktu widzenia gospodarczego, można nie dopuścić, ażeby zarządzenia konkurencyjne, mające na widoku specjalne cele, były bezwzględnie dyskontowane na naszym terenie przez życie gospodarcze z uszczerbkiem finansowym kolei. W tych wypadkach aparat celno-reglamentacyjny, jak również dewizowy, winien chronić kolej i porty przed utratą przewozów.

W ostatnich czasach w polityce portowej zaczyna grać rolę nowy czynnik, a raczej znaczenie dawnego zostało ogromnie wzmożone. Mamy tu na myśli sprawę bilansu płatniczego na tle ograniczeń dewizowych. Wzgląd na aktywizację bilansu płatniczego przez oszczędzenie wydatków na frachty kolejowe i koszt przeładunku w portach obcych był zawsze jednym z głównych motywów polskiej polityki portowej. Z chwilą, gdy zdecydowano się na ochronę stałości waluty przy pomocy odpowiedniej polityki dewizowej, konieczne jest szczególnie staranne przestrzeganie jej wymogów na odcinku transportowym.

Przeważna część naszych obrotów zagranicznych skoncentrowana już jest we własnych portach. Pewne ilości towarów przechodzą jednak w dalszym ciągu przez porty zagraniczne. Chodzi tu o dosyć poważne sumy. Dla przykładu weźmiemy eksport zbóż z Polski przez Szczecin. Ulega on pewnym wahaniom, można jednak przyjąć jako przeciętną minimalną 30 tys. t rocznie. Za przewóz jednej tonny do Szczecina z przeładunkiem płaci się zł 14, stanowi to więc blisko zł 1/2 miljn. Pozatem zboże, przychodzące do naszych portów, przynajmniej częściowo jest ekspedjowane statkami przylakami, co daje dalsze korzyści bilansowi płatniczemu.

Skierowanie na Gdynię i Gdańsk przewozów, które jeszcze korzystają z innych portów, połączone byłoby w wielu wypadkach z koniecznością znacznej obniżki stawek kolejowych na P. K. P. Sprawa winna być w każdym wypadku starannie rozważona i decyzja powzięta zależnie od przyznania pierwszeństwa czyn-

nikowi dewizowemu czy też budżetowemu. Ponieważ za zdobyciem tych dalszych przewozów dla naszych portów przemawia jeszcze szereg innych względów, wyłuszczonej powyżej, będziemy prawdopodobnie w najbliższym czasie świadkami dalszej koncentracji w nich handlu zamorskiego.

Taryfy kolejowe są fundamentem polskiej polityki morskiej. Zasadnicza zmiana w ustosunkowaniu się taryfowem do zagadnienia portowego miałyby nieobliczalne skutki dla życia gospodarczego i politycznego Państwa, jest więc nie do pomyślenia. Dział portowy w naszym zagadnieniu komunikacyjnym ma charakter stałej interwencji taryfowej, i kolej we wszystkich swoich planach budżetowych i eksploatacyjnych musi brać to pod uwagę.

Odbijające się często ujemnie na całokształcie życia gospodarczego Polski różnice strukturalne i niejednolity poziom ekonomiczny występują najbardziej jaskrawo przy porównaniu województw zachodnich z wschodnimi. Sprawa ta została w sposób niezmiernie lakoniczny, a jednocześnie nieodparcie jasny, przedstawiona w przemówieniu Pana Wicepremiera Kwiatkowskiego na Naradzie Gospodarczej w lutym 1936 r., gdy dał w ujęciu liczbowym porównanie Polski A i Polski B.

Pomyślne funkcjonowanie organizmu gospodarczego, którego poszczególne części tak się między sobą różnią, jest możliwe tylko wówczas, jeżeli się jednocześnie we właściwy sposób uzupełniają. U nas, niestety, tak nie jest. Województwa wschodnie posiadają tak niskie możliwości konsumpcyjne, że stojące na wyższym szczeblu budowy gospodarczej zachodnie części kraju nie mogą przy dzisiejszym układzie stosunków liczyć na lokowanie tam poważniejszej ilości wytworów swej produkcji przemysłowej. Ogólny brak wolnych kapitałów nie sprzyja penetracji inwestycyjnej sfer gospodarczych zachodniej Polski na teren ziem wschodnich.

Podniesienie gospodarcze Polski „B” staje się więc niewątpliwie jednym z czołowych zadań naszej polityki gospodarczej. Ażeby jednak cel ten osiągnąć, musi być przedewszystkiem stworzony jakiś plan konsekwentny. Należy sobie zdać sprawę z tego, jak Polska „B” ma w przyszłości wyglądać, trzeba ustalić, czy ma ona doganiać pod względem gospodarczym Polskę „A”, budując swoje życie gospodarcze na przesłankach analogicznych, czy też stać się organizmem uzupełniającym, wytwarzającym inne dobra i nieco odmiennymi drogami zdążającym do dobrobytu ekonomicznego.

Dotychczasowa polityka gospodarcza w stosunku do ziem wschodnich, obserwowana przez pryzmat zagadnienia taryfowego, daje obraz dosyć chaotyczny. Zarządzenia, którym przyświeca wspólny cel — rozwój ekonomiczny tych obszarów, są nieraz ze sobą sprzeczne lub się krzyżują, nieosiągając należytych efektów. Mają one charakter zastrzyków doraźnych, a nie planowej pracy, obliczonej na dalszą metę i mającej na widoku osiągnięcie trwałych poważnych wyników. Już wyżej zaznaczyliśmy, że im surowsze są formy życia gospodarczego, tem silniejsze oddziaływanie taryf kolejowych. Dlatego też taryfy powołane są do odegrania pierwszorzędnej roli w rozwiązaniu gospodarczego polskiego problemu wschodniego. Pozatem położone dekoncentrycznie województwa wschodnie najbardziej odczuwają ciężar opłat przewozowych, które z natury rzeczy ze względu na odległość muszą odgrywać więk-

szą rolę w kalkulacji ogólnej, aniżeli to ma miejsce na zachodzie kraju. Według opinii jednego z przemysłowców wysokość stawek taryfowych ma dla przedsiębiorstw kresowych często daleko większe znaczenie niż łączne obciążenie podatkowe.

Wszyscy są zgodni, że województwa wschodnie muszą być pod względem taryfowym specjalnie traktowane. Istnieją natomiast duże rozbieżności co do zasady realizacji tej sprawy. W memorjale, opracowanym przez lokalny samorząd gospodarczy w końcu 1935 r., stwierdzone zostało, że „przy ustalaniu towarów, które korzystają z specjalnych zniżek przewozowych do wschodnich dzielnic Państwa, prawie wyłącznie muszą być wzięte pod uwagę surowce i półfabrykaty. Odmienne traktowanie tej sprawy musiałoby się spotkać z zasadniczym sprzeciwem tutejszych sfer gospodarczych, ułatwienie bowiem penetracji wyrobów gotowych z zachodu i środka Państwa stałoby się nie ulgą dla naszego życia gospodarczego, ale dalszym, a może zupełnym zniszczeniem tych placówek przemysłowych, które jeszcze posiadamy”. Opinia ta nie jest odosobniona. Sądzić należy, że nie zawsze byłoby celowe przy pomocy sztucznej ochrony budzić do życia lub podtrzymywać istniejące na kresach placówki gospodarcze, konkurencyjne z punktu widzenia zainteresowań przemysłu, istniejącego w innych dzielnicach Polski. Skazane one byłyby zgóry na wygetację, mając najwyższą możliwość częściowego pokrywania zapotrzebowania lokalnego. Nie osiągnięto by więc ani celu głównego, którym jest podniesienie gospodarcze województw wschodnich, ani też nie posunięto naprzód procesu scalenia gospodarczego kraju.

Zasadniczą wytyczną polityki taryfowej w stosunku do województw wschodnich musiałoby być przede wszystkim poparcie wytwórczości miejscowej, opartej na zdrowych zasadach, a więc przede wszystkim na surowcu miejscowym, a następnie ułatwienie zbytu produktów przemysłu zachodnio-polskiego przez ich potaniecie u konsumenta. Na drugim dopiero planie stałby przemysł przetwórczy, oparty o surowce, dowożone z zachodu; musiałaby tu być w każdym wypadku dokładnie rozważona potrzeba jego istnienia na obszarach wschodnich.

Taryfowa akcja kresowa winnaby mieć charakter wzajemny. Ulgowe taryfy musiałoby objąć zarówno dowóz surowca, przewóz wewnątrz obszaru kresowego, jak wreszcie transport do dzielnic zachodnich i na eksport. Musiałaby ona, przynajmniej na niektórych odcinkach, mieć charakter stały, zapewniać prerogatywy taryfowe na dłuższe okresy czasu. Tylko wówczas można się spodziewać, że ulgi taryfowe przyczynią się do poczynienia poważniejszych inwestycji.

Przedstawienie całości gospodarczego zagadnienia kresowego nie jest tu moim zadaniem. Chciałbym natomiast podać kilka przykładów, w których odpowiedni układ taryf może bardzo wiele dokonać. Na plan pierwszy wysuwa się przetwórczy przemysł drzewny. Posiadamy dzisiaj na obszarze kresowym zaledwie kilka fabryk miazgi drzewnej i celulozy, papierówkę przeciera się w zasadzie na fabrykach papieru. Z punktu widzenia gospodarczego jest to niewątpliwie nieracjonalne, przewozi się bowiem na dużych odległościach mało wartościowy surowiec. Daleko słuszniej—tak jest np. w Niemczech—byłoby tworzyć w miejscach produkcji drewna fabryki celulozy i dopiero ten półfabrykat przewozić dla dalszej przeróbki. Uprzywilejowanie specjalne papierówki, idącej do fabryk celulozy na

krótkich odległościach, a odwrotnie obniżenie do minimum kosztów przewozu celulozy na odległościach większych, zachęciłoby do odpowiednich inwestycji i stopniowo zreorganizowałoby ten dział przemysłu.

Powstanie wielkiego przemysłu celulozowego umożliwiłoby nam produkcję eksportową. Zaprzestalibyśmy wyprzedaży papierówki poniżej wszelkiej kalkulacji, rujnującej nasz drzewostan, podnosząc jednocześnie wartość eksportu i zwiększając zatrudnienie. Analogicznie przedstawia się sprawa przemysłu dyktowego i fornierowego, który również przy pomocy odpowiednich ulg taryfowych mógłby znakomicie zwiększyć swoje możliwości zbytu. Dalszym przykładem byłby przemysł konserwowy, a zwłaszcza przetwarzający jagody, owoce i grzyby. Tutaj również zapewnienie daleko idących ulg przewozowych mogłoby powołać do życia nowe placówki przemysłowe i stać się źródłem dobrobytu dla najszerzych rzesz ubogiej ludności wiejskiej województw wschodnich.

Sprawa sprzeczności lokalnych interesów kresowych z interesami innych dzielnic musi być wyczerpująco omówiona. Nie można, oczywiście, akcji, mającej na celu pomoc gospodarczą, prowadzić wbrew opinii głównych zainteresowanych. Sądzić jednak można, że przeprowadzenie szczegółowych badań i zapewnienie skutecznego ewentualnych zmian w dotychczasowej taryfowej polityce kresowej bez żadnych gwałtownych wstrząsów—umożliwiłoby znalezienie wspólnej platformy.

Na czoło zagadnień „konkurencyjnych” wysuwa się sprawa węgla i drewna opałowego. Jeżeli się patrzy na nie przez pryzmat polityki gospodarczej, prowadzonej na dalszą metę, poparcie spożycia węgla jest racjonalne. Używanie drewna na cele opałowe jest w naszych warunkach, przy silnie zmniejszającym się drzewostanie, marnotrawstwem. Z drugiej jednak strony powstaje kwestja, co robić z odpadkami, pozostającymi w związku z eksploatacją lasów na inne cele, dopóki rozbudowa przetwórczego przemysłu drzewnego nie rozwiąże sprawy. Zwiększenie drogą obniżki taryf konkurencyjności węgla do tego stopnia, żeby zużytkowanie tych odpadków przestało się kalkulować, prowadziłoby do drugiej krańcowości, do takiego samego, właściwie mówiąc, marnotrawstwa.

Dołączą się jeszcze do tego moment socjalny. Tak np. jedno z większych przedsiębiorstw przemysłowych, położone w pobliżu naszej granicy wschodniej zużywa w sezonie kilkaset furmanek drewna opałowego dziennie. Daje to zatrudnienie dużej liczbie okolicznych włościan w okresie przymusowego zimowego bezrobocia. Zastąpienie węglem tego drewna opałowego pozbawiłoby środków do życia parę tysięcy osób, i to w strefie, wystawionej, ze względu na swoje położenie, na silne oddziaływanie momentów politycznych.

Argumenty powyższe przemawiają za działaniem ostrożnym, z bardzo starannym uwzględnieniem warunków lokalnych. Jako zasadę należałoby przyjąć stopniowe ułatwienie penetracji węgla w miarę zwiększających się możliwości zużytkowania drewna odpadkowego na cele inne niż opałowe; z drugiej strony nie należy drogą ulg taryfowych zachęcać do eksploatacji lasów na cele opałowe, z wyjątkiem wypadków, zasługujących na specjalne uwzględnienie. Dział taryf opałowych na wschodzie musi być więc bardzo elastyczny i drobiazgowy.

I jeszcze jedna wytyczna ogólna: należy wykluczyć tworzenie sztucznych tam dla penetracji przemysłu

Polski „A” do województw wschodnich, w wypadkach natomiast, kiedy utrzymanie analogicznych placówek kresowych jest wskazane, powinny one otrzymać jeszcze dalej idące przywileje taryfowe.

Na zagadnieniu kresowem skoncentrowałyby się zapewne główny wysiłek naszkicowanej powyżej polityki taryfowej. Wydatkowane odpowiednio na jego cele sumy z zaprojektowanego przeze mnie w art. „Taryfy kolejowe jako instrument polityki gospodarczej”¹⁾ fundusz taryfowy byłyby niewątpliwie racjonalną lokatą.

* * *

Omówiliśmy powyżej bardziej szczegółowo kilka podstawowych działów polityki taryfowej. Szczupłość ram niniejszego artykułu nie pozwala na analogiczne potraktowanie szeregu innych zagadnień również bardzo ważnych i istotnych dla naszego życia gospodarczego. Postaramy się chociaż niektóre z nich pokrótce naszkicować.

Przy pomocy taryf kolejowych można ingerować bezpośrednio w dziedzinie zupełnie specjalnej, a mianowicie bezpieczeństwa kraju. Rozmieszczenie przedsiębiorstw przemysłowych jest, z tego punktu widzenia sprawą pierwszorzędną wagi. Zarówno zbyt daleko posunięta koncentracja w jednym punkcie podobnych zakładów przemysłowych, jak też i bliskość od granicy odgrywają w zagadnieniu tem pierwszorzędną rolę. Ze względów zasadniczych kwestję tę potraktujemy jaknajbardziej krótko. W dążeniu do odpowiedniego ugrupowania przemysłu można wiele zdziałać przy pomocy taryf. Mamy tu na myśli zachętę do inwestowania kapitałów w przedsiębiorstwach, położonych w sposób racjonalny z punktu widzenia obronności Państwa — w postaci zapewnienia długoletnich poważnych ulg taryfowych. Ulgi te mogłyby również obejmować transport istniejących urządzeń przemysłowych w wypadkach ich przesiedlania się zgodnie z powyższymi wymogami. Stawki przewozowe nie mogą oczywiście tutaj być środkiem wyłącznym, w połączeniu jednak z innymi stają się czynnikiem bardzo poważnym.

Komplikacje i trudności, które obserwujemy w ciągu lat ostatnich w handlu międzynarodowym, nie zaprzestają zapewne ciążyć na nim przez dłuższy okres czasu. Przeszkody, na które natrafia eksport, odbijają się ujemnie na możliwościach pokrycia dewizowego dla zapotrzebowania surowców importowanych. Wzmaga to obserwowaną wśród szeregu państw tendencję do potęgowania produkcji surowców, dotychczas tam niewyrabianych. My również z tych powodów, jak i ze względu na konieczność zmiany form produkcji rolnej, musieliśmy pójść tą samą drogą. Cały szereg rygorów zapewnia zbyt tych surowców wewnątrz kraju. Należy jednak zdawać sobie sprawę, że kładzenie głównego nacisku przy popieraniu pro-

dukcji z surowców krajowych na moment przymusu jest niezdrowe i nie może działać skutecznie na dłuższą metę. Tutaj więc również taryfy mogą spełnić rolę bodźca do rozwoju nowych działów produkcji surowcowej. Zniżki taryfowe muszą być dostatecznie głębokie, ażeby wyrównać straty — czy to producenta, czy też przemysłu przetwórczego — przy posługiwaniu się droższym i nieraz, w pierwszych przynajmniej latach prób, gorszym surowcem krajowym. Przedewszystkiem jednak zniżki te muszą być zapewnione na dłuższe okresy czasu, ażeby stworzyć podstawy dla poważniejszych inwestycji i na dalszą metę obliczonych wysiłków.

Są to rzeczy zbyt dobrze znane, ażebyśmy mieli je tu powtarzać, w jak wielkim zakresie, zwłaszcza w ciągu kilku lat ostatnich, kolejno przychodzą życiu gospodarczemu z pomocą przy jego trudnościach eksportowych. Moment popierania eksportu odgrywa w polityce taryfowej P. K. P. dominującą rolę, łącząc się w przeważnej ilości wypadków z jej nastawieniem portowem. Jeżeli więc sprawę eksportu podajemy jako jeden z przykładów, gdzie polityka taryfowa może coś jeszcze zdziałać, to mamy na myśli tylko pewne fragmenty i to na tle poprzednich naszych wywodów ogólnych, przedstawiających trudności finansowe kolei. Nie można w chwili obecnej liczyć na jakąś na większą skalę zakrojoną dalszą akcję taryfową na rzecz eksportu. Istnieje tymczasem jednak kilka palących zagadnień eksportowych, które bez pomocy taryfowej prawdopodobnie nie dadzą się pomyślnie rozwiązać. Dla przykładu zacytujemy tu choćby sprawę cynku i cementu. W obydwóch tych wypadkach obniżenie taryf do poziomu, któryby umożliwił wydatne zwiększenie kwot eksportowych, musiałoby kosztować kolej bardzo drogo. Kolej na to nie stać, kwestja ta mogłaby zostać rozwiązana pozytywnie przy pomocy specjalnie dla tych celów stworzonego funduszu taryfowego.

Obok sprawy wzmoczenia eksportu, oddziaływanie stawek przewozowych może się również odbić na jego uszlachetnieniu. Dążeniem racjonalnej polityki eksportowej jest wywożenie półfabrykatów zamiast surowców, a wyrobów gotowych zamiast półfabrykatów. Rozmieszczenie okręgów surowcowych i zakładów przetwórczych niezawsze sprzyja tej słusznej tendencji. Uszlachetnienie wyrobu eksportowego związane jest nieraz z niewspółmiernie dużymi kosztami w stosunku do możliwej do osiągnięcia ceny. Powodem tego jest bardzo często konieczność przewożenia surowca do zakładu przetwórczego na dużej odległości, sprzecznej z właściwym kierunkiem eksportowym. Zapewnienie poważnych ulg taryfowych tego rodzaju przewozom, czy to w postaci obniżki stawek, czy też rozszerzenia pojęcia składów zawozowych — oddałoby tej sprawie wielkie przysługi.

A. Rudzki

DZIAŁANIA POMOCNICZE W REFORMIE ROLNEJ

RÓWNOLEGLĘ do podstawowych działań, skierowanych ku możliwie najlepszemu i najpełniejszemu urzeczywistnieniu zadań i celów reformy rolnej — działań, już omówionych w szeregu artykułów tyg. „Polska Gospodarcza”²⁾ — musiały być również pro-

wadzone rozmaite działania pomocnicze, bezpośrednie i pośrednie, czy to z zakresu techniki, związanej z podziałem ziemi i ulepszeniem jej warunków produkcyjnych, czy też z zakresu spraw finansowych i kredytowych.

Zagadnienia finansowe i kredytowe (w tym rzędzie sprawy oddłużeniowe, związane z polityką agrarną) stanowią osobny, skomplikowany i nader wielostronny

¹⁾ P. tyg. „Polska Gospodarcza” zes. 25/1936, str. 697.

²⁾ Patrz zeszyty: 28/1935, str. 861, 46/1935, str. 1422, 49/1935, str. 1453, 3/1936, str. 75 i 14/1936, str. 375.

zespół zagadnień, których omówienie wraz z innymi działaniami pomocniczymi nie może się pomieścić w jednym artykule. Z tych względów zmuszeni jesteśmy zagadnienia te narazie pominąć.

Spośród innych działań pomocniczych na pierwsze miejsce wysunęły się przy organizowaniu prac nad wykonaniem reform rolnych sprawy pomiarów rolnych. Parcelacja ziemi z majątków państwowych lub prywatnych wraz z wykupem gruntów, dzierżawionych przez drobnych dzierżawców, chronionych przez ustawy, i z uwłaszczeniem drobnych użytkowników (wolnych ludzi i czynszowników), scalanie gruntów drobno-rolniczych, leżących w szachownicy, likwidacja uprawnień serwitutowych gospodarstw włościńskich na użytkach większej własności i t. p. działania, podstawowe ze stanowiska celów przebudowy ustroju rolnego, nie mogą być nawet pomyślane bez najściślejszego powiązania ze sprawą pomiaru ziemi i gruntów w obiektach i miejscowościach tej przebudowy z powiązaniem pomiarów lokalnych—w miarę możliwości i konieczności—z pomiarami ogólnymi w poszczególnych dzielnicach kraju, a w każdym razie z t. zw. punktami triangulacyjnymi czwartorzędnymi.

Stan pomiarów krajowych w poszczególnych b. zaborach przedstawiał się nader rozbieżnie. W zaborach pruskim i austriackim istniały oddawna katastry ziemi i odpowiednie urzędy katastralne, rozporządzające mniej lub więcej ściśle planami pomiarów wszystkich miejscowości, jakoteż innymi materiałami, niezbędnymi do oparcia na nich pomiarów dla reformy rolnej i do załatwienia formalności hipotecznych. W b. Kongresówce istniała wprawdzie hipoteka, ale tylko dla nieruchomości ziemskich wielkiej i średniej własności, wyjątkowo tylko dla własności mniejszej, powstała z parcelacji przedwojennej gruntów z większych majątków. Katastru w Kongresówce, ani w obecnych województwach wschodnich nie było. Przydatnych dla reformy rolnej planów lub innych materiałów pomiarowych w b. zaborze rosyjskim naogół również nie było. Przebudowę ustroju agrarnego należało tu przeto oprzeć na zupełnie nowych pomiarach.

Sprawa ta wiąże się ściśle z dokonywanymi obecnie u nas ogólnymi pomiarami państwowymi, w szczególności przy pomocy zdjęć aerofotograficznych, prowadzonych w specjalnym oddziale Ministerstwa Komunikacji.

Już z powyższego wynika, że powstałe w odrodzonym Państwie władze ziemskie stanęły również w dziedzinie pomiarowej przed nader trudnymi zadaniami. Ale na tem trudności te się nie kończyły.

Należało przygotować lub zmobilizować w dostatecznej liczbie wykwalifikowanych fachowców pomiarowych do prac wykonawczych, posiadających odpowiednie przygotowanie zawodowe—zwłaszcza, że projektowane i już realizowane prace agrarne wymagały od tych wykonawców wszechstronnych wiadomości nie tylko techniczno-pomiarowych, ale i rolniczych, prawnych, a nawet ekonomicznych. Brak tego rodzaju fachowców odczuwać się dawał dotkliwie już przy samym początku prac agrarnych.

We wszystkich 3 zaborach, a w b. zaborze rosyjskim—jeszcze do tego z podziałem na Kongresówkę i ziemię wschodnią, obowiązywały nie tylko odrębne ustawodawstwa agrarne, ale i odmienne przepisy techniczno-pomiarowe. Zachodziła więc konieczność dostosowania do bieżących potrzeb reformy rolnej wszystkich czynników pomiarowych, by nie były one

przeszkodą i hamulcem dla rozwoju prac nad przebudową ustrojów dzielnicowych.

Różnorodność warunków tych ustrojów uniemożliwia opracowanie i ustalenie odrazu jednolitego systemu prac pomiarowych, chociażby z uwagi na podkreślone już odmienności w obowiązujących przepisach i instrukcjach pomiarowych, co—wszystko razem—powodowało, że wykwalifikowani mierniczowie jednej dzielnicy nie mogli być bez uprzedniego dodatkowego przygotowania lub przeszkolenia wykorzystani odrazu do prac na innych terenach.

Potrzeby akcji pomiarowej spowodowały konieczność zorganizowania przez urzędy, wykonujące prace agrarne, akcji w dwóch kierunkach—przystosowania rozporządzalnych fachowców pomiarowych do wszystkich dziedzin reformy i częściowo przynajmniej do prac w różnych dzielnicach, oraz przygotowania i wyszkolenia nowych zastępów mierniczych i techników pomiarowych, aby powiększyć ogólną ich liczbę, niewystarczającą w stosunku do zamierzonych rozmiarów samej reformy rolnej.

W b. zaborze rosyjskim prowadzili pomiary mierniczowie t. zw. klasy I i II, przyczem do klasy I należeli stosunkowo nieliczni absolwenci z wykształceniem akademickim, z tytułem inżyniera.

W Małopolsce czynni byli przeważnie geometrzy—absolwenci 2-letniego kursu dla geometrów przy Politechnice Lwowskiej, którym w myśl przepisów austriackich nadawano tytuł inżyniera zawodowego, oraz z niektórych uczelni austriackich. Byli oni zatrudniani poza zawodem wolnym, przeważnie w urzędach katastralnych.

W województwach zachodnich pozostało po wojnie bardzo niewielu mierniczych ze służby niemieckiej.

W całym początkowym okresie wykonywania prac i działań podstawowych reformy rolnej brak dostatecznej liczby fachowców mierniczych stanowił nader istotną trudność w ich należytem rozwinięciu. Od 1919 r. Główny Urząd Ziemski, a od 1923 r. b. Ministerstwo Reform Rolnych starały się temu zaradzić drogą uruchamiania we własnym zakresie szeregu kursów mierniczych celem przygotowania pomocniczego personelu pomiarowego. Średnia szkoła miernicza w Warszawie (na wzór rosyjski z cenzusem 6 klas szkoły średniej) była jedyną, niewystarczającą dla narosłych potrzeb, uczelnią na ziemiach zaboru rosyjskiego z nieznaczną liczbą absolwentów. Nie mogły również dostarczyć w liczbie dostatecznej absolwentów studia miernicze na obu naszych politechnikach (w Warszawskiej od 1917 r.), które razem do roku 1935 wyszkoliły około 290 dyplomowanych inżynierów—a więc przeciętnie ok. 30 rocznie. Uwzględniając życzenia władz ziemskich, założyło przeto Ministerstwo Wyzn. Rel. i Oświecenia Publicznego w różnym czasie 6 średnich państwowych zawodowych szkół mierniczych (o cenzusie obniżonym) z 4-letnim kursem nauk.

Ponieważ do nabycia uprawnień do samodzielnego odpowiedzialnego prowadzenia pomiarów absolwenci uczelni mierniczych musieli uzupełniać swe kwalifikacje przez odbycie odpowiedniej praktyki, a z pracami agrarnymi nie można było zbyt długo czekać, przeto Ministerstwo Reform Rolnych przystąpiło jednocześnie do wydawania odpowiednim kandydatom specjalnych uprawnień mierniczych do samodzielnego prowadzenia prac, związanych z przebudową ustroju rolnego. Było to jednak załatwienie mniej lub więcej doraźne, nieprzesadzające uregulowania sprawy na przyszłość.

Podstawową, obowiązującą obecnie, ustawę, regulującą sprawę zawodowych uprawnień mierniczych, wydano w r. 1925 „o mierniczych przysięgłych”, która unormowała niedostatecznie ustalony do tego czasu stan zawodu mierniczego.

Byłe Ministerstwo Reform Rolnych zdołało różnymi drogami zorganizować z biegiem lat i wyszkolić dość liczny personel techniczno-pomiarowy dla prac agrarnych, co wydatnie przyczyniło się do postępu i wzmożenia tempa w wykonaniu reform rolnych, jakoteż do nadania jednolitego kierunku wszystkim pracom—tak, że mogły one w latach największego ich rozwoju (1927÷1931) odbywać się już mniejwięcej normalnie.

Statystyczne ujęcie ruchu liczbowego mierniczych za cały czas od początku wprowadzenia reform rolnych nastęrczałoby znaczne trudności. Ograniczamy się przeto do podania w przybliżeniu ich obecnego stanu liczbowego, ujmując zarówno zatrudnionych w wolnym zawodzie, lecz angażowanych do prac agrarnych na podstawie odpowiednich umów na wykonanie prac, jak i pracujących w charakterze urzędników i pracowników państwowych w urzędach ziemskich (obecnie w urzędach wojewódzkich) na różnych stanowiskach kierowniczych i wykonawczych:

	Ogólna liczba mierniczych	W tem liczba	inżynierów %
Przysięgłych w wolnym zawo- dzie — około	440	70	16
W urzędach państwowych — około	380	54	14
Razem ok.:	820	124	15

Ogólna liczba mierniczych przysięgłych, pracujących w wolnym zawodzie, wynosiła w 1935 r. w przybliżeniu 906 osób, w tem z tytułem inżyniera dyplomowanego lub zawodowego—ok. 340, czyli ok. 37'5%.

Terenowe rozmieszczenie mierniczych, uczestniczących w pomiarach przy reformie rolnej, ilustruje następujące zestawienie orientacyjne:

Województwa	Personel fachowy w urz. wojewódzkich ogółem	Mierniczowie przysięgli		Razem
		ogółem	w tem inżynierów	
Warszawa m. st.	—	134	37	134
Warszawskie	39	51	5	90
Łódzkie	21	35	6	56
Kieleckie	39	51	6	90
Lubelskie	27	61	6	88
Białostockie	34	55	5	89
Wileńskie	45	40	6	85
Nowogródzkie	42	18	1	60
Poleskie	23	26	2	49
Wołyńskie	38	52	9	90
Krakowskie	23	78	57	101
Lwowskie	18	130	109	148
Tarnopolskie	10	45	34	55
Stanisławowskie	6	32	20	38
Poznańskie	7	51	17	58
Pomorskie	5	16	9	21
Śląskie	3	31	11	34
O g ó ł e m:	380	906	340	1 286

W zestawieniu tem zwracają uwagę nader znaczne skupienia mierniczych na terenie stolicy oraz w Małopolsce, gdzie mierniczowie przysięgli zajęci są licznymi drobnymi pracami regulacyjnymi dla katastru.

Nie wdajemy się w bliższą analizę przytoczonych powyżej danych o mierniczych, gdyż zadaniem naszym było jedynie podkreślenie znacznego wysiłku, włożonego przez władze ziemskie w akcję pomocniczą pośrednią na wytworzenie niezbędnych dla reformy rolnej kadr pracowników pomiarowych.

Danych statystycznych o ogólnych wynikach bezpośredniej akcji pomiarowej w związku z reformą rolną, a więc danych o dotąd pomierzonych obszarach parcelacyjnych, scaleniovych, serwitutowych i t. p. tu nie podajemy, gdyż są one ściśle połączone z podaniami w poprzednich artykułach wynikami tychże podstawowych działań, oczywiście, przewyższając je ilościowo w tym sensie, że prace pomiarowe wyprzedzają, jako przygotowawcze, wyniki działań podstawowych i stanowią ich integralną część składową niezbędną dla dalszych działań przepisowych, formalno-prawnych, cywilnych i publicznych, wreszcie finansowych i t. p.—co jeszcze bardziej podkreśla znaczenie akcji pomiarowej i wyjaśnia konieczność zajęcia się władz ziemskich organizacją pomiarów.

Jednocześnie i równoległe do akcji pomiaru ziemi należało przy przebudowie ustroju rolnego zabezpieczyć dla pomyślności jej wyników inną akcją pomocniczą, a mianowicie podniesienie p r o d u k c y j n o ś c i u ż y t k ó w r o l n y c h, nią objętych—przez akcję meljoracyjną (podstawową i szczegółową), decydującą nader często o samych sposobach rozwiązywania zadań agrarnych na danych terenach lokalnych.

W tej dziedzinie władze ziemskie przez długie lata powstrzymywały się od prowadzenia akcji meljoracyjnej we własnym zakresie, pozostawiając ją inicjatywie i obrotności prywatnych i społecznych przedsiębiorstw i popierając jaknajbardziej różne towarzystwa, zakłady i instytucje meljoracyjne, przychodząc ze swej strony z pomocą zorganizowanego w tym celu kredytu meljoracyjnego długo- i krótkoterminowego (Państwowy Bank Rolny, Państwowy Fundusz Meljoracyjny, inne specjalne kredyty państwowe i t. p.).

Mniejwięcej 8-letnie doświadczenie wykazało jednak, że w naszych warunkach przeprowadzania reformy rolnej ingerencja władz państwowych okazała się konieczną, gdyż przedsiębiorstwa prywatne i społeczne z jednej strony cierpiały na brak dostatecznych dla rozwinięcia niezbędnej akcji meljoracyjnej własnych kapitałów, a z drugiej—przez częste opóźnianie wykonywanych robót meljoracyjnych powodowały przewlekanie podstawowych prac agrarnych, prowadzonych przez władze ziemskie.

Od roku przeto 1927 Ministerstwo Reform Rolnych zorganizowało we wszystkich województwach własne oddziały bądź referaty meljoracyjne i zaczęło wykonywać meljoracje we własnym zakresie we wszystkich obiektach, wymagających terminowego ich przeprowadzenia lub znaczniejszej pomocy finansowej dla uczestników przebudowy struktury rolnej, których coraz bardziej zachęcało i wciągało do udziału bezpośredniego w robotach drogą dawania robocizny i szarwarku, przez co osiągało się zmniejszenie obciążenia ich kosztami gotówkowymi i pożyczkami meljoracyjnymi. Zakres stosowania szarwarku rozszerzył się znacznie zwłaszcza z nastaniem okresu przesilenia gospodarczego i zwiększania się bezrobocia na wsi. Większe prace meljoracyjne, prowadzone przez urzędy ziemskie, oddawano na podstawie konkursu przedsiębiorstwom z jednoczesnym wykorzystaniem szarwarku ludności, a pod ścisłą kontrolą urzędów.

Od 1927 r. do 1934 r. włącznie osiągnięto na terenach przebudowy rolnej w zakresie robót, prowadzonych przez urzędy ziemskie, następujące wyniki akcji meljoracyjnej: przeprowadzono regulację rzeczek i kanałów na długości 897 km i osuszenia rowami otwar-

temi długości łącznej 9 981 km na zmeljorowanym obszarze 336 507 ha.

Rozkład tych wyników według województw obrazuje poniższe zestawienie:

Województwa	Wykonano:		Na obszarze
	regulacji rzeczek i kanałów	osuszenia rowami	
	km		ha
Warszawskie	60'9	850'7	24 303'0
Łódzkie	35'9	820'3	23 501'0
Kieleckie	98'0	724'1	21 421'0
Lubelskie	—	1 651'5	45 866'0
Białostockie	162'9	700'4	26 334'0
Wileńskie	186'8	1 295'7	32 640'0
Nowogródzkie	110'7	740'6	21 595'0
Poleskie	216'7	807'5	44 508'0
Wołyńskie	8'7	1 875'0	79 032'0
Tarnopolskie	0'4	13'6	676'0
Stanisławowskie	2'2	37'2	1 103'0
Lwowskie	10'9	77'3	2 124'0
Krakowskie	1'9	53'1	2 406'0
Śląskie { część cieszyńska	—	7'4	191'0
{ część górnośląska	—	0'8	47'0
Poznańskie	0'5	84'5	8 271'0
Pomorskie	—	241'3	2 489'0
Razem:	896'5	9 981'0	336 507'0

Najwięcej wykonano meljoracji w woj. wołyńskim, lubelskim i poleskim, najmniej—w woj. tarnopolskim i śląskim. Co do tego ostatniego należy jednak podkreślić, że są to tylko najpilniejsze prace, wykonane przez miejscowe urzędy ziemskie z własnych funduszy, gdyż w województwie tem, rządzącym się autonomicznie również w dziedzinie meljoracyjnej, istniało odrębne Biuro Meljoracyjne przy Urzędzie Wojewódzkim, rozporządzające Śląskim Funduszem Meljoracyjnym, które sfinansowało częściowo subsydjami (w $\frac{1}{3}$), częściowo pożyczkami na dogodnych warunkach ($\frac{2}{3}$) szereg robót meljoracyjnych, mających związek z wykonaniem reform rolnych. Śląski Fundusz Meljoracyjny został w ostatnich latach połączony z nowoutworzonym Śląskim Funduszem Rolnym, służącym różnym celom rolniczym i administrowanym przez Biuro Rolne, które objęło agendy dawnego Biura Meljoracyjnego przy Urzędzie Wojewódzkim.

Trzecim rodzajem działania pomocniczego z dziedziny prac technicznych jest akcja z a b u d o w y n o w o t w o r z o n y c h g o s p o d a r s t w przy parcelacji rządowej i scalaniu gruntów drobno-rolniczych. W stosunku do scalania gruntów akcja zabudowy ograniczała się jedynie do pomocy technicznej, doradztwa i opinjowania pożyczek na przeniesienie zabudowań na nowowydzielone tereny skomasowanych gospodarstw. Ten sam charakter miała ta akcja dla parcelacji rządowej i nawet prywatnej w większości obiektów i województw. Tylko w niektórych województwach, w których parcelacja rządowa odbywa się w bardzo znacznych rozmiarach, podjęto przez dawne urzędy ziemskie, a obecnie przez urzędy wojewódzkie, akcję bezpośredniej zabudowy, oddawanej z przetargu odpowiednim firmom, pod ścisłym nadzorem i kontrolą urzędu wojewódzkiego.

W latach 1935 i 1936 akcja zabudowy została znacznie rozszerzona. Na rok 1936 Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych przeznaczyło mianowicie ok. zł 6'5 miljn. na dalsze prowadzenie akcji zabudowy nowotworzonych z parcelacji rządowej gospodarstw rolnych typu średniego wielkości 8÷12 ha oraz typu większego powyżej 12 ha, jakoteż gospodarstw robotniczych wielkości ok. 2÷4 ha. W ub. r. wydało Mini-

sterstwo na tę samą akcję kwotę zł 5 510 000. W latach poprzednich przeznaczono na to znacznie mniej, jak to widzimy z następującego zestawienia w/g okresów budżetowych (w tys. zł):

1929/30	881
1930/31	1 810
1931/32	1 566
1932/33	689
1933/34	517
1934/35	1 699

Kilkakrotnie powiększenie sum na akcję zabudowy w okresie 1935/36 i 1936/37, mimo trudności budżetowych i konieczności oszczędzania, świadczy o zrozumieniu ważności tej akcji w dzisiejszych warunkach gospodarczych. Chodzi z jednej strony o możliwie szybkie zagospodarowanie gruntów rozparcelowanych i wzmoczenie na nich produkcji rolnej, a z drugiej—o zmniejszenie bezrobocia zarówno w wsi, jakoteż w miasteczkach. Nabywca ziemi otrzymuje możliwość szybkiego zorganizowania swej pracy na roli i własne mieszkanie, a sama zabudowa zatrudnia licznych rzemieślników i robotników budowlanych oraz ożywia obrót pieniężny i materiałowy.

Przeznaczona na rok 1936 suma zł 6'5 miljn. wystarczy na zabudowanie ok. 950 gospodarstw różnego typu. W 1935 r. zaopatrzone w ten sposób w zabudowania 806 osad, w tem 517 gospodarstw średniej wielkości 8÷12 ha, 215 gospodarstw większych powyżej 12 ha obszaru oraz 74 osad typu robotniczego o 2÷4 ha. W poprzednich latach 1929÷1934 wybudowano ogółem 35 budynków mieszkalnych, 19 inwentarskich, 650 mieszkalno-inwentarskich pod wspólnym dachem i 775 stodół, razem 1 479 budynków—ogólnym kosztem zł 7 162 867. Od 1935 r. zaniechano wznoszenia budynków mieszkalno-inwentarskich. Gospodarstwa rolne są obecnie zaopatrywane w 3 oddzielne budynki—mieszkalne, inwentarskie i stodoły gospodarstwa zaś robotnicze—w 2 budynki, mianowicie dom mieszkalny i budynek gospodarczy dla inwentarza i zbiorów. W 1935 r. pobudowano 772 domów mieszkalnych, 804 budynków inwentarskich i gospodarczych oraz 737 stodół—razem 2 313 budynków.

Prócz akcji kredytowej, której omówienie wyłączyliśmy z obecnego artykułu, oraz działań pomiarowych, meljoracyjnych i akcji zabudowy, są przy realizowaniu zadań reformy rolnej prowadzone jeszcze różne inne działania pomocnicze, których wyczerpujące poruszenie w jednym artykule jest również niemożliwe.

Zwracamy więc tylko uwagę na niektóre z nich.

Przedewszystkiem akcja klasyfikacyjna gruntów i użytków rolnych (bonitacja), bez której niemożliwe byłoby ustalenie cen sprzedażnych ziemi z parcelacji rządowej, wymiana gruntów przy akcji scaleniowej i udzielanie pomocy kredytowej, jakoteż—w wypadkach jego stosowania—przymusowy wykup gruntów z majątków prywatnych, niewypełniających nałożonego obowiązku parcelacyjnego.

Z akcją tą ściśle łączy się akcja u s t a l a n i a w a r t o ś c i z i e m i—czy to w absolutnej wysokości przy sprzedażach parcelacyjnych, czy też w wysokości względnej, porównawczej, wystarczającej dla przeprowadzenia wzajemnej zamiany użytków przy scalaniu gruntów. Wartość bezwzględna gruntów i użytków winna być ustalana również przy określaniu wielkości obszarów, wydzielanych właścicielom jako wynagrodzenie (ekwiwalenty) za znoszone ich uprawnienia serwitutowe na użytkach majątków większej własności rol-

nej, przy wykupie gruntów, dzierżawionych przez drobnych użytkowników, przy wykupie gruntów z majątków prywatnych na cele reformy rolnej i t. p. Sprawy te są uregulowane przez różne przepisy ustawowe i wykonawcze.

Pozatem wchodzi w rachubę takie działania, jak akcja przewłaszczeniowa, regulowanie hipotek i szereg innych czynności prawnych.

Zamiast opisu najrozmaitszych działań pomocniczych, wpływających z wykonania przebudowy rolnej i ściśle z nią związanych, bo warunkujących jej możliwie dobre wyniki, a nieomówionych w artykule, wyliczamy dodatkowe jeszcze zagadnienia, z którymi kierownicy, wykonawcy i organizatorzy tej przebudowy mają do czynienia, a więc z zagadnieniami: prawnymi, rolniczymi, ogólno-ekonomicznymi, finansowymi, kredytowymi, rachunkowymi, budżetowymi, pomiarowymi, meljoracyjnymi, budowlanymi, katastralnymi, hipotecznymi, sądowymi cywilnymi i publicznymi, wodno-administracyjnymi, spółdzielczymi, cenami rynkowymi ziemi, szacunkowymi, gminnymi, drogowymi, ogólno-administracyjnymi i t. p., niewymienianymi z uwagi na zbytnią ich szczegółowość.

Jednym z ważnych zagadnień jest trafne określenie typów i wielkości tworzonych gospodarstw zależnie od miejscowych warunków ogólno-ekonomicznych, rodzaju i kierunków produkcji, położenia w stosunku do miast, ośrodków przemysłowych, rynków zbytu i t. p. Sprawami temi zajmuje się Państw. In-

stitut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, przy którym utworzono osobny Wydział Ekonomiki Rolnej Drobnych Gospodarstw Wiejskich, oraz niektóre inne studia rolnicze.

Na wykonaniu działań administracyjnych, wpływających z ustaw i przepisów—ogólnych i szczegółowych, działań natury technicznej (pomiarów, meljorację, zabudowa i t. p.) i prawnej, jakoteż szacunkowej, finansowej i kredytowej—nie kończą się jednak zadania reformy rolnej, chociaż bezpośrednie wyniki, o które chodziło, zostały osiągnięte. Uczestnicy przebudowy ustroju rolnego wymagają dalszej nad nimi opieki w dziedzinie organizacji nowopowstałych lub przekształconych gospodarstw, zagospodarowania, podniesienia produkcji i dochodowości, organizowania zbytu produktów, zorganizowania życia zbiorowego—gminnego, kulturalnego, społecznego i gospodarczego. Zadania te należą już do innych właściwych przedmiotowo organizacji i instytucji. Opieka w zakresie rolnictwa nad tymi uczestnikami została powierzona izbom rolniczym, które tu mają wielkie pole do działania wraz z innymi organizacjami rolniczymi, spółdzielczymi i t. p. Od wyników tej opieki zależą w nader znacznym stopniu wyniki, osiągnięte przez podstawowe i pomocnicze działania w bezpośrednim zakresie wykonywania reform rolnych.

A. Okołowicz

KRONIKA GOSPODARCZA

UCHWAŁY KOMITETU EKONOMICZNEGO MINISTRÓW

W dn. 10 b. m. odbyło się pod przewodnictwem Pana Wicepremiera Inż. E. Kwiatkowskiego posiedzenie Komitetu Ekonomicznego Ministrów.

Na początku posiedzenia Pan Wicepremier omówił najważniejsze elementy obecnej sytuacji gospodarczej, podkreślając m. in. dotychczasowe dodatnie rezultaty w zakresie gospodarki budżetowej, uspokojenie na rynku pieniężnym, wyrażające się m. in. w napływie wkładów do P. K. O., oraz zmniejszenie się bezrobocia. Mówiąc o wykonaniu przepisów dewizowych, Pan Wicepremier podkreślił, że od czasu wprowadzenia tych przepisów Komisja Dewizowa przydzieliła dewiz na zł 123 500 tys., w tem zł 83 500 tys. na surowce.

Następnie Komitet Ekonomiczny wysłuchał sprawozdania Pana Ministra Przemysłu i Handlu o stanie polsko-francuskich rokowań handlowych.

W dalszym ciągu posiedzenia uchwalono wnioski w sprawie udzielenia do zł 10 miljn. gwarancji Skarbu Państwa za wypłacalność eksporterów, o ulgach w spłacie kredytów meljoracyjnych, zaciągniętych w Państwowym Banku Rolnym, i ostatecznej regulacji tych kredytów, oraz w sprawie przydziału i użytkowania samochodów państwowych.

Ten ostatni wniosek, który wniesiony zostanie jeszcze na Radę Ministrów, zmierza do oszczędnej gospodarki samochodowej zapomocą rewizji etatów samochodów państwowych, ustalenia ścisłego ich podziału na reprezentacyjne i służbowe, przeznaczone wyłącznie do wyjazdów służbowych, oraz unormowania zakupu samochodów przez władze, urzędy, instytucje i zakłady państwowe.

**Z MIN. PRZEMYSŁU I HANDLU
NOWI NACZELNICY WYDZIAŁÓW.**—W związku z uprzednio już przeprowadzoną reorganizacją Depar-

tamentu Przemysłu i Rzemiosła—z dniem 1/VII b. r. nastąpił szereg przesunięć na stanowiskach naczelników wydziałów w Ministerstwie Przemysłu i Handlu. Mianowicie, na stanowisko Naczelnika Wydziału Administracji Przemysłowej (nieobsadzone po wyodrębnieniu tego wydziału) powołany został P. Tadeusz Sągajłło, dotychczasowy Naczelnik Wydziału Handlu Wewnętrznego. Opróżnione po nim stanowisko objął P. Kazimierz Sokołowski, dotychczasowy Naczelnik Wydziału Rzemiosła, który to Wydział objął P. Józef Chrzanowski, Naczelnik Wydziału Prezydjalnego. Naczelnikiem Wydziału Prezydjalnego został mianowany P. Bernard Łubieński.

P. Bernard Łubieński urodził się w 1894 r. w Petersburgu. Po ukończeniu gimnazjum w Petersburgu studjował prawo na tamtejszym Uniwersytecie i jednocześnie uczęszczał na wykłady Wydziału Orientalnego.

W 1916 r. P. Łubieński zaciągnął się do formacji polskich w Rosji. Od 1917 r. należał do Związku Walki Czynnej na terenie formacji wschodnich, w 1918 r. wstąpił do P. O. W.

Po ciężkich przejściach w niewoli bolszewickiej i dłuższej chorobie—od 1922 r. pełnił służbę w wojsku polskim. Przeniesiony w 1930 r. w stopniu rotmistrza w stan spoczynku—został powołany do Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, spełniając kolejno funkcje: Sekretarza Ministra, następnie Zastępcy Naczelnika Wydziału Pośrednictwa Pracy i Walki z Bezrobociem, wreszcie Delegata Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej do Naczelnego Komitetu do Spraw Bezrobocia przy Prezesie Rady Ministrów.

Po przejściu do Dyrekcji Funduszu Bezrobocia najprzód w charakterze Naczelnika Wydziału Organizacyjno-Administracyjnego, później Naczelnika Wydziału Pośrednictwa Pracy, brał udział w pracach organizacyjnych, mających na celu sfuzjenowanie Funduszu Bezrobocia z Funduszem Pracy,

W 1935 r. objął stanowisko Szefa Wydziału Pomocy Społecznej w Biurze Głównym Funduszu Pracy, pozostając na tem stanowisku do kwietnia 1936 r., t. j. do chwili reorganizacji Funduszu Pracy.

P. Bernard Łubiński jest odznaczony m. in.: Krzyżem Niepodległości, Krzyżem Walecznych i Krzyżem Zasługi.

Ś. P. MARCJAN SZURLEJ. — W dn. 3 lipca b. r. po długich i ciężkich cierpieniach zmarł ś. p. Dr. Marcjan Szurlej, Radca w Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

Urodzony w Małopolsce w 1880 r., ukończył szkołę średnią w Przemysłu i wydział prawny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.

GÓRNICCTWO I PRZEMYSŁ

OCHRONA DROBNEGO WYTWÓRCY W PRZEMYSŁE NAKŁADCZYM. — Rozwój ustawodawstwa o chałupnictwie zagranicą opiera się na założeniu, że chałupnik jest robotnikiem najemnym nakładcy. Ochrona chałupnika „mutatis mutandis” musiała iść w kierunku analogicznym do ustawodawstwa ochronnego pracy najemnej. Dotychczasowe, fragmentaryczne przepisy polskie (o ubezpieczeniu socjalnem) oraz orzecznictwo N. T. A. i Sądu Najwyższego opierały się na tem samym założeniu.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 27/V 1935 r., sprecyzowane i skonkretyzowane w okólniku Min. Przem. i Han. z dn. 31/I 1936 r. Nr. PA. III 1/5 — czyni powyższe założenie bezprzedmiotowym. W świetle powyższego rozporządzenia przeważająca większość osób, dotychczas uważanych za chałupników, odtąd musi być formalnie uznana za samodzielnych wytwórców.

Zagadnienie, wymienione w tytule, musi więc być traktowane nie w płaszczyźnie stosunku między pracodawcą i pracobiorcą, lecz w płaszczyźnie tranzakcji towarowej (kupna - sprzedaży) między wytwórcą i kupcem. Istota zagadnienia polega na nierówności kontrahentów: zbyt wielka przewaga gospodarcza jednej strony powoduje nadmierne pokrzywdzenie strony drugiej w obrocie towarowym (zatknięcie się skoncentrowanego popytu z rozproszoną podażą i t. d.).

Identyczne zagadnienie powstaje w przemyśle ludowym, domowym i w stosunku do wielkiej liczby drobnych warsztatów rzemieślniczych. Wytwórcy ci wobec nasycenia rynku lokalnego są zmuszeni do produkcji na szerszy rynek, lub też nie posiadają odpowiedniego aparatu (urządzenia) handlowego nawet dla obsługi rynku lokalnego. Stąd powstaje konieczność ogniwa pośredniczącego w postaci kupca-nakładcy.

Ochrona drobnego wytwórcy powinna pójść w kierunku zredukowania roli kupca-nakładcy. Obecnie kupiec jest głównym dysponentem produkcji. Rola jego powinna być zredukowana do granic niezbędnego pośrednictwa.

Samodzielność producenta i jego udział w cenie towaru są najbardziej zagwarantowane w tym wypadku, gdy ma on do czynienia z kupcem-agentem lub komisantem w rozumieniu rozdz. IV względnie V działu III ks. II Kodeksu Handlowego.

Zawarcie umowy agencyjnej lub komisu jest uzależnione od woli obu stron. Nie można zatem wprowadzić przymusu zawierania takich właśnie, a nie innych umów. Natomiast można w drodze odpowiednich przepisów zagwarantować drobnemu wytwórcy w stosunkach z kupcem, skupującym zawodowo przedmioty drobnej wytwórczości, niektóre uprawnienia, przysługujące normalnie tylko w stosunku do kupca-agenta lub komisanta.

Ewolucja w kierunku wzmocnienia pozycji prawnej drobnego wytwórcy w obrocie towarowym powinna odbyć się stopniowo.

Wstępnym krokiem powinno być ujawnienie warunków tranzakcji, zawieranych między kupcem a drobnym wytwórcą.

Obowiązek zgłoszenia przedsiębiorstwa skupu przedmiotów drobnej wytwórczości wynika z postanowienia ogólnego art. 7 prawa przemysłowego. Władze przemysłowe mogą wprowadzić odrębny rejestr dla tych przedsiębiorstw.

Pozatem należałoby wprowadzić przymusowo książki obrachunkowe dla każdego wytwórcy, zawierające wyszczególnienie: 1) wysokości

W 1910 r. wstąpił do Polskiego Banku Krajowego we Lwowie, gdzie przebywał do 1920 r. W międzyczasie służył w armii austriackiej, od grudnia zaś 1918 r. do maja 1919 r. w armii polskiej; brał czynny udział w obronie Lwowa. Zły stan Jego zdrowia nie pozwolił mu na dalszy pobyt w wojsku.

Od maja 1920 r. ś. p. Zmarły pracował w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, zajmując w niem — aż do chwili przedwczesnego zgonu — stanowisko referenta spraw rzemieślniczych. Pozostawił po sobie pamięć rzadkiej prawości i dobroci człowieka, inteligentnego, rzetelnej pracy i obowiązkowości pracownika i wyjątkowo zacnego kolegi.

cen, płaconych wytwórcy, 2) ilości przedmiotów, zamówionych przez kupca, 3) ilości i rodzaju materiałów, wydanych przez kupca producentowi, 4) dat otrzymania materiałów, dostarczenia gotowych wytworów oraz dat wypłaty należności za te wytwory.

W siedzibie przedsiębiorstwa kupca powinno być wywieszane ogłoszenie, podające do wiadomości wytwórców: 1) daty udzielania zamówień na skupywane wytwory i termin, wyznaczony dla ich dostarczenia, 2) ceny, płacone wytwórcom, 3) rodzaj i wartość materiałów, które winien dostarczyć sam wytwórcą, 4) w jakich wypadkach stosują się potrącenia z ceny i wysokość tych potrąceń. Ogłoszenie powinno być poświadczane przez władze przemysłowe.

Zaprojektowane przepisy są wzorowane na ustawach chałupniczych, traktujących zresztą chałupnika jako siłę najemną. Podobne przepisy może wydać Minister Przemysłu i Handlu na podstawie art. 39 ustawy przemysłowej, który przewiduje, że Ministrowi przysługuje prawo ustalania drogą rozporządzenia bliższych warunków wykonywania czynności, polegających na skupowaniu towarów u wytwórców i t. d. Na tej samej podstawie może być uregulowana sprawa agentów, skupujących wytwory z polecenia i na rachunek kupca.

W ten sposób mogą być ujawnione ceny, płacone wytwórcom, i warunki udzielania zamówień.

Dalszym etapem byłoby powołanie komisji rozjemczej w wypadkach nadmiernej i krzywdzącej wytwórców marży zysku kupca. To wymagałoby już odrębnej ustawy.

Ochrona drobnego wytwórcy, o ile jedynym regulatorem rynku będzie wyłącznie przepis prawny, jest dość problematyczna. Dlatego obok rozbudowy przepisów prawnych należy stworzyć regulator, oparty na działaniu gospodarczym. Takim regulatorem mogą być spółdzielnie handlowe wytwórców. Podkreślam słowo: „regulator”, gdyż utopją jest zamiar przebudowy całej wytwórczości chałupniczej na zasadach spółdzielczych. Chodzi o to, aby spółdzielnia, płacąc wytwórcom lepsze ceny, w drodze konkurencji rynkowej po stronie popytu zmusiła kupców do takiej samej podwyżki, na korzyść wytwórców, przez obniżenie marży własnego zysku.

Uważam, że dla należytego funkcjonowania spółdzielni muszą być stworzone dwa następujące warunki: 1) spółdzielniom należy zapewnić określony kontyngent w dostawach na rzecz instytucji publicznych; ten kontyngent będzie pewnego rodzaju oparciem, jako baza operacyjna o minimalnym ryzyku kalkulacyjnym; 2) należy stworzyć specjalną formę kredytu, przypominającą kredyt warrantowy.

Wytwórcą, dostarczającym towarów spółdzielni, musi mieć możliwość uzyskania kredytu na podstawie poświadczenia dostawy towarów. Na te poświadczenia instytucja kredytowa udzielałaby kredytu 60÷75% wartości towarów. Spółdzielnia byłaby obowiązana pieniądze, uzyskane z sprzedaży towarów danego wytwórcy, przekazywać instytucji kredytowej, któraby wypłacała należność po potrąceniu pożyczki. Poświadczenie dostawy mogłoby być skombinowane z wekslem kaucyjnym wystawcy lub spółdzielni, lub też z skryptem dłużnym, który mógłby być wyegzekwowany w trybie upominawczym. (Tranzakcje z drobnym wytwórcą nie przekroczyć przecięź kwoty zł 1 000). Drobnym wytwórcą, jeżeli nie będzie mógł uzyskać od razu części należności za towary, dostarczone dla spółdzielni, nie będzie mógł wogóle korzystać z jej usług,

bo najwyczejniej nie będzie miał środków utrzymania do czasu sprzedania tych towarów przez spółdzielnię. Nadmieniam, że kredyt, udzielany drobnemu wytwórcy, musi mieć bezpośrednie oparcie w towarze, gdyż ogólna odpowiedzialność majątkowa takiego wytwórcy jest prawie żadna. Tem się tłumaczy specyficzne trudności przy rozprowadzaniu kredytów t. zw. rzemieślniczych, z których nie mogą korzystać warsztaty najdrobniejsze.

Organizacje rzemieślnicze i przemysł fabryczny domagają się zniesienia systemu nakładczego wogóle. Zakaz skupu wytworów drobnej produkcji przez kupców, rzekomo celem ochrony drobnych wytwórców — przypomina kurację, polegającą na zabiciu choroby przez zabicie chorego. Co innego, że walka z anonimowością przemysłu nakładczego może równocześnie przyczynić się do stworzenia równych szans konkurencyjnych dla innych systemów produkcji. Podkreślam, że: 1) walka z anonimowością w przemyśle nakładczym jest wstępnym krokiem w dziedzinie ochrony prawnej drobnego wytwórcy, 2) wydanie przepisów w tym zakresie (walka z anonimowością) leży w całości w kompetencji Ministra Przemysłu i Handlu, określonej w art. 39 ustawy przemysłowej, wydanie więc specjalnej ustawy chałupniczej w tym celu byłoby zbędne, 3) przepisy w omawianej dziedzinie powinny dotyczyć poszczególnych rodzajów wytworów (np. skup obuwia i t. d.), żeby uniknąć ogólnikowego ujęcia i związanych z tem trudności interpretacyjnych.

M. Rozowski

GÓRNICTWO WĘGLOWE

UMOWA WĘGLOWA ZE SZWECJĄ. — W związku z expiracją z dniem 31/VII 1936 r. układu węglowego między polskimi eksportarami a Związkiem Szwedzkich Importerów Węgla Polskiego podpisana została w Sztokholmie w ostatnich dniach nowa umowa, regulująca eksport polskiego węgla do Szwecji. Na mocy powyższej umowy Związek Szwedzkich Importerów zobowiązał się do odbioru polskiego węgla w okresie od dn. 1 sierpnia do końca 1936 r. co najmniej 900 tys. t oraz do wyrównania w tymże okresie zaległości, wynikających z wykonywania dotychczasowej umowy, jakie okażą się na dz. 31/VII 1936 r.

Eksport polskiego węgla do Szwecji w 1937 r. ustalony został w wysokości 47% ogólnego importu węgla do Szwecji, przyczem dopuszczalne jest 10% odchylenie w obie strony. Jednocześnie obie zainteresowane strony ustaliły, że odbiór polskiego węgla przez Związek Szwedzkich Importerów w 1937 r. w wysokości 2·1 miljn. t będzie uważany za wykonanie umowy.

W ten sposób, gdyby ogólny import węgla Szwecji w 1937 r. utrzymał się na poziomie dotychczasowym, to w okresie od dn. 1/VIII 1936 r. do końca 1937 r. wyeksportowalibyśmy co najmniej 3 miljn. t.

Zawarcie powyższej umowy ma dla Polski duże znaczenie — ze względu na wzmagającą się ekspansję węgla niemieckiego na rynku szwedzkim.

HUTNICTWO

WYTWÓRCZOŚĆ HUTNICTWIA ŻELAZNEGO W CZERWCU 1936 R. — przedstawiała się — według danych tymczasowych — jak następuje (w tonnach):

	1936	Czerwiec 1935	
	Maj	Czerwiec	
Surówka	51 786	55 081	27 821
Stal	112 103	98 362	66 901
Wytwory walcowane	75 510	76 226	48 397
Rury żelazne i stalowe	5 436	5 162	4 190

Zmniejszyła się w czerwcu tylko wytwórczość stali, która w maju wzrosła bardzo silnie, wywołując zwiększenie się zapasów. Wzrost wytwórczości surówki jest normalnym zjawiskiem, jeżeli weźmie się pod uwagę ogólny wzrost wytwórczości hutniczej i obowiązujące nadal ograniczenia zużycia złomu w piecach martenowskich. W porównaniu z czerwcem ub. r. wytwórczość tegoroczna była o wiele wyższa.

Biorąc liczbowo — w czerwcu w porównaniu z majem b. r. nastąpił wzrost wytwórczości surówki o 6·1% i wytworów walcowanych o 0·95%, natomiast spadek produkcji stali o 12·2% i rur o 5%; w porównaniu zaś z czerwcem 1935 r. — wytwórczość wszystkich działów

wzrosła: surówki o 98%, stali o 47·3%, wytworów walcowanych o 57·9% i rur o 23·2%.

WYTWÓRCZOŚĆ HUTNICTWIA CYNKOWEGO I OŁOWIANEGO W CZERWCU 1936 R. — przedstawiała się — według danych tymczasowych — jak następuje (w tonnach):

	1936	Czerwiec 1935	
	Maj	Czerwiec	
Cynk mufłowy i elektrolityczny	7 835	7 213	6 998
Blacha cynkowa	1 326	1 339	912
Kwas siarkowy	12 700	12 865	12 342
Ołów surowy	530	—	1 453

Wytwórczość cynku wykazuje spadek, który jednak w rzeczywistości jest mniejszy, jeżeli się uwzględni, że w czerwcu było o 1 dzień roboczy mniej niż w maju. Natomiast wytwórczość blachy cynkowej i kwasu siarkowego pozostały prawie że na poprzedniej wysokości — z lekką nawet wyżką. Ołów w czerwcu nie był wytwarzany, gdyż huta została chwilowo zatrzymana dla przeprowadzenia niezbędnych remontów. W porównaniu z wytwórczością w czerwcu 1935 r. wytwórczość tegoroczna okazała się dość znacznie wyższą.

Liczbowo biorąc — w czerwcu w porównaniu z majem b. r. obniżyła się wytwórczość cynku o 8%, wzrosła natomiast wytwórczość blachy cynkowej o 0·98% i kwasu siarkowego o 1·3%; w porównaniu z czerwcem ub. r. nastąpił w czerwcu b. r. wzrost wytwórczości: cynku o 3·1%, blachy cynkowej o 46·1% i kwasu siarkowego o 42%.

PRZEMYSŁ WŁÓKIE NNICZY

PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY W MAJU 1936 R. — Rynek włókienniczy Łodzi w maju odczuł wpływ szeregu czynników pozakonjunkuralnych, do których w pierwszym rzędzie zaliczyć należy zagadnienia, związane z gospodarką dewizową. Początkowo wyłoniły się trudności pokrywania kredytów rembursowych, związanych z finansowaniem przywozu surowców włókienniczych, a w szczególności bawełny do Polski. Trudności, jakie powstały na tle restrykcji ze strony zagranicznych dostawców, zahamowały na pewien okres czasu normalny dopływ surowca. Kontakt, utrzymywany stale przez Komisję Dewizową z przedstawicielami przemysłu włókienniczego, ułatwił wyjaśnienie szeregu wątpliwości, związanych z płatnościami rembursów oraz wydawaniem zezwoleń dewizowych na kredyty rembursowe w przyszłości. Również i sprawa przydzielania dewiz na wystawione własne akcepty w toku szeregu konferencji została wyjaśniona. Wreszcie Komisja Dewizowa uznała za możliwe uwzględnienie niektórych postulatów włókiennictwa w zakresie techniczno-formalnym, dotyczącym należności firm łódzkich zagranicą z różnych tytułów. Normalizacja sytuacji surowcowej w początkach maja przyśpieszona została po załatwieniu w terminie stosunkowo krótkim wszystkich zaległych podań firm łódzkich. Pozytywne załatwienie tych podań i przydzielenie niezbędnych dewiz na zakup surowca przyniosło odprężenie. W zakresie technicznym poważnym ułatwieniem obrotu dewizowego w Łodzi było zwiększenie ilości banków dewizowych w Łodzi oraz przyznanie niektórym instytucjom praw t. zw. agentów dewizowych.

O ile sytuacja wielkiego przemysłu, a zwłaszcza przedział bawełnianych, w początkach maja kształtowała się stosunkowo korzystnie, o tyle w średnim i drobnym włókiennictwie sytuacja przedstawiała się nieco inaczej. Przemysł ten obsługiwany jest przez t. zw. handlarzy, kupujących bawełnę i odpadki bawełniane od agentów zagranicznych na kredyt. Ograniczenie tych kredytów w pierwszym okresie po wprowadzeniu gospodarki dewizowej spowodowało dla handlarzy, nieposiadających walut, bardzo poważne trudności. Wskutek tego właśnie, przy jednoczesnym ograniczeniu kredytów dyskontowych przez banki, przemysł średni i drobny, odgrywający w całości kształcie stosunków włókienniczych dość poważną rolę, odczuwał pewne trudności przy zaopatrywaniu się w surowiec. Niedostateczna podaż surowca na rynku spowodowała zwykłą tendencję cen, która następnie objęła również i półfabrykaty.

Wprowadzenie nowych przepisów, dotyczących reglamentacji handlu zagranicznego, nie miało ujemnego wpływu na włókiennictwo, gdyż kontyngenty przywozowe na maj i czerwiec udzielone zostały bez żadnych ograniczeń w dotychczasowych rozmiarach, a więc w sposób bardzo liberalny. Dotyczyło to w głównej mierze surowej bawełny oraz szmat i odpadków bawełnianych.

Pragnąc w sposób jaknajbardziej przejrzysty i obliczony na dłuższą metę uregulować sprawę importu niezbędnego surowca, przemysł włókienniczy pod koniec maja wysunął postulat ustalenia dla przemysłu przedziałniczego kontyngentów dewizowych, pokrywających się z kontyngentami surowcowymi. W ten sposób bowiem przemysł włókienniczy miałby możliwość określenia zgóry kwot dewizowych, jakimi będzie dysponować, co ułatwiłoby planową politykę produkcyjną. Jednocześnie wprowadzenie kontyngentów w znacznej mierze uprościłoby procedurę przyznawania dewiz. Postulat ten stał się przedmiotem

rozważań, ale w każdym razie wiąże się on ściśle ze sprawą wzmocnienia eksportu włókienniczego.

Momenty walutowe odegrały również na rynku włókienniczym pewną rolę w zakresie nadmiernych transakcyj przędzą bawełnianą. Nerwowy nastrój pewnych sfer spowodował przejściową falę spekulacyjną tym półfabrykatem dla celów tezauryzacyjnych. Zakupy spekulacyjne przędzy bawełnianej spowodowały wzrost cen w granicach ok. 10%. W związku z tem przemysł średni i drobny wysunął nawet postulat zastosowania drastycznych środków, w postaci przeprowadzenia przez władze skarbowe kontroli składów celem stwierdzenia, jakie kategorie odbiorców skutecznie zakupy przędzy dla celów, niemających nic wspólnego z faktycznymi potrzebami produkcyjnymi rynku. Fala spekulacyjna uległa jednak likwidacji bardzo szybko, gdyż trwała zaledwie parę dni.

Sytuacja finansowa włókiennictwa łódzkiego nie uległa w ciągu maja wydatniejszym zmianom. Rynek dyskontowy odczuwał ciasnotę gotówkową, jakkolwiek pierwszorzędny materiał wekslowy nie natrafiał na trudności przy lokowaniu tych weksli. Stopa dyskontowa rynkowa uległa wyższe, wahając się ok. 15% w stos. rocznym. Ultimo maja, aczkolwiek dość ciężkie, przeszło naogół spokojnie bez poważniejszych niewypłacalności i załamań. Średni i drobny przemysł wykazywał w dalszym ciągu wzmoczone zapotrzebowanie na gotówkę, co pozostawało w związku z zaostrzonymi warunkami transakcyj, zwłaszcza w dziale przędzy.

Pomimo tych zakłóceń, wiążących się z momentami zewnętrznymi, sytuacja koniunkturalna rynku włókienniczego, zwłaszcza w niektórych działach, kształtowała się w maju korzystnie. Sprzyjał temu moment ożywienia sezonowego oraz pomyślne warunki atmosferyczne. Dotychczasowy bilans sezonu letniego w gotowych tkaninach wypadła naogół nieco mniej korzystnie aniżeli w ub. r. Dotyczy to zwłaszcza tkanin bawełnianych. Uruchomienie przemysłu uległo w maju pewnemu zmniejszeniu, co wiąże się z normalnym osłabieniem tempa produkcji wobec okresu międzysezonowego i rozpoczynających się w b. r. nieco wcześniej urlopów robotniczych. Pomimo zmniejszonego uruchomienia było ono jednak wyższe aniżeli w ub. r.

W wielkim przemyśle bawełnianym pracowało w II połowie maja 45 200 robotników, którzy przepracowali ogółem 864 481 robotniko-dni. W porównaniu z kwietniem b. r. i majem ub. r. oznacza to wzrost. Liczba robotników, pracujących pełne 6 dni w tygodniu, wynosiła 37% ogółu robotników.

Rynek tkanin bawełnianych odczuwał nacisk dość dużych składów, jakie pozostały zarówno u odbiorców prowincjonalnych, jak i u hurtowników łódzkich. Nierównomierność zapotrzebowania i wahania konsumpcji spowodowały, iż sezon uległ pewnemu przedłużeniu. Może to wyrównać dotychczasowy bilans sezonu, ale czynnikiem ujemnym w tej branży są zwroty towarowe. Większość transakcyj obejmowała letnie towary sezonowe przy cenach utrzymanych i warunkach naogół niezmiennych. W poszczególnych wypadkach dostawcy, odczuwający wyjątkowo dotkliwie brak gotówki, czynili ustępstwa od ustalonych cenników fabrycznych.

Rynek przędzy bawełnianej wykazywał wzmocnienie obrotów. Zwiększony zbyt wyraził się kwotą ok. 4,8 miljn. kg. Przejściowe trudności surowcowe spowodowały natomiast zmniejszenie rozmiarów produkcji — do ok. 4,4 miljn. kg. Zapasy przędzy uległy redukcji o ok. 20% do niskiej kwoty ok. 1,7 miljn. kg. Ceny przędzy bawełnianej, zwłaszcza w okresie wzmocnionych zakupów, zwykływały, kształtując się w ostatnim tygodniu maja następująco (w centach am. za 1 kg): Nr. 16/1 — 37,5, Nr. 20/1 — 39, Nr. 24/1 — 41, Nr. 26/1 — 43, Nr. 32/1 — 46,50, Nr. 20/2 — 44,50, Nr. 24/2 — 46,50, Nr. 32/2 — 53. Warunki pokrycia uległy zaostrzeniu.

Wielki przemysł wełniany zatrudnił 13 500 robotników, którzy przepracowali 201 662 robotniko-dni. Liczba robotników, pracujących pełne 6 dni w tygodniu, wynosiła 27% ogółu robotników.

Rynek tkanin wełnianych, pomimo niewielkiego spadku obrotów — normalnego w okresie międzysezonowym, zamyka sezon korzystnym wynikiem. Dotyczy to zwłaszcza artykułów półwełnianych, gdzie w okresie maja zanotowano bardzo poważne ożywienie. Zakupy odbiorców prowincjonalnych i miejscowych były znaczne. Wyplacalność odbiorców w branży wełnianej w sezonie letnim kształtowała się zadowalająco. Ceny tkanin wełnianych w porównaniu z ub. r. nie uległy wydatniejszym zmianom.

W dziale przędzy czesankowej nastąpiło w maju b. poważne zwiększenie obrotów — o przeszło 1/3. Osiągnięto najwyższy poziom sumy transakcyj w okresie ostatnich 2 lat. Na zwiększenie zakupów wpłynęły niewątpliwie dość intensywne przygotowania do sezonu zimowego. Sprzedaż tego półfabrykatu dla potrzeb rynku krajowego wyniosła ok. 664 tys. kg. Produkcja w maju uległa zmniejszeniu do 532 824 kg, zapasy pod koniec miesiąca wynosiły tylko 1 433 tys. kg. Ceny przędzy czesankowej w ciągu maja zwykływały i pod koniec miesiąca wynosiły (w zł za 1 kg): Nr. 40/2 A — 12,45, Nr. 56/2 A1 — 13,90, Nr. 32/1 DE — 5,75, Nr. 22/2 D — 7,05.

W przemyśle sztucznego jedwabiu sytuacja kształtowała się analogicznie jak w kwietniu. Poziom produkcji był wysoki, a obroty sprze-

dażne, zwłaszcza w przędzy, kształtowały się korzystnie przy cenach, przejawiających tendencję zwykłą.

Farbiarnie odczuwały niekorzystny wpływ reglamentacji dewizowej. Pozostawało to w związku ze zmianą polityki sprzedażnej przedstawicieli, reprezentujących zagranicznych dostawców barwników i ekstraktów (ograniczenia kredytowe); również i pogłębiająca się konkurencja producentów utrudniała sytuację w tym dziale.

Średni przemysł włókienniczy Łodzi zatrudniał w końcu maja 7 161 robotników. Dość poważna redukcja liczby zatrudnionych pozostawała w związku z unieruchmieniem 3 fabryk na skutek strajków okupacyjnych.

W przemyśle bielskim producenci odczuwali pewne trudności przy zaopatrywaniu się w surowiec. Niedostateczna podaż surowców wpłynęła również na dalszą wyższe cen przędzy, która zarysowała się już w kwietniu. Wyplacalność odbiorców była w dalszym ciągu zadowalająca, warunki transakcyj nie uległy zmianom. Rozmiary produkcji uległy skróceniu — wobec kończącego się już okresu międzysezonowego i urlopów robotniczych.

W przemyśle białostockim trudności surowcowe nie uległy w ciągu maja całkowitemu odprężeniu. Dotyczy to zwłaszcza szmat i odpadków, stanowiących podstawowy surowiec przy produkcji tańszych artykułów wełniano-zgrzebnych. Rozmiary obrotów sprzedanych na rynku wewnętrznym oraz wyplacalność odbiorców nie uległy zmianom — przy zaostrzonych warunkach pokrycia.

M. K.

RZEMIOSŁO

FIASKO WALKI Z RZEMIOSŁEM NIELEGALNEM. — Największą, możnaby nawet powiedzieć tradycyjną i programową bolączką rzemiosła jest istnienie rzemieślników t. zw. nielegalnych. Zarzuty, stawiane tym ostatnim przez posiadaczy przewidzianych w prawie przemysłowym dowodów uzdolnienia, są przeważnie gołosłowne, a główny zarzut: nielegalni nie płacą podatków, ponoszonych przez legalnych — odpada w świetle statystyki izb rzemieślniczych, z której wynika, że odsetek rzemieślników, wykupujących świadectwa przemysłowe, jest wśród nielegalnych większy niż wśród legalnych.

Tem niemniej walka z rzemiosłem nielegalnym prowadzona jest b. intensywnie. Z jednej strony zamyka się warszaty nielegalne, karze ich właścicieli etc., z drugiej zaś — wydaje się tymże właścicielom karty rzemieślnicze (art. 144 pr. przem.) bądź w drodze uznania ich praw nabytych, bądź w drodze przyznania im t. zw. dyspensy, bądź też zapożyczając normalnych egzaminów czeladniczych i mistrzowskich.

Przy wzmocnieniu, jak nigdy poprzednio, tempie akcji legalizacyjnej rezultaty ubiegłego roku 1935 są więcej niż skromne. Dowodzą one bowiem cofania się, a nie marszu naprzód. Świadczą o tem dane 7 izb rzemieślniczych, prowadzących szczegółową statystykę rzemiosła nielegalnego — izb nb. dobranych przypadkowo i to z różnych dzielnic (Wrocławsk, Lublin, Białostok, Brześć, Łuck, Poznań i Katowice). Izby te obok 156 tys. warsztatów legalnych wykazały na dz. 31/XII 1935 r. 40 tys. warsztatów, prowadzonych bez kart rzemieślniczych, t. zn. zgorą 25%. Sześć izb rzemieślniczych, prowadzących taką statystykę w 1934 r., ustaliło stosunek nielegalnych do legalnych w wysokości 22%. A zatem ilość warsztatów nielegalnych relatywnie nie zmalała, lecz wzrosła.

Dla uniknięcia błędu należy uwzględnić tylko 5 izb, identycznych w latach 1934 i 1935. Okazały się wówczas, że mieszczące się na ich terenie warszaty legalne wzrosły z 118 na 128 tys., natomiast nielegalne — z 24 na 29 tys. Gdy w 1934 r. na 1 warsztat nielegalny przypadało blisko 6 legalnych, to w 1935 r. już tylko 4,4, co podkreśla niktę rezultaty kampanji przeciwko nielegalnemu wykonywaniu rzemiosła.

Na uwagę zasługuje, że do najmniej dotkniętych nielegalnością zawodów należały w 1934 r.: zegarmistrzowstwo (15 leg. na 1 nieleg.), fryzjerstwo (14), czapnictwo i piekarstwo (12), blacharstwo i fotografowanie (11) etc.; do najbardziej dotkniętych zaliczyć wypada: szewstwo, kowalstwo, stolarstwo i cukiernictwo (4), mularstwo (3) i wędliniarstwo (2). W 1935 r. w grupie pierwszej znalazły się: zegarmistrzowstwo i fryzjerstwo (12), blacharstwo i czapnictwo (10) oraz piekarstwo (9), w grupie zaś drugiej: szewstwo, wędliniarstwo i kołodziejstwo (4), kowalstwo, stolarstwo i mularstwo (3) oraz ciesielstwo (2). Oprócz wędliniarstwa, cholewkarstwa i cukiernictwa wszędzie przyrost warsztatów nielegalnych był w ub. r. większy aniżeli legalnych. Mamy zatem do czynienia ze zjawiskiem masowym i powszechnem.

Przyczyny powyższego stanu są trojakie. Po pierwsze izby rzemieślnicze rozszerzyły swą ewidencję i wzmocniły kontrolę warsztatów nielegalnych, po drugie — nastąpiło „potężne parcie do rzemiosła” (jak pisze lubelska Izba Rzemieślnicza), za którym samorząd nie był w stanie nadążyć, a po trzecie — przepisy prawa przemysłowego — z dowodem uzdolnienia na czele — okazały się nieskutecznymi i, co gorsza, niecelowymi.

ROLNICTWO

WYKONANIE DEKRETU O ODDŁUŻENIU SPÓŁDZIELŃ ROLNICZYCH.

Rada Ministrów w dn. 1/VII b. r. uchwaliła rozporządzenie o szczególnych zasadach postępowania układowego dla spółdzielni rolniczych i ich central. Przepisy wstępne tego rozporządzenia normują zakres, w jakim może być stosowane postępowanie oddłużeniowe dla spółdzielni, i zaraz wprowadzają następujący niezmiernie ważny przepis: jeżeli dany wierzyciel spółdzielni zwolnił spółdzielnię z obliża za określony dług, lecz nie zwolnił równocześnie osób, współzobowiązanych ze spółdzielnią za tenże dług, wówczas postępowanie oddłużeniowe obejmuje tę wierzytelność, ustalając taki stan odpowiedzialności, jaki istniałby, gdyby nie było zwolnienia. Na przykładzie stosowanie tego przepisu wyglądałoby w sposób następujący: instytucja kredytowa A udzieliła pożyczki spółdzielni X i przyjęła jako zabezpieczenie weksel kaucyjny, podpisany przez członków rady nadzorczej. W roku 1934, widząc niemożność wyegzekwowania swej należności ze spółdzielni, instytucja kredytowa A wszczyna egzekucję do członków rady nadzorczej, otrzymuje zabezpieczenie hipoteczne i zawiera z nimi układ konwersyjny za pośrednictwem Banku Akceptacyjnego. Równocześnie zawiadamia spółdzielnię, iż zwalnia ją z obliża za to zobowiązanie. Omawiany przepis powoduje, iż w zestawieniu zobowiązań spółdzielni, mimo zwolnienia obliża, figurować będzie pretensja instytucji A, że w układzie będzie musiało znaleźć się pokrycie w aktywach spółdzielni na całkowite lub częściowe uregulowanie tego zobowiązania — analogicznie, jak będzie musiało się znaleźć pokrycie dla innych wierzycieli, że suma ta — gdyby brakło pokrycia — musiałaby, na tych samych prawach co inne wierzytelności, być odpowiednio zredukowana, że pretensje instytucji kredytowej A do członków rady nadzorczej będą musiały automatycznie być zredukowane do odpowiedzialności za wykonanie przez spółdzielnię nowoustalonych w układzie warunków spłaty nowookreślonej sumy długu, i że wreszcie nawet mogłyby być uchwalone — w razie dostatecznego zabezpieczenia przez samą spółdzielnię wykonania postanowień układu — dalsze ulgi dla współzobowiązanych, niewyłączając nawet całkowitego ich zwolnienia od odpowiedzialności.

Może zachodzić pytanie, co się dzieje z częścią zobowiązań spółdzielni, którą współzobowiązaniami już pokryli w stosunku do instytucji kredytowej A. Przepis wspomniany mówi, iż postępowanie układowe obejmuje dane zobowiązanie „w takim stanie, w jakim byłoby ono objęte, gdyby nie było zwolnienia”, to znaczy, iż nawet spłaty, w międzyczasie dokonane przez „współzobowiązanych”, nie będą brane pod uwagę przy ustalaniu listy wierzytelności oraz listy wierzycieli. Jednakże w układzie, z chwilą gdy zostanie ustanowiona nowa suma dłużna, wpłaty, już dokonane, będą zaliczone na poczet tej nowej sumy dłużnej, i wówczas współzobowiązani występująć będą jako wierzyciele spółdzielni na tym odcinku spłaconych sum. Praktycznie wyglądać to może np. w sposób następujący: spółdzielnia po postępowaniu układowym pozostanie dłużna instytucji kredytowej A sumę zł 35 000, z czego już zł 5 000 wpłacili uprzednio współzobowiązani, a zatem pierwsze wpłaty w wykonaniu układu do wysokości zł 5 000 będzie spółdzielnia dokonywać na ręce w współzobowiązanych, a dalsze zł 30 000 na rachunek instytucji wierzycielskiej, albo też każda wpłata w wysokości $\frac{1}{7}$ wpływa na rzecz współzobowiązanych, a $\frac{6}{7}$ na rzecz instytucji kredytowej A. Zastosowanie tej lub innej metody — to rzecz odpowiedniego postanowienia układu, który przesądzi ostatecznie tę sprawę.

Drugi ważny przepis z zakresu postępowania układowego ustala, iż nie wchodzi do postępowania układowego zobowiązania, które zostały objęte układami konwersyjnymi, zawartymi przez spółdzielnię przy pomocy Banku Akceptacyjnego.

Mamy 3 typy układów konwersyjnych, które spotkać można w orbicie zagadnień spółdzielni rolniczo-handlowych. Przedewszystkiem — układy, zawarte przez spółdzielnie z nadrzędnymi instytucjami kredytowymi, przyczem spółdzielnia korzysta z przywileju t. zw. zbiorowego rolnika. Występując na warunkach i prawach rolnika, spółdzielnia,

grupująca odpowiedzialność i zobowiązania związanych z nią posiadaczy gospodarstw rolnych, zawiera układ z bankiem, który dyskontował dajmy na to jej akcepty. Otóż, ten typ układów jest wyłączony z postępowania, warunki spłaty, ustalone w tym układzie konwersyjnym, nie mogą być zmienione, a dług nie może być umniejszony.

Drugi typ układu — jest to układ zawarty przez spółdzielnię z jej dłużnikiem. Zdarzały się bowiem wypadki, iż spółdzielnia, uzyskawszy prawa instytucji wierzycielskiej, mogła zawierać układy ze swoimi dłużnikami i uzyskiwać odpowiednie pomoce ze Skarbu Państwa lub z Banku Akceptacyjnego. Ten typ układu, jako normujący stan aktywny danej spółdzielni, oczywiście nie ulega zmianie. Natomiast przy ewaluowaniu aktywów, z których miałyby nastąpić pokrywanie zobowiązań danej spółdzielni, ten typ aktywów może być przyjęty tylko według wartości, wynikającej z ustalonych w układzie warunków spłaty.

Trzeci typ układu — jest to układ, zawarty przez instytucję wierzycielską ze współzobowiązanym, a obejmujący dług spółdzielni. Ten wypadek opisaliśmy poprzednio; układ konwersyjny w tym wypadku nie stoi na przeszkodzie objęcia sumy, należnej postępowaniem układowym, nie stoi na przeszkodzie zmniejszeniu sumy dłużnej, za którą odpowiadają współzobowiązani, nie stoi nawet na przeszkodzie przekreśleniu całkowitemu danej wierzytelności, w wyniku czego i układ konwersyjny przestałby być istotny.

Do przeprowadzenia postępowania układowego właściwy jest wojewódzki urząd rozjemczy, na którego obszarze działania znajduje się siedziba zarządu spółdzielni. Istnieją w toku postępowania dwojakiego rodzaju decyzje: 1) decyzje, zapadające w formie orzeczeń urzędu rozjemczego — i wówczas urząd rozjemczy występuje w pełnym zespole orzekającym, w skład którego wchodzi poza przewodniczącym: 2 ławników, delegowanych przez Ministra Skarbu, 1 ławnik, delegowany przez Ministra Rolnictwa i Ref. Roln., oraz 1 ławnik, reprezentujący kredyt zorganizowany; decyzje takie zapadają w sprawach otwarcia postępowania układowego, zatwierdzenia układu i uzupełnienia lub zmiany warunków układu, w szczególności w zakresie ustalenia ulg dla współzobowiązanych; 2) decyzje, zapadające w formie postanowień przewodniczącego urzędu rozjemczego; do nich należą decyzje w sprawach zawieszenia egzekucji przed wszczęciem postępowania, ustalenia terminów poszczególnych czynności w trakcie postępowania, zatwierdzenia listy wierzytelności, ustalania terminów i zwoływania ponownych zgromadzeń wierzycieli, o ile układ nie dochodzi do skutku, obniżenia wpisu od wniosku o wszczęciu postępowania.

Wstępne przepisy kończą się zarządzeniem, iż żadne postanowienia umów lub innych tytułów, powstałych przed wejściem w życie omawianego rozporządzenia, nie stoją na przeszkodzie wszczęciu postępowania układowego.

Dalszy rozdział poświęcony jest otwarciu postępowania. Wniosek o otwarcie postępowania powinien być uzasadniony i poparty dowodami. W przypadku, gdy wniosek ten składa spółdzielnia, wówczas winna ona dołączyć zaświadczenie Przewodniczącego Rady Spółdzielczej, stwierdzające, że Minister Skarbu ustalił charakter rolniczy danej spółdzielni, bilans, projekt układu, zaopatrzone w opinię właściwego związku rewizyjnego, statut, spis wierzycieli, wykaz gwarancji, wykaz tytułów egzekucyjnych i wykaz członków spółdzielni. O ile wniosek składa wierzyciel lub współzobowiązany, wówczas przewodniczący, doręczając spółdzielni odpis tego wniosku, wezwie ją, by przedstawiła wszystkie powyższe dane. O ile spółdzielnia tego nie uczyni, przewodniczący powierzy tę pracę specjalnie powołanemu w tym celu biegłemu. W razie braku zaświadczenia o charakterze rolniczym danej spółdzielni, przewodniczący zwróci się z urzędu z odpowiednim zapytaniem do Ministra Skarbu.

Z chwilą zgłoszenia wniosku o wszczęcie postępowania przewodniczący ma prawo na wniosek strony zainteresowanej zawiesić egzekucję, prowadzoną z majątku osób, współzobowiązanych ze spółdzielnią, jak również egzekucję, skierowaną do majątku spółdzielni. Zawieszenie

takie jednak nie może się dotyczyć egzekucji należności publiczno-prawnych, Banku Akceptacyjnego oraz instytucyj kredytu długoterminowego.

Wniosek o otwarcie postępowania układowego rozpatrywany jest na posiedzeniu urzędu rozjemczego w terminie, o którym doniosą właściwe ogłoszenia, wywieszane w siedzibie zarządu gminy wiejskiej lub miasta, w których obrębie znajduje się siedziba spółdzielni. Urząd rozjemczy odrzuci wniosek, jeżeli uzna, że niema podstaw prawnych do otwarcia postępowania układowego, lub też że wierzitelność wnioskodawcy może być zaspokojona bez przeprowadzania postępowania układowego.

Niezwłocznie po wydaniu orzeczenia przewodniczący urzędu rozjemczego zamianuje jednego lub kilku nadzorców. Od chwili wpisania w księdze hipotecznej ostrzeżenia o otwarciu postępowania aż do jego wykreślenia zbycie lub obciążenie nieruchomości nie może nastąpić bez zezwolenia przewodniczącego urzędu rozjemczego.

Z chwilą otwarcia postępowania układowego egzekucja przeciwko spółdzielni nie może być wszczęta, a wszczęta — ulega zawieszeniu.

Do czynności nadzorczy należy nadzór nad zarządem majątku dłużnika oraz przeprowadzenie czynności wstępnych, poprzedzających układ. Do nich należąć będą: sprawdzenie wierzitelności, sporządzenie listy wierzitelności i projektu układu z wierzycielami. Toteż niezwłocznie po objęciu czynności nadzorca będzie musiał sporządzić lub sprawdzić szczegółowo inwentarz majątku, sprawdzić zamknięcia rachunkowe i sporządzić otwarcie ksiąg z datą objęcia nadzoru, ustalić dla zarządu spółdzielni pisemną instrukcję, określającą zakres czynności zwykłego zarządu i t. p. Zażalenia na czynności nadzorczy osób interesowanych rozstrzyga ostatecznie przewodniczący urzędu rozjemczego, któremu ponadto przysługuje prawo usunięcia nadzorczy z zajmowanego stanowiska.

Sprawdzenie wierzitelności odbywa się według analogicznych przepisów postępowania układowego w rolnictwie, ogólnych zasad prawa o upadłości i t. p. Wierzitelności warunkowe, wierzitelności, których termin jeszcze nie zapadł, oraz wierzitelności, powstałe powtórnie na skutek skasowania zwolnienia spółdzielni z obliża — będą również wpisane na listę. Lista wierzitelności ułożona zostaje w następującej kolejności: należności i wierzitelności, posiadające w myśl przepisów art. 800 K. P. C. pierwszeństwo przed wierzitelnościami hipotecznymi, wierzitelności, zabezpieczone wpisem do ksiąg hipotecznych lub zastawem nieruchomości, i wreszcie wszystkie inne wierzitelności. Uproszczona ta kolejność tłumaczy się tem, że niemal wszystkie wierzitelności w postępowaniu układowem cieszą się równymi prawami. Sam dekret przewidział tylko możliwość różnego traktowania wierzitelności hipotecznych, w zależności od ich miejsca zabezpieczenia, przyczem sumy, mieszczące się w pierwszej połowie szacunku nieruchomości, można obniżyć w stopniu niższym niż zabezpieczone na dalszych miejscach hipotecznych. Dlatego też rozporządzenie wykonawcze przewidziało dla tych wierzitelności odrębną rubrykę w liście wierzitelności. W praktyce jednak ogół spółdzielni posiada minimalny stopień zcbowiązań, hipotecznie zabezpieczonych — tak, iż rozróżnienie to nie będzie miało istotnego znaczenia.

Po sporządzeniu listy wierzitelności nadzorca przystąpi do przygotowania ostatecznego projektu układu i wyznaczy termin zgromadzenia wierzycieli. Wierzyciele, wciągnięci na listę wierzitelności, będą wezwani przez nadzorcę na zgromadzenie wierzycieli, otrzymując zarazem i projekt układu i odpis listy wierzitelności. Poręczycciele i współzobowiązani mogą być obecni na zgromadzeniu wierzycieli, mogą zgłaszać poprawki do układu, jednak nie biorą udziału w głosowaniu.

Ponieważ dekret już ustalił, co może wchodzić w skład układu, rozporządzenie już do tego problemu nie wraca. Dla całokształtu jednak zagadnienia przypominamy, iż w odniesieniu do poręczycciele i współzobowiązanych dekret w art. 5 ustala, iż ulgi, dotyczące zobowiązań spółdzielni, wynikające z układu, rozciąga się również na poręczycciele i innych współzobowiązanych, a art. 4 p. 3 mówi, iż projekt układu może przewidywać częściowe lub całkowite zwolnienie z odpowiedzialności poręczycciele lub innych osób, współzobowiązanych ze spółdzielnią lub centralą. Z tego wynika, iż układ może przewidywać dla współ-

zobowiązanych dalsze ulgi i zwolnienia niż te, które wynikają z automatycznego rozciągnięcia na nich ulg, dotyczących spółdzielni. Ta zasada została odpowiednio rozprawdzona w rozporządzeniu, i dlatego też wstawiono przepis, że jeżeli układ przewiduje całkowite lub częściowe zwolnienie z zobowiązania poręczycciele lub współzobowiązanych, wówczas w układzie tym winny być przewidziane również: całkowity lub częściowy zwrot udzielonych przez poręczycciele lub współzobowiązanych tytułów gwarancyjnych, odpowiednie wykreślenie wpisów hipotecznych, zapisanych na majątku poręczycciele lub współzobowiązanych i wreszcie — o ile zajdzie potrzeba — również i zmniejszenie sumy układu konwersyjnego, w przypadku, gdy zobowiązanie poręczycciele lub współzobowiązanych zostało objęte układem konwersyjnym, zawartym za pośrednictwem Banku Akceptacyjnego. Ten ostatni punkt jest logicznym wyprowadzeniem zasady, o której mówiliśmy na początku, rozpatrując stosunek do układu współzobowiązanych, którzy zawarli układy konwersyjne.

Termin zgromadzenia wierzycieli oznacza nadzorca w porozumieniu z przewodniczącym urzędu rozjemczego. Ponieważ staraniem nadzorczy będzie uzyskać zgodę wierzycieli na projekt układu, termin będzie mógł być w pewnej mierze uzależniony od stanu przedwstępnych pertraktacyj nadzorczy z wierzycielami. Porozumienie z przewodniczącym służyć ma temu, aby termin ten zbytnio się nie przedłużał. Układ zasadniczo będzie się różnił w zależności od tego, czy dana spółdzielnia nadaje się na ostateczną likwidację, czy też ma nadal istnieć. W tej mierze miarodajna będzie opinia właściwego związku rewizyjnego. Układ dla spółdzielni, niemających ulec likwidacji, nie może przewidywać, bez zgody interesowanych wierzycieli, obniżenia oprocentowania, obniżenia sumy długu oraz odroczenia terminu płatności wierzitelności, powstałych po dn. 31/XII 1934 r. Chodzi tu przede wszystkim o ochronę bieżącego kredytu, uzyskanego w ostatnim 1½ roku przez spółdzielnię. Ochrony tej nie potrzebują spółdzielnie, mające ulec likwidacji, a likwidacja taka mogłaby być utrudniona, gdyby istniały jakieś ograniczenia w ustaleniu warunków spłaty likwidacyjnej ich zobowiązań. Dlatego też ograniczenie powyższe nie dotyczy układów, jakie zawierają będą spółdzielnie, przeznaczone na likwidację.

Na zgromadzeniu wierzycieli zarządzona zostaje dyskusja nad warunkami układu. Wszyscy obecni, a więc wierzyciele, przedstawiciele spółdzielni, poręczycciele, mogą zgłaszać poprawki do propozycji układowych, ale wyłącznie na piśmie. Ponieważ jednak w głosowaniu będą mogli brać udział również wierzyciele nieobecni, cddający swój głos na piśmie, na tem samym zgromadzeniu nie będą mogli być uchwalone poprawki, któreby zmieniały projekt układu w znacznym stopniu na niekorzyść wierzycieli, którzy głosowali na piśmie. Głosowanie takie przeprowadzi przewodniczący na ponownym zgromadzeniu, powiadając o tem, jak również i o treści poprawek, wierzycieli nieobecnych.

Układ jest przyjęty, jeżeli za nim opowiedzą się wierzyciele, reprezentujący łącznie więcej niż ½ ogólnej sumy wierzitelności, które uprawniają do głosowania. Zdarzyć się jednak może, iż powstrzyma się od głosowania lub nie przyjedzie na zgromadzenie wierzycieli taka liczba wierzycieli, że nie możnaby zebrać wymaganej ilości głosów. Wówczas ustalony zostanie nowy termin zgromadzenia, na którym układ będzie mógł być przyjęty, jeżeli za nim opowiedzą się spośród wierzycieli, biorących udział w głosowaniu, wierzyciele, posiadający łącznie więcej niż ½ ogólnej sumy wierzitelności, reprezentowanych na zgromadzeniu.

W ten sposób przyjęty układ wymaga jeszcze zatwierdzenia przez urząd rozjemczy.

Urząd rozjemczy może odmówić zatwierdzenia, może zażądać uzupełnienia i zmiany, lub też może sam uzupełnić układ. Odmowa zatwierdzenia nastąpi wówczas, gdy projekt układu w całości lub w części okaże się niezgodnym z przepisami prawa, lub też jeżeli postępowanie, poprzedzające przyjęcie projektu układu, zawiera istotne uchybienia.

Urząd rozjemczy zażąda uzupełnienia lub zmiany układu, jeżeli uzna, że stanowisko wierzycieli, którzy głosowali przeciwko układowi, lub zarzuty przedstawiciela spółdzielni względnie osób współzobowiązanych są uzasadnione. W tym celu poleci on nadzorczy zwołanie ponownego zgromadzenia.

W razie, gdyby te zmiany były mniejszej wagi, oraz w wypadkach, gdy urząd rozjemczy uzna, że w układzie nie zostały dostatecznie uwzględnione wnioski osób współzobowiązanych, może on sam wprowadzić odpowiednie zmiany, przynajmniej, szczególnie w tym ostatnim wypadku, osobom współzobowiązanym warunki spłaty i oprocentowania, ustalone dla długów rolniczych w przepisach rozdziału V dekretu o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych z 1934 r. Przypomnieć należy, iż warunki te polegają na karencji 3-letniej, spłacie długu w 28 półrocznych ratach od dn. 1, X 1938 r. począwszy i obniżeniu oprocentowania do poziomu 3% w stosunku rocznym.

Bardzo ważną kwestję rozstrzyga następujący przepis, a mianowicie: co się dzieje, jeżeli na zgromadzeniu wierzycieli układ nie został przyjęty? W tym wypadku przewodniczący urzędu rozjemczego na wniosek nadzorca może wprowadzić do projektu układu odpowiednie zmiany i polecić nadzorcę zwołanie ponownego zgromadzenia celem przyjęcia projektu układu w trybie, opisanym powyżej. Ponieważ do czasu zakończenia postępowania układowego wstrzymane zostają wszelkie egzekucje, a powoływanie ponownych zgromadzeń niczem nie jest ograniczone, należy przypuszczać, iż ostatecznie każde postępowanie układowe zakończy się układem, przyjętym przez wierzycieli.

Orzeczenie o zatwierdzeniu układu może być zaskarżone przez dłużnika, wierzyciela lub osobę, współzobowiązaną za spółdzielnię. Układ, zatwierdzony przez urząd rozjemczy, obowiązuje wszystkich wierzycieli, wpisanych na listę, a więc tych, którzy nie głosowali, tych, których wierzycielność jest warunkowa lub jeszcze niepłatna, i tych wreszcie również, którzy zwolnili spółdzielnię z obliża, niezwalniając równocześnie współzobowiązanych.

W przepisach końcowych ustalono wysokość kosztów postępowania. Obciążają one zasadniczo spółdzielnię.

Od wniosku o otwarcie postępowania układowego pobiera się wpis stosunkowy w wysokości $\frac{1}{4}$ % wartości stanu czynnego majątku spółdzielni. Jeżeli wpis wynosi więcej jak zł 250, wnioskodawca może wpłacić na poczet wpisu tymczasowo tylko zł 250. W wyjątkowych wypadkach przewodniczący urzędu rozjemczego, biorąc pod uwagę szczególnie trudności finansowe wnioskodawcy, może obniżyć wpis, jednak nie poniżej zł 50.

Wreszcie, ostatni przepis, który otwiera możliwości uporządkowania nawet spółdzielni, znajdujących się w stanie upadłości, a mianowicie: postępowanie upadłościowe nie może być wszczęte, a wszczęte — ulega umorzeniu, w przypadku otwarcia co do tej samej spółdzielni postępowania układowego na podstawie omawianego rozporządzenia.

Z chwilą ukazania się tego rozporządzenia wszyscy gwarantcy, pociągani do odpowiedzialności za straty, poniesione przez spółdzielnię, wszystkie spółdzielnie, mające zamiar jaknajprędzej uporządkować swój stan majątkowy, obciążony dawniej zaciągniętymi pożyczkami, wszystkie spółdzielnie, znajdujące się w stanie upadłości i niemogące doprowadzić do ostatecznego zamknięcia postępowania likwidacyjnego — winny zwrócić się do właściwego urzędu wojewódzkiego o wszczęcie odpowiedniego postępowania układowego na mocy omawianego rozporządzenia.

M. Wierusz Kowalski

NIEPOTRĄCANIE ZALEGŁOŚCI PODATKOWYCH Z POŻYCZEK, PRYZNANYCH POD REJESTROWY ZASTAW ROLNICZY — p. str. 809.

ZADŁUŻENIE DROBNEGO ROLNICTWA — p. str. 809.

HANDEL

TRAKTATY I KONWENCJE

UKŁAD HANDLOWY ZE SZWECJĄ. — W dn. 3/VII b. r. został podpisany w Warszawie dodatkowy układ handlowy ze Szwecją. Jest on uzupełnieniem traktatu handlowego i nawigacyjnego polsko-szwedzkiego z dn. 2/XII 1924 r. i protokołu taryfowego z dn. 21/X 1933 r.

Dodatkowy układ daje Szwecji szereg zniżek celnych, uzupełniających koncesje dotychczasowe, a mianowicie w dziedzinie papieru, obuwa gumowego, żelaza i stali, maszyn elektrycznych i broni białej.

Szwecja ze swej strony jest dla nas rynkiem wolnym. Niema tam zakazów przywozu, ani też jakichkolwiek ograniczeń dewizowych.

Stosunki handlowe polsko-szwedzkie układają się dla Polski korzystnie. Bilans handlowy ze Szwecją za ostatnie 3 lata przedstawiał się następująco (w tys. zł):

	Eksport	Import	Saldo dla Polski
1933	16 937	47 815	+ 30 878
1934	19 841	45 087	+ 25 246
1935	19 810	49 453	+ 29 643

Na zł 49,5 miljn. eksportu naszego do Szwecji w 1935 r. eksport węgla wynosił zł 32,1 miljn., a koksu — zł 4,2 miljn. Jak widzimy, węgiel i koks stanowią 76% całego naszego wywozu do Szwecji.

Na marginesie układu ze Szwecją należy wspomnieć i to, że wprawdzie posiadamy z tym krajem aktywny bilans handlowy, bardzo dla nas korzystny, to jednak jeśli chodzi o bilans płatniczy polsko-szwedzki — rzecz przedstawia się zupełnie inaczej.

Na terenie Polski kapitał szwedzki posiada szereg poważnych przedsiębiorstw, które dają mu wcale pokaźne zyski. Wystarczy, gdy wymienimy P. A. S. T. i dzierżawę Monopolu Zapalczanego. Poza tem płatnicy Szwecji pokaźne sumy za usługi, jakie oddaje dla naszych przewoźników morskich bandera szwedzka. W rezultacie więc najistotniejszym wskaźnikiem będzie tutaj bilans płatniczy polsko-szwedzki. Bilans ten wykazuje natomiast, że pod względem płatniczym poważniejszych akty-

wów poza obrotem towarowym nie posiadamy. Można jednak twierdzić, że płatniczo jesteśmy ze Szwecją mniejwięcej w równowadze.

Mając to wszystko na uwadze — ostatnio zawarty układ handlowy polsko-szwedzki należy traktować jako pewien kompromis, który ma na celu rozwój stosunków gospodarczych między obu krajami.

Warunki ku temu są. Bliskie sąsiedztwo, połączenia okrętowe, coraz bardziej zacieśniające się stosunki handlowe (na terenie Polski pracuje z powodzeniem szereg przedstawicielstw najpoważniejszych firm szwedzkich: „Asea”, „S. K. F.”, „Svea”, „Electrolux” etc.) — każą mniemać, iż również i ze strony Polski pójdzie ekspansja na rynek szwedzki. To bowiem, co dzisiaj nas na rynku szwedzkim reprezentuje — to tylko węgiel. W innych naszych artykułach, poza nielicznymi, jak: cynk, rury, pasze, nasiona koniczyzny, biel cynkowa etc. — niema nas w Szwecji.

Należy przypuszczać, że nasze kupiectwo zainteresuje się bliżej rynkiem szwedzkim. Podkreślić trzeba, że stosunki handlowe polsko-szwedzkie układają się w ten sposób, że dają pełnię swobody dla dokonywania transakcyj w obu kierunkach. Jeden tylko warunek: kupiec szwedzki jest bardzo wymagający i wybredny, ale jednocześnie i bardzo solidny i słowny. Partnerzy z naszej strony powinni się znajdować tacy sami.

R.

KRAJOWE RYNKI TOWAROWE ZBOŻA I PRZETWORY

— Ruch cen zbóż w okresie 22/VI ÷ 4/VII 1936 r. kształtował się następująco (w zł za 100 kg):

	22 ÷ 27/VI	29/VI ÷ 4/VII	Spadek
	Pszonica		%
Warszawa	23'08	22'00	4'7
Poznań	21'13	20'13	4'8
Lwów	21'50	21'50	—
Średnia	21'90	21'21	3'2

Ż y t o			
Warszawa . . .	15'13	14'88	1'7
Poznań . . .	14'05	13'88	1'3
Lwów . . .	13'50	13'50	—
Średnia . . .	14'23	14'08	1'0
O w i e s			
Warszawa . . .	15'50	15'25	1'7
Poznań . . .	15'38	15'38	—
Lwów . . .	13'81	13'81	—
Średnia . . .	14'90	14'81	0'6
Jęczmień browarowy			
Warszawa . . .	15'88	15'88	—
Poznań . . .	—	—	—
Lwów . . .	—	—	—
Średnia . . .	15'88	15'88	—
Jęczmień zwykły			
Warszawa . . .	15'38	15'38	—
Poznań . . .	15'88	15'88	—
Lwów . . .	—	—	—
Średnia . . .	15'63	15'63	—

— Okres sprawozdawczy (od 29 czerwca do 4 lipca) zaznaczył się na rynku zbóż i przetworów niejednorodnym nastrojem, dla większości jednak notowań — słabszym. Podaż materiału — wskutek wyczerpywania się zapasów — w dalszym ciągu spada. Na giełdzie warszawskiej spadek notowań (w zł na 100 kg) odnotowały: pszenica jednolita 753 grl i zbierana 742 grl 1'50, żyto I standart 730 grl i II standart 687 grl 0'50 oraz otręby żytnie z przemiału standartowego 0'25; na giełdzie poznańskiej zniżkowały (analogicznie): pszenica 1'00, wszystkie rodzaje i gatunki mąki pszennej 1'00, otręby pszenne średnie i grube z przemiału standartowego 0'50, otręby żytnie 0'50 oraz otręby jęczmienne 0'75; w tym zniżkowym ruchu notowań jedyny wyjątek stanowi żyto, które zwyżkowało o zł 0'25 na 100 kg.

Ogólny obrót na giełdzie warszawskiej w okresie sprawozdawczym wyniósł 5 134 t, w tem 1 279 t żyta (dla okresu, poprzedzającego sprawozdawczy, odpowiednie liczby wynosiły: 6 556 i 1 818).

Warszawa. — Ceny hurtowe według ceduły urzędowej (ostatnie notowania w tygodniu) — w zł za 100 kg parytet wagon Warszawa ładunek wagon (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy, o ile różnią się od obecnych): pszenica jednolita 753 grl 21'50 ÷ 22'00 (22'75 ÷ 23'25), — zbierana 742 grl 21'00 ÷ 21'50 (22'25 ÷ 22'75), żyto I standart 700 grl 14'50 ÷ 14'75 (15'00 ÷ 15'25), — I standart 730 grl bez obrotów, — II standart 687 grl 14'25 ÷ 14'50 (14'75 ÷ 15'00), jęczmień browarny 689 grl 15'75 ÷ 16'00, — o wadze 678/673 grl 15'50 ÷ 15'75, — o wadze 649 grl 15'25 ÷ 15'50, — o wadze 620'5 grl 15'00 ÷ 15'25, owies I standart 497 grl 15'50 ÷ 16'00, — I standart 546 grl 16'00 ÷ 16'25, — II standart 460 grl 15'00 ÷ 15'50, mąka pszena I gat. A 0 ÷ 20% 36'00 ÷ 38'00, — I gat. 0 ÷ 45% 34'00 ÷ 36'00, — I gat. B 0 ÷ 55% 33'00 ÷ 34'00, — I gat. C 0 ÷ 60% 32'00 ÷ 33'00, — I gat. D 0 ÷ 65% 31'00 ÷ 32'00, — II gat. A 20 ÷ 55% 30'00 ÷ 31'00, — II gat. B 20 ÷ 65% 28'00 ÷ 30'00, — II gat. D 45 ÷ 65% 25'00 ÷ 26'00, — II gat. F 55 ÷ 65% 24'00 ÷ 25'00, — II gat. G 60 ÷ 65% 23'00 ÷ 24'00, — III gat. A 65 ÷ 70% bez obrotów, mąka żytnia wyciągowa I gat. 0 ÷ 30% 23'50 ÷ 24'50, — I gat. 0 ÷ 50% 23'50 ÷ 24'50, — I gat. 0 ÷ 65% 22'50 ÷ 23'50, — II gat. 50 ÷ 65% 19'00 ÷ 19'50, — razowa 0 ÷ 95% 19'00 ÷ 19'50, — poślednia ponad 65% 14'50 ÷ 15'00, otręby pszenne grube z przemiału standartowego 11'50 ÷ 12'00, — średnie z przemiału standartowego 10'50 ÷ 11'00, — mialkie z przemiału standartowego 10'50 ÷ 11'00, otręby żytnie z przemiału standartowego 9'25 ÷ 9'75 (9'50 ÷ 10'00).

Poznań. — Ceny hurtowe według ceduły urzędowej (ostatnie notowania w tygodniu) — w zł za 100 kg parytet Poznań dostawa bieżąca (w na-

wiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy, o ile różnią się od obecnych): pszenica 19'75 ÷ 20'00 (20'75 ÷ 21'00), żyto 14'00 ÷ 14'25 (13'75 ÷ 14'00), jęczmień 710/725 grl 16'00 ÷ 16'25, — 670/680 grl 15'75 ÷ 16'00, — browarny bez notowań, owies 450/470 grl 15'75 ÷ 16'00, — standartowy 15'25 ÷ 15'50, mąka wraz z workiem: pszena I gat. A 0 ÷ 20% 33'00 ÷ 34'75 (34'00 ÷ 35'75), — I gat. A 0 ÷ 45% 32'25 ÷ 32'75 (33'25 ÷ 33'75), — I gat. B 0 ÷ 55% 31'25 ÷ 31'75 (32'25 ÷ 32'75), — I gat. C 0 ÷ 60% 30'75 ÷ 31'25 (31'75 ÷ 32'25), — I gat. D 0 ÷ 65% 29'75 ÷ 30'25 (30'75 ÷ 31'25), — II gat. A 20 ÷ 55% 29'00 ÷ 29'50 (30'00 ÷ 30'50), — II gat. B 20 ÷ 65% 28'50 ÷ 29'00 (29'50 ÷ 30'00), — II gat. D 45 ÷ 65% 26'00 ÷ 26'50 (27'00 ÷ 27'50), — II gat. F 55 ÷ 65% 21'75 ÷ 22'25 (22'75 ÷ 23'25), — II gat. G 60 ÷ 65% 20'25 ÷ 20'75 (21'25 ÷ 21'75), — III gat. A 65 ÷ 70% 18'25 ÷ 18'75 (19'25 ÷ 19'75), — III gat. B 70 ÷ 75% 16'25 ÷ 16'75 (17'25 ÷ 17'75), mąka żytnia wyciągowa I gat. 0 ÷ 30% 21'75 ÷ 22'00 (21'25 ÷ 21'50), — I gat. 0 ÷ 50% 21'25 ÷ 21'50 (20'75 ÷ 21'00), — I gat. 0 ÷ 65% 20'25 ÷ 20'75 (19'75 ÷ 20'25), — II gat. 50 ÷ 65% 15'00 ÷ 16'00 (14'50 ÷ 15'50), — poślednia ponad 65% 13'50 ÷ 14'50 (13'00 ÷ 14'00), otręby pszenne średnie z przemiału standartowego 8'00 ÷ 8'75 (8'50 ÷ 9'25), — grube z przemiału standartowego 9'00 ÷ 9'50 (9'50 ÷ 10'00), otręby żytnie z przemiału standartowego 8'75 ÷ 9'25 (9'25 ÷ 9'75), otręby jęczmienne 9'50 ÷ 10'75 (10'25 ÷ 11'50).

RYNEK AKCYJNY

za okres od 29 czerwca do 4 lipca 1936 r.

— Na rynku akcyjnym giełdy warszawskiej w okresie sprawozdawczym wystąpiła wyraźna stabilizacja notowań; obroty kształtowały się na wybitnie niskim poziomie — dużo niższym niż w okresie, poprzedzającym sprawozdawczy. Poważniejszą zwyżkę kursową wykazały akcje Banku Polskiego, zyskując zł 1'00; również zwyżkowały — ale nieznacznie — akcje Norblina (o zł 0'25). Akcje Starachowic, któremi dość intensywnie interesowano się, spadły o zł 0'25.

Jeśli chodzi o giełdy prowincjonalne — to obracano na nich wyłącznie kursami Banku Polskiego, przyczem na giełdzie krakowskiej — po kursie utrzymanym, a na giełdzie poznańskiej — po kursie o zł 1'00 obniżonym.

GIELDA WARSZAWSKA

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs naj-wyższy	Kurs naj-niższy	Ostatni kurs w tygodniu
Bank Polski	zł 100	101'00	98'00	101'00
Bank Handlowy w Warszawie	zł 100	.	.	40'00
Warsz. Tow. Fabryk Cukru	zł 100	28'50	27'40	27'50
Fabr. Cukru „Choczeń” Warsz. Tow. Kopalń Węgla	zł 400	.	.	150'00
Węglu	zł 100	.	.	14'25
Lilpop	zł 25	13'00	12'75	14'50
Norblin	zł 100	51'75	51'50	13'00
Starachowice	zł 100	33'75	33'50	51'75
				33'75

GIELDA KRAKOWSKA

Akcje — w zł: Bank Polski 101'00.

GIELDA LWOWSKA

Akcje w okresie sprawozdawczym nie były notowane.

GIELDA POZNAŃSKA

Akcje — w zł (w nawiasach — notowanie z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy): Bank Polski 99'00 (100'00).

CŁO ORAZ REGLAMENTACJA

ZNIENIENIE SANKCYJ ANTYWŁOSKICH. — W ślad za ogłoszonym ostatnio rozporządzeniem Rady Ministrów, odwołującym dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 16/XI ub. r., który wprowadził antywłoskie sankcje finansowe — opublikowane zostało w „Dz. Ust. R. P.” Nr. 51, poz. 366 rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 2/VII b. r., wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Zagr., Rolnictwa i Ref. Roln. oraz Przemysłu i Handlu — o zniesieniu specjalnych ogra-

niczeń obrotu towarowego z Włochami oraz posiadłościami włoskimi.

Rozporządzenie powyższe postanawia, że z dniem 2/VII 1936 r. traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 13/XI 1935 r. o ograniczeniach obrotu towarowego z Włochami oraz posiadłościami włoskimi. Innymi słowy, omawiane rozporządzenie postanawia o zniesieniu antywłoskich sankcyj handlowych.

Weszło ono w życie z dniem ogłoszenia, t. zn. z dniem 6 b. m., z mocą obowiązującą od dn. 2 b. m.

Rozporządzenie, wprowadzające sankcje (z pewnymi wyjątkami), weszło w życie dn. 18/XI ub. r., t. j. w dniu, gdy w większości krajów

zaczęły obowiązywać sankcje handlowe przeciw Włochom, ponieważ zaś straciło moc obowiązującą w dn. 2/VII b. r. — obowiązywało więc przez 7½ miesięcy.

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

LEN W ŚWIELE STATYSTYKI PRZEWOZÓW I TARYF KOLEJOWYCH

Statystyka przewozów w kolejowych lnu prowadzona jest od 1931 r. Podane poniżej liczby przewozów (w tonnach) obejmują len surowy (słoma lniiana), czesany, międlony, paździerz i pakuły lniane:

	Nadanie w obrocie wewnętrznym		I m p o r t:		E k s p o r t:		Ogółem nadanie w kraju (obr. wewn. i eksport)
	drogą lądową	przez porty	drogą lądową	przez porty	drogą lądową	przez porty	
1931	5 048	580	105	6 609	5	11 662	
1932	5 473	108	1	5 557	1	11 030	
1933	7 232	70	73	4 236	285	11 753	
1934	12 081	30	133	5 209	607	17 897	
1935	12 804	—	25	9 828	2 015	24 647	

Z powyższego zestawienia widać, że zużycie lnu w kraju stale wzrasta. W porównaniu z 1931 r. rynek wewnętrzny okazał się w 1935 r. o 150% bardziej chłonnym.

Ogólne nadanie w kraju, będące wskaźnikiem produkcji — zwiększyło się w okresie 1931 ÷ 1935 dwukrotnie. Liczby importu są b. małe i żadnego wpływu na produkcję polską nie mają.

Statystyka eksportu uwydatnia stopniową realizację postulatu kierowania przesyłek przez porty polskie. Z jednonotonowego eksportu w 1932 r. porty uzyskały z tys. t w 1935 r. Nie odbywa się to jednak ze szkodą zaprzysiężonych z nami portów północno-bałtyckich, które mają poważny przeładunek, objęty pozycją globalną 9 828 t.

Rok 1936 zapowiada się jeszcze lepiej od roku 1935. Po doświadczeniach z porozumienia z fabrykami łódzkiemi w sprawie stosowania domieszki lnu do bawełny zużycie wewnętrzne lnu niewątpliwie wzrośnie. Przeprowadzone już w tym kierunku próby dały dobre wyniki, i tkaniny z surowców mieszanych zostały przychylnie przyjęte przez odbiorców.

Poniższe zestawienie wykazuje przebiegi ładunków lnu w obrocie wewnętrznym:

	Ilość wykonanych tys. tonno-km	Przeciętny przebieg — km
1931	1 974	391
1932	2 208	403
1933	3 473	480
1934	5 956	493
1935	5 350	417

Przeciętny przebieg 1 tonny w okresie 1931 ÷ 1934 wzrósł prawie o 100 km, co wskazuje na przesuwanie się stopniowe zasięgu uprawy lnu na wschód. W 1935 r. dał się zaobserwować spadek przebiegu. Spadek ten tłumaczy się powstaniem kilku międłarni na kresach, które otrzymują do przerobu len z bliskich odległości.

Dynamikę przewozów lnu (z uwzględnieniem poszczególnych rodzajów oraz przebiegu) ilustrują najlepiej liczby wskaźnikowe:

	Nadanie w obrocie wewn.	Nadanie w eksporcie	Ogółem nadanie w kraju	Przeciętny przebieg 1 tonny
1931	100	100	100	100
1932	108	84	95	103
1933	143	68	101	123
1934	239	88	153	126
1935	254	181	211	107

W związku z rewizją taryfy towarowej przeprowadzono reformę klasyfikacji towarowej lnu. Przedewszystkiem uproszczono kla-

syfikację, wydzielając len z grupowych pozycji, obejmujących len i kłopoty, następnie gatunki lnu zgrupowano według poszczególnych faz obróbki. Dodano przytem nową podpozycję: „len międlony, lecz nieczesany”, będący artykułem, przewożonym w większych ilościach koleją.

Obecnie pozycja 701 klasyfikacji towarów na len przedstawia się następująco:

poz. 701. Len:	Klasa: drobn. wagon.
a) surowy, niemiędlony (słoma lniiana)	I — 5
b) międlony, lecz nieczesany	I — 3
c) międlony czesany, trzepany, bielony	I — 3
d) pakuły	I — 5
e) paździerz	II — 10
f) odpadki przedziałniane	II — 9
g) przędza i nici	I — 1

W opracowaniu znajdują się obecnie wyjaśnienia, wskazujące na zasadnicze cechy poszczególnych gatunków lnu, które ułatwiają zarówno pracownikom kolejowym, jak i nadawcom lnu deklarowanie przesyłek.

W obrocie wewnętrznym taryfy towarowe na len były jednym z czynników polityki gospodarczej, dążącej do: 1) powiększenia uprawy lnu, 2) stworzenia możliwie największej ilości czesalni i międłarni w głównych ośrodkach uprawy lnu, 3) powiększenia ilościowego przeróbki lnu, międlonego w fabrykach.

Wyrazem pierwszego postulatu było wprowadzenie przed kilku laty taryfy wyjątkowej O-1, dającej duże ulgi przy przewozach z miejsc uprawy lnu do miejscowości, gdzie len ulega przeróbce. Taryfa była skonstruowana w ten sposób, by każdy rolnik mógł nadawać len, odbierać zaś mogła tylko międłarnia, czesalnia lub przedziałnia lnu.

Taryfa O-1 niewątpliwie spełniła swoje zadania. Zbliżyła kresowego rolnika do odbiorcy, znajdującego się w centralnych lub zachodnich dzielnicach Polski, zmniejszyła premję odległościową, z jakiej korzystali rolnicy, uprawiający len w pobliżu miejsc przeróbki (głównie Żyrardowa).

W okresie grudzień 1935 ÷ styczeń 1936 — gdy Ministerstwo Komunikacji przeprowadzało zniżkę taryfy, ułatwiono realizację postulatu stworzenia większej ilości międłarni i czesalni na ziemiach wschodnich. Zniżono wtedy taryfę na len niemiędlony, kierowany do międłarni lub czesalni — o 40%, jednak tylko na odległości do 200 km (dla drobnicy przyznano III klasę). Ograniczenie zniżki do 200 km miało na celu przeciwdziałanie ew. koncentracji międłarni i czesalni lnu, szkodliwej z punktu widzenia interesów rolnika.

Popieranie dalszego przerobu lnu znalazło swe odbicie w taryfie przez zniżkę stawek na przewóz lnu międlonego, czesanego, trzepanego, bielonego do przedziałni — o 25% przy przesyłkach wagonowych i do III klasy przy przesyłkach drobnicowych. Zniżka ta obowiązuje na wszystkie odległości.

W tym okresie zniżono również taryfę na przewóz pakul o 2 klasy i paździerz o 1 klasę. Przewoźne na pakuły zrównano przytem z przewoźnym na paździerz lniane.

Na szczególne podkreślenie zasługuje przede wszystkim zniżka 40% na krótkie odległości na len niemiędlony (słomę). Zniżka ta, o ile towarzyść jej będą posunięcia organizacyjne innych czynników — spełni swe zadanie i przyczyni się do stworzenia możliwie licznych międłarni, rozrzuconych po Wileńszczyźnie. Len przy międleniu i czesaniu zyskuje znacznie na wartości, dlatego też należy starać się, by czynność ta odbywała się blisko miejsc uprawy. Daleki przewóz bowiem lnu międlonego jest, z uwagi na wartość towaru, mniej obciążony ad valorem przewoźnym niż przewóz taniej słomy lnianej.

Obecnie obowiązują na przewóz lnu w obrocie wewnętrznym następujące taryfy:

	Poz. hl. tow.	Nazwa taryfy	Stacje nadawcze	Stacje odbiorcze	O p ł a t y	Oświadczenie na liście przewozowym
Len surowy niemiędlony (słoma lniiana)	701 a	WD—1	wszystkie dyr. P. K. P.	stacje, przy których znajdują się międłarnie, czesalnie, przedziałnie	dla drobnicy do 200 km klasa III; dla przesyłek wagon. kolumna WD—1	„do przerobienia w międłarni lub czesalni odbiorcy”
Len międlony, lecz nieczesany	701 b	WD—2	„	stacje, przy których znajdują się czesalnie i przedziałnie	na wszystkich odlegl. dla drobnicy klasa II; dla przesyłek wagon. kolumna WD—2	„do przerobienia w czesalni lub przedziałni odbiorcy”

Len czesany, trzepany, bielony	701 c	WD—3	wszystkie stacje, przy których znajdują się czesalnie i przędzalnie	na wszystkich odległ. dla drobnicy klasa II; dla przesyłek wagon. kol. WD—3	„do przerobienia w czesalni lub przędzalni odbiorcy”
Pakuły lniane	701 d	WD—4	„	wszystkie stacje P. K. P. klasa 16 a b	„do zużycia wewnątrz kraju”
Paździerz lniane	701 e	WD—5	„	„	„

Porównanie stawek przewozowych (w gr za 100 kg) przedstawia się następująco:

Odległość km	Słoma lniana drobn. wagon.	Len międlony, lecz nieczesany drobn. wagon.	Len czesany, trzepany, bielony drobn. wagon.	Pakuły i paździerz drobn. wagon.
50	134	30	159	66
100	215	47	260	111
200	359	70	440	186
300	491	149	620	249
400	606	173	800	309
500	703	189	950	351
600	773	202	1 073	391
700	840	213	1 173	423
800	895	223	1 250	446
900	940	230	1 302	462
1 000	965	235	1 327	470

Stawki przy drobnicy podano za wagę rzeczywistą, przy przewozach zaś wagonowych — przy przesyłkach co najmniej 10 t.

Z powyższego widać, że kolej w miarę swych możliwości stara się z jednej strony zbliżyć rolnika, uprawiającego len, do miejsca zbytu, z drugiej zaś — zapewnić mu możliwie największą rentowność uprawy.

Wyniki tego rodzaju polityki nie dają na siebie długo czekać i ujawnia-

ją się w stałym wzroście uprawy i stopniowym rozszerzaniu się obszarów zasiewu na wschodnie powiaty Rzeczypospolitej.

Za przewóz lnu w obrocie wewnętrznym nadawcy lub odbiorcy zapłacili kolei następujące kwoty:

	Przewieziono tonn	Kwota przewoźnego zł
1934	12 081	563 901
1935	12 804	515 178

Przy wywozie lnu przez porty obowiązują następujące taryfy:

Nazwa taryfy	Klasa wagonowa	Stawka wagonowa w relacji Wilno—Gdynia gr za 100 kg
Len surowy niemiędlony (słoma lniana)	PD—1	14 266
Len międlony, lecz nieczesany	PD—3	8 669
Len czesany, trzepany, bielony	PD—6	5 879
Pakuły lniane	PD—8	13 304

Przy wywozie lnu drogą lądową obowiązują taryfy: GD-1, GD-3, GD-5, GD-8.

L. Galecki

PRZEWOZY KOLEJOWE W I KWARTALE 1936 R. przedstawiały się — według rodzaju towarów i kierunku przewozów — w ze-

stawieniu z przewozami w latach ubiegłych w sposób następujący (w tys. tonn):

	N a d a n i e:			P r z y j ģ c i e:			Tranzyt	R a z e m:			
	wewnątrz kraju	do Gdyni	do Gdańska	z Gdyni	z Gdańska	z zagranicą		1936	1935	1934	
Zboże	179'1	0'1	188'6	13'1	1'0	0'2	—	8'2	390'3	474'6	422'6
Mąka i kasze	163'1	1'2	20'5	11'7	0'1	0'1	—	0'5	197'2	157'9	189'5
Ziemniaki	18'1	2'4	4'2	7'6	—	—	—	14'4	246'7	22'9	39'5
Buraki	0'7	—	—	—	—	—	—	—	0'7	0'4	0'5
Siano i słoma	22'2	0'1	0'3	0'2	—	—	—	4'4	27'2	86'1	13'3
Zwierzęta	37'8	—	0'6	4'3	—	—	—	1'2	43'9	42'3	48'2
Kamienie	390'4	1'5	0'2	0'3	0'2	—	4'8	39'8	437'2	391'5	268'4
Wapno	87'9	0'1	0'2	4'7	—	—	—	40'2	133'1	104'8	106'4
Cement	92'5	4'0	0'8	—	—	—	—	7'1	104'4	64'4	95'4
Sól	78'7	0'1	1'0	0'5	—	—	—	3'8	84'1	96'2	96'5
Rudy	108'2	—	0'1	5'0	21'0	45'7	14'0	29'7	223'7	174'6	146'5
Węgiel, koks	2 520'3	1 351'5	484'7	199'4	—	0'1	3'9	208'3	4 768'2	5 209'1	5 033'0
Nafta	169'2	3'0	10'0	27'6	0'1	0'1	—	6'7	216'7	194'8	210'4
Cukier	72'6	2'8	—	—	—	—	—	0'4	75'8	71'2	58'7
Chemicjalja	75'8	1'7	1'9	0'5	0'9	1'1	0'6	8'5	91'0	95'9	89'0
Nawozy sztuczne	215'7	10'6	9'3	17'9	41'5	2'6	—	110'0	407'6	447'7	369'5
Drzewo	915'3	51'4	172'0	118'0	0'1	0'4	0'3	73'6	1 331'1	1 160'9	1 479'1
Wyroby z drzewa	23'8	5'5	32'3	1'6	—	0'1	0'1	9'2	72'6	78'0	86'7
Ceramika	107'1	1'9	0'5	0'2	0'1	0'1	0'5	4'1	114'5	101'3	100'5
Żelazo i stal	224'6	27'6	3'8	16'9	59'8	3'4	24'7	38'4	399'2	415'0	317'3
Wyroby żelazne	52'9	7'8	1'7	4'2	0'4	0'6	1'0	27'4	96'0	109'0	94'4
Pozostałe	677'5	35'8	51'2	43'3	106'4	25'1	28'6	160'4	1 128'3	984'9	1 020'2
Przewozy handlowe zwyczajne — ogółem:											
I kwartał 1936	6 233'5	1 509'1	983'9	477'0	231'6	79'6	78'5	796'3	10 389'5		
„ 1935	5 826'8	1 489'8	1 005'1	622'7	234'7	77'1	85'4	1 141'9		10 483'5	
„ 1934	5 529'5	1 350'8	1 383'5	804'3	165'8	46'6	91'9	913'3			10 285'6
Przewozy:											
pośpieszne	75'5	5'5	2'8	1'2	0'1	0'1	0'2	57'2	142'7	131'0	131'2
gospodarcze	1 345'4	—	—	—	—	—	—	—	1 345'4	1 305'7	1 304'8
wojskowe	104'3	—	—	—	—	—	—	—	104'3	113'5	115'6
Ogółem przewozy:											
I kwartał 1936	7 758'7	1 514'6	986'7	478'2	231'7	79'7	78'7	853'5	11 981'9		
„ 1935	7 303'2	1 492'7	1 006'9	623'5	235'2	77'2	85'7	1 209'4		12 033'7	
„ 1934	7 005'0	1 353'9	1 386'6	806'3	165'9	46'7	92'2	980'8			11 837'4

Z powyższego zestawienia wynika, że przewozy towarów w I kwartale 1936 r. utrzymały się prawie na tym samym poziomie co przewozy w I kwartale 1935 r. Ogół przewozów, obejmujący przewozy handlowe zwyczajne oraz przewozy przesyłek pośpiesznych, gospodarczych i wojskowych, zmniejszył się w b. r. bardzo nieznacznie, a mianowicie tylko o 51·8 tys. t, t. j. o 0·4%, same zaś przewozy handlowe zwyczajne zmalały o 94 tys. t, t. j. o 0·9%.

Wzrost przewozów objął następujące grupy towarów: mąka i kasza — 39·3 tys. t, czyli 24·9%, ziemniaki — 23·8 tys. t, czyli 103·9%, bura-

ki — 0·3 tys. t, czyli 75%, zwierzęta — 1·6 tys. t, czyli 3·8%, kamienie — 45·7 tys. t, czyli 11·7%, wapno — 28·3 tys. t, czyli 27%, cement — 40 tys. t, czyli 62·1%, rudy — 49·1 tys. t, czyli 28·1%, nafta — 21·9 tys. t, czyli 11·2%, cukier — 4·6 tys. t, czyli 6·5%, drzewo — 170·2 tys. t, czyli 14·7%, wyroby ceramiczne — 13·2 tys. t, czyli 13% i towary oddzielnie niewymienione — 143·4 tys. t, czyli 14·6%.

Przewozy kamieni, wapna, wyrobów ceramicznych i cementu wzrosły w b. r. dzięki pomyślnej konjunkturze budowlanej, spowodowanej w dużej mierze dążeniem do lokowania oszczędności w nieruchomościach

ściach. Zwiększenie się przewozów cukru można przypisać wzmożonej konsumpcji, która dała się zaobserwować po obniżce ceny tego artykułu na rynku krajowym. Na wzrost przewozów drewna wpłynęła poprawa konjunktury zarówno na rynkach zagranicznych, jak i na rynku wewnętrznym. Stosunkowo pomyślna sytuacja w hutnictwie żelaznym dała w wyniku zwiększone przewozy rudy. Dzięki wzrostowi popytu na wytwory naftowe na rynku krajowym oraz zwiększeniu się eksportu, zwłaszcza do Czechosłowacji, podniósł się w I kwartale b. r. zbył ogólny tych wytworów o 10% w stosunku do tego samego okresu z 1935 r.; w związku z tem wzrosły i przewozy kolejowe wytworów naftowych.

Zmniejszenie przewozów w I kwartale 1936 r. w porównaniu z I kwartałem 1935 r. nastąpiło przy następujących grupach towarów: zboże — 843 tys. t, czyli 17·8%, siano i słoma — 58·9 tys. t, czyli 68·4%, sól — 12·1 tys. t, czyli 12·6%, węgiel i koks — 440·9 tys. t, czyli 8·5%, chemikalia — 4·9 tys. t, czyli 5·1%, nawozy sztuczne — 40·1 tys. t, czyli 9%, wyroby z drewna — 5·4 tys. t, czyli 6·9%, żelazo i stali — 15·8 tys. t, czyli 3·8% i wyroby żelazne — 13 tys. t, czyli 11·9%.

Zwiększone przewozy siana w 1935 r. miały charakter przejściowy — w związku z akcją pomocy ofiarom powodzi, natomiast w b. r. przewozy te spadły do poziomu normalnego. Wzrost produkcji hodowlanej, w połączeniu ze zmniejszeniem nacisku podatkowego na rolników, wpłynął w znacznym stopniu na spadek przewozów zbóż, gdyż rolni-

cy w oczekiwaniu na lepszą cenę magazynowali zapasy zbóż, ograniczając ich podaż. Spadek w nadaniu węgla spowodowany został kurczeniem się zbytu węgla opałowego na rynku wewnętrznym, na co wpłynął czynnik przepadkowy — zbyt łagodna zima, a także niepomyślna konjunktura eksportowa. Na spadek przewozów wyrobów żelaznych wpłynęło zmniejszenie się wywozu na rynki zagraniczne.

Tendencja zwykła przewozów w stosunku do I kwartału 1935 r. nastąpiła w okresie sprawozdawczym w komunikacji wewnętrznej (wzrost o 406·7 tys. t, t. j. o 7%). Nadanie do portów polskiego obszaru celnego oraz przyjęcie z tych portów utrzymało się prawie w rozmiarach zeszlencowych (zmniejszenie było minimalne — 0·1% względnie 0·2%). Przewóz do Gdyni w ogólnym przewozie do portów polskiego obszaru celnego wynosił w I kwartale 1936 r. 65·5% — wobec 59·7% w I kwartale 1935 r. Tranzyt w b. r. zmalał silnie — o 345·6 tys. t, czyli o 30·3%; przyczyną tego było wprowadzone w tym okresie ograniczenie przewozów w ruchu wschodnio-pruskim przez Pomorze. Nadanie zagranicę spadło w I kwartale b. r. w porównaniu z I kwartałem 1935 r. o 145·7 tys. t, czyli o 23·4%, a przyjęcie z zagranicy — o 6·9 tys. t, czyli o 8·1%. Świadczy to o dalszym przesuwaniu się naszego handlu zagranicznego na rynki zamorskie i o coraz większym wykorzystywaniu przez nasz handel portów polskiego obszaru celnego.

M. S.

ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE

RYNEK FRACHTOWY. — W tygodniu sprawozdawczym (29/VI÷4/VII) ogólna sytuacja rynków frachtowych kształtowała się nieco pomyślniej dla armatorów.

Na rynku La Platy było duże zapotrzebowanie, dotyczące ładunków na lipiec i sierpień, zwłaszcza do portów, nieobjętych stawkami minimalnymi. Zafrachtowano ogółem pod zboże 21 statków o łącznym tonażu 144 960 t.

Rynki północno-amerykański i kanadyjski wykazywały ruch dość ograniczony w wywozie zboża, pod które zafrachtowano tylko 1 statek, natomiast notowano szereg kontraktów na złom do Japonii po sh 14/- na sierpień/wrzesień i wrzesień/październik. W wywozie cukru

panowała mocna tendencja, pomimo że rynek był mniej aktywny. Stawki pozostały bez zmian.

Na rynkach wschodnich i Dalekiego Wschodu dokonano niewiele zafrachtowań. Rynki australijskie wykazywały zastój — tak w wywozie zboża, jak i rudy.

W portach czarnomorskich Z. S. R. R. notowano słabą podaż wольnego tonażu, w związku z czem stawki miały tendencję zwykłą i wynosiły na rudę z Poti do Stanów Zjednoczonych sh 12/6 na lipiec, 10/6 do Gdańska, a 9/3 do Antwerpii lub Rotterdamu. Poza tem frachtowano żelazo lane z Mikołajowa do Japonii po sh 15/6 na lipiec/sierpień.

POCZTA I TELEGRAF

RUCH POCZTOWY, TELEGRAFICZNY I TELEFONICZNY W MAJU 1936 R. w ważniejszych miastach przedstawiał się w sposób następujący (w tys. jednostek wzgl. zł):

Nazwa miejscowości	Listy zwykle i polecane	Listy wartościowe	Paczki	Przesyłki za pobraniem	Zlecenia	Przekazy poczt. i telegr. (wplac. wzgl. wplac. na kwotę)	Wpłaty (wypłaty) P. K. O. (na kwotę)	Czasopisma	Telegramy	Rozmowy telefoniczne międzym. i międzynarod.
Nadano w urzędach										
Warszawa . . .	18 261'6	9'3	212'1	68'4	15'4	16 400'4	33 071'2	6 726'9	52'5	206'8
Łódź . . .	2 073'2	1'2	46'0	18'6	72'4	3 304'5	21 833'8	329'8	11'8	63'4
Lwów . . .	5 431'3	4'0	55'8	15'6	6'0	4 161'1	10 014'2	1 320'3	15'3	47'3
Poznań . . .	10 131'9	2'2	49'4	18'2	2'5	3 104'6	9 476'0	1 896'8	9'8	31'1
Kraków . . .	4 846'6	3'7	57'4	13'2	4'7	3 859'7	9 812'7	1 549'6	10'1	65'7
Wilno . . .	1 135'8	1'3	12'9	6'6	3'6	1 976'7	3 408'2	417'8	8'1	10'5
Katowice . . .	1 702'8	1'4	19'8	6'5	3'7	3 724'5	7 139'0	407'3	8'9	121'3
Lublin . . .	519'8	1'5	8'7	1'7	1'1	1 269'5	3 593'2	40'0	3'6	15'0
Bydgoszcz . . .	1 177'8	0'9	15'6	5'0	1'6	1 673'7	4 052'6	222'3	4'3	16'5
Sosnowiec . . .	399'0	0'3	3'5	0'8	0'8	1 452'5	3 016'2	24'9	2'0	46'0
Białystok . . .	630'0	0'4	4'7	1'6	1'8	873'4	2 451'7	19'0	2'9	10'2
Chorzów . . .	833'6	0'3	5'0	1'3	0'6	1 042'8	3 371'3	101'3	1'0	15'6
Gdynia . . .	801'8	0'3	13'5	2'3	0'3	1 846'0	7 285'6	12'9	8'7	36'4
Nadeszło do urzędów										
Warszawa . . .	9 438'4	16'4	85'5	9'9	8'0	12 256'5	4 181'0	92'1	75'4	244'0
Łódź . . .	2 728'6	2'1	28'4	6'8	12'6	7 895'5	1 658'6	411'6	13'7	43'4
Lwów . . .	2 934'9	4'3	39'4	5'2	2'7	4 868'3	1 801'9	213'6	13'4	55'4
Poznań . . .	3 173'3	5'0	36'5	5'2	3'0	3 294'9	1 377'8	101'5	9'0	38'2
Kraków . . .	4 178'9	3'3	38'6	5'2	4'1	3 694'0	1 874'1	424'5	15'1	68'4
Wilno . . .	1 683'3	4'4	15'1	3'8	2'0	2 580'6	879'2	112'2	8'0	12'5
Katowice . . .	1 307'5	1'9	22'3	5'2	1'9	1 418'1	642'6	139'1	7'0	107'6
Lublin . . .	760'2	0'5	9'2	0'9	1'6	1 496'7	803'7	140'5	2'5	25'9
Bydgoszcz . . .	1 246'9	0'5	15'3	3'8	2'6	1 291'3	916'9	235'1	4'3	16'5
Sosnowiec . . .	372'9	0'7	6'2	0'3	0'5	591'7	458'6	70'9	1'2	7'2
Białystok . . .	437'7	1'5	6'2	1'8	1'0	1 002'1	466'8	114'7	2'5	9'8
Chorzów . . .	627'6	0'3	6'5	1'6	1'0	318'9	408'2	74'7	1'0	—
Gdynia . . .	900'1	0'3	11'9	3'6	1'5	2 170'9	824'4	94'0	8'2	32'6

Weksli w maju b. r. nadesłano do urzędów i agencji pocztowych do inkasa 206 2 tys. sztuk na kwotę zł 20 473 tys., z tego zainkasowano 158 9 tys. sztuk na kwotę zł 16 580 tys., zaprotestowano 22 2 tys. sztuk na kwotę zł 2 301 tys., zwrócono bez protestu 17 0 tys. sztuk na kwotę zł 1 064 tys.

Rozmów telefonicznych miejscowych przeprowadzono na sieciach Ministerstwa Poczty i Telegrafów oraz Polskiej Akcyjnej Spółki Telefonicznej w maju b. r.: w Warszawie 16 096 905, w Łodzi 3 223 605, w Krakowie 2 495 449, we Lwowie 1 844 026, w Wilnie 1 824 891, w Katowicach 1 242 767, w Poznaniu 1 235 657, w Bielsku 806 966, w Sosnowcu 766 470, w Gdyni 631 621, w Białymstoku 485 198, w Chorzowie 369 192, w Bydgoszczy 355 720, w Lublinie 218 749, w Częstochowie 197 703 i w Toruniu 171 288.

WPLYWY I ROZCHODY PRZEDSIĘBIORSTWA „POLSKA POCZTA, TELEGRAF I TELEFON“ W MAJU 1936 R. przedstawiały się, jak następują (w zł):

	Wpływy	Rozchody
Dyrekcje okręgowe poczt. i telegr.	3 973'97	639 673'15
Urzędy pocztowe	9 867 326'76	11 066 142'89
Urzędy telefoniczne i telegraficzne	4 371 722'50	2 733 869'86
Radjotelegraf	305 472'90	107 548'46
Państwowy Instytut Telekomun.	1 646'98	97 318'14
Główna Składnica Materiałów Poczto- wych	141'80	21 212'33
Główna Składnica Materiałów Tele- technicznych	28'50	16 814'81

Izba Kontroli Rachunkowej Poczty i Telekomunikacji	26 010'96	151 574'71
Emerytury	8 269'12	1 360 649'58
Długi i gwarancje	—	246 432'77
Przelew z tytułu państwowego podatku dochodowego i opłaty emerytalnej	—	105 416'00
Inwestycje	—	1 646 516'00
Razem:	14 584 593'49	18 193 168'70

Nadwyżka rozchodów nad wpływami z przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon“ w maju 1936 r. wynosiła zł 3 608 575'21. Wiąże się ona z tem, że w maju wypłacono pobory i za maj i za czerwiec.

Niezależnie od tego dochody i wydatki Zarządu, wykonywanego przez Ministerstwo Poczty i Telegrafów, stanowiły: zł 612'90 w dochodach i zł 232 339'68 w wydatkach.

Wpływy urzędów obejmują m. in. dochód z następujących opłat (w zł):

Pocztowe	9 072 682'07
Telegraficzne	635 104'08
Telefoniczne	3 716 224'67

Wpłata za świadczenia na rzecz P. K. O. wynosiła w maju b. r. zł 550 000'00.

Dochody radjotelegrafu składają się głównie z opłat radjotelegraficznych w kwocie zł 2 922'70 oraz radjofonicznych w kwocie zł 294 740'88.

SAMORZĄD

FINANSOWANIE INWESTYCJI WARSZAWY

Zgodnie z podstawowymi zasadami gospodarki miejskiej budżet wielkiego miasta, o dużej dynamice rozwojowej, musi poważną część wpływów przeznaczać na inwestycje — w odpowiednim stosunku do potrzeb rozbudowy i przebudowy starych dzielnic.

Nie trzeba uzasadniać liczbami potrzeb w dziedzinie rozbudowy Warszawy. Przekonanie o długoletnich zastarzałych zaniedbaniach i olbrzymich potrzebach nowych inwestycji dla normalnego rozwoju miasta, wymagających wielkich sum poza obecnym budżetem zwyczajnym — jest powszechne.

W dzisiejszych warunkach finansowanie inwestycji staje się jednym z naczelných zagadnień normalnej gospodarki Warszawy. Zagadnienie to wymaga dalszych poważnych studiów dla opracowania metod i środków finansowania.

Będą musiały być rozpatrzone metody i środki, szukające źródeł poza budżetem zwyczajnym, w którym zaledwie drobne stosunkowo sumy mogą być użyte na inwestycje, a dalsze uproduktywnienie budżetu zwyczajnego w małym tylko stopniu może odbić się na zwiększeniu inwestycji — wobec olbrzymich potrzeb w tych dziedzinach gospodarki miejskiej, które finansowane są z tego budżetu.

W roku 1935/36 dochody budżetu nadzwyczajnego Warszawy wyniosły poważną sumę zł 37 9 miljn. — wobec zł 11 7 miljn. w 1934/35 r. i zł 8 6 miljn. w 1933/34 r.

Na wpływy roku 1935/36 złożyły się następujące kwoty: pożyczki — zł 26 7 miljn., w tem pożyczki z Funduszu Pracy — zł 3 5 miljn., dotacje z Funduszu Pracy — zł 2 8 miljn., dotacje z Ministerstwa Komunikacji — zł 500 tys., inne wpływy — zł 7 8 miljn.

Preliminarz wpływów (nadzwyczajnych) na rok 1936/37 ustala sumę wpływów na zł 25 2 miljn. Preliminuje się przelewy z przedsiębiorstw miejskich w wysokości zł 2 0 miljn. — wobec zł 3 3 miljn. w ub. r. Pożyczki (obligacyjna, hipoteczna, towarowa na budowę ulic oraz pożyczka z Państwowego Funduszu Budowlanego) mają dać zł 17 2 miljn. Dotacje preliminowane są w wysokości zł 2 5 miljn., w tem dotacje z Funduszu Pracy — zł 2 0 miljn., z Ministerstwa Komunikacji — zł 0 5 miljn.

W preliminarzu inwestycyjnym na rok 1936/37 wydatki w przedsiębiorstwach miejskich potraktowane są korzystnie. Ogółem przewiduje się na przedsiębiorstwa komunalne zł 11 3 miljn., t. j. o 18% mniej

niż w ub. r., podczas gdy budżet inwestycyjny bież. roku mniejszy jest o 25%. Podobnie preliminarz inwestycyjny w dziale „Drogi i place publiczne“ niższy jest o 7 8% w stosunku do budżetu 1935/36 i wynosi zł 7 4 miljn., jednakże zwiększona została odpowiednia pozycja budżetu nadzwyczajnego „Remont i konserwacja arterij komunikacyjnych“ — o zł 450 tys.

Z niezmiernie ważnych dla Warszawy inwestycji tramwajowych prelininuje się budowę linii na krańcach miasta, których kierunek wyznacza rozbudowa nowych osiedli mieszkaniowych. Są to następujące linie: drugi tor na ulicy Czerniakowskiej cd ul. Chełmskiej do Sadyby, od Sadyby do Wilanowa, przedłużenie linii na ul. Puławskiej do granicy miasta, przedłużenie linii przy dworcu Wschodnim.

Z inwestycji drogowych preliminarz nadzwyczajny przewiduje przebudowę ulic: Puławskiej, Wolskiej, Grojeckiej i Radzywińskiej, urządzenie ulic: Filtrowej, Bielańskiej, Marymonckiej, Miedzeszyńskiej, na Wybrzeżu Kościuszkowskim, inwestycje na Bielanach, na Kole i in.

Na budowę i przebudowę gmachów administracyjnych prelininuje się zł 1 315 tys. — wobec zł 400 tys. w ub. roku. Mieści się tu suma zł 375 tys. na przebudowę gmachu archiwum miejskiego, które znajdowało się w warunkach, sprzecznych z podstawowymi wymogami prac archiwalnych.

Preliminarz inwestycyjny oświaty zamyka się sumą zł 1 890 tys. Obejmuje on dokończenie budowy 6 szkół powszechnych oraz wykończenie 4 szkół.

W budżecie nadzwyczajnym działu „Kultura i sztuka“ zł 1 360 tys. (o zł 330 tys. więcej niż w roku poprzednim) prelininowano: na budowę pomnika Marszałka Józefa Piłsudskiego zł 1 miljn., na budowę Muzeum Narodowego — zł 300 tys.

Z innych ważniejszych inwestycji budżet nadzwyczajny prelininuje: na szpitalnictwo zł 230 tys., na budowę parków zł 150 tys., na dokończenie budowy gmachu dla straży ogniowej zł 320 tys.

Budżet inwestycyjny i w obecnym roku budżetowym wynosi poważną sumę, bo ok. 25% budżetu zwyczajnego, jednak wobec ogromnych zaniedbań Warszawy kwota ta nie jest dostateczna. Sumy, wydawane na inwestycje w następnych latach, będą musiały być utrzymane na stosunkowo wysokim poziomie, o ile Warszawa ma mieć zapewniony normalny rozwój, a wieloletnie zapuszczenia mają być odrobione.

Ostatnie 2 lata — rok bieżący i poprzedni — przyniosą Warszawie poważne odrobienie zaległości w wielu inwestycjach, na następne lata zostanie ich jednak jeszcze bardzo wiele.

Analiza wpływów budżetu nadzwyczajnego wykazuje stosunkowo bardzo nieznaczny udział w finansowaniu inwestycji Warszawy Funduszu Pracy. Suma, preliminowana na bieżący rok, jest o zł 533 tys. mniejsza niż w ub. roku i wynosi zł 2 miljn. W stosunku do potrzeb Warszawy, jej wielkości i udziału we wszystkich dziedzinach pracy państwowej, gospodarczej, społecznej i kulturalnej kraju dotacje Funduszu Pracy przedstawiają się bardzo skromnie — wobec poważnego udziału Warszawy we wpływach Funduszu. Ok. zł 15 miljn. wpływów Funduszu Pracy daje stolica, a otrzymuje na inwestycje miejskie z Funduszu Pracy tylko zł 2 miljn.

Względem na państwowe znaczenie rozładowania zagadnienia bezrobocia w stolicy, na olbrzymie zaniedbania i na specjalny stołeczny charakter Warszawy winien być wzięty pod uwagę przy ustalaniu sprawy dotacji Funduszu Pracy dla Warszawy.

Potrzeby innych miast i dzielnic są niewątpliwie również dotkliwie odczuwane, jednak nie można także uzasadnić mniejszego znaczenia potrzeb stolicy.

Przy badaniu zagadnienia dalszego finansowania inwestycji Warszawy i sprawa udziału Funduszu Pracy winnaby znaleźć odpowiednie rozwiązanie.

W. L.

KRONIKA TYGODNIOWA

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

USTAWA:

Upoważnienie Prezydenta Rzplitej do wydawania dekrétów — ustawa z dn. 2/VII 1936 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 51, poz. 363).

DEKRET PREZYDENTA RZPLITEJ:

Ustanowienie Inspektora Obrony Powietrznej Państwa — dekret z dn. 4/VII 1936 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 52, poz. 368).

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW:

Zmiany w statystyce produkcji rolnej — rozp. z dn. 2/VII 1936 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 52, poz. 371).

ROZPORZĄDZENIA MINISTRÓW:

Zniesienie specjalnych ograniczeń obrotu towarowego z Włochami — rozp. Ministra Skarbu w poroz. z Ministrami: Spraw Zagr., Roln. i Ref. Roln. oraz Przem. i Han., z dn. 2/VII 1936 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 51, poz. 366).

Świadczenia w naturze na niektóre cele publiczne — rozp. Ministra Spaw Wewn., w poroz. z Ministrami: Skarbu, Roln. i Ref. Roln. oraz Komun., z dn. 24/VI 1936 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 52, poz. 377).

Komisje egzaminacyjne przy szkołach mistrzów budowlanych oraz mistrzów rzemiosł budowlanych — rozp. Ministra Przem. i Handlu, w poroz. z Ministrem W. R. i O. P., z dn. 16/VI 1936 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 52, poz. 378).

Ulgi w sprawie ochrony wynalazków, wzorów i znaków towarowych dla XVI Targów Wschodnich — rozp. Ministra Przem. i Han. z dn. 23/VI 1936 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 52, poz. 379).

Spłata przez B. G. K., banki komunalne i K. K. O. lokat instytucyj kredytowych i prawa publicznego, wziętych na kredyty dla związków samorządowych — rozp. Ministra Skarbu z dn. 26/VI 1936 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 52, poz. 381).

Zmiany w trybie powoływania sędziów handlowych — rozp. Ministra Sprawiedl., w poroz. z Ministrem Przem. i Han., z dn. 7/VII 1936 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 52, poz. 382).

TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH

28 lipca:

— Pol.-Włoska S. A. dla Przem. Naft. „Bonariva” — o g. 16 w lok. S-ki we Lwowie, Rutowskiego 1.

— Cukrownia „Chelmica”, S. A. — o g. 17^{1/2} w lok. S-ki w W-wie, Trębacka 4.

— Cukrownia „Mała Wieś”, S. A. — o g. 17 w lok. S-ki w W-wie, Trębacka 4.

29 lipca:

— „T-wo Schläslerowskiej Przędzalni Bawełny i Tkalni w Ozorkowie”, S. A. — o g. 15 w lok. Klubu Obyw. w Łodzi, Moniuszki 9.

30 lipca:

— Jener. Komp. Przem. Przędz. T-wo Anon. Zakł. „Allart, Rousseau i S-ka” (d. Leon Allart i S-ka) — o g. 15 w lok. T-wa w Roubaix, Grande Rue 152.

31 lipca:

— T-wo Ubezp. „Przyszłość”, S. A. — o g. 18 w lok. S-ki w W-wie, Królewska 35.

SKARBOWOŚĆ I FINANSY

ZJAZD DYREKTORÓW IZB SKARBOWYCH I DYREKCYJ CEŁ.—W dn. 3 i 4 lipca b. r. odbył się w Ministerstwie Skarbu zjazd dyrektorów izb skarbowych i dyrekcji ceł pod przewodnictwem Pana Ministra Skarbu Inż. E. Kwiatkowskiego oraz przy współudziale Podsekretarza Stanu: Dr. T. Grodyńskiego, T. Lechnickiego i F. Świtalskiego oraz wyższych urzędników Ministerstwa Skarbu. Przedmiotem zjazdu były aktualne zagadnienia gospodarcze Państwa oraz sprawy organizacyjne władz skarbowych, mające na celu usprawnienie działalności poszczególnych władz skarbowych I instancji, usunięcie dwutorowości w ich urzędowaniu i scharmonizowanie ich działalności w terenie.

Zjazd otworzył Pan Minister Kwiatkowski przemówieniem, w którym podkreślił konieczność scharmonizowania działalności administracji skarbowej z ogólnym planem działalności Rządu, w myśl zasad i wytycznych tego planu. Jako szczególnie ważne zadanie administracji skarbowej w chwili obecnej wskazał Pan Minister konieczność podniesienia u płatników moralności podatkowej — przez odpowiedni stosunek władz skarbowych do obywateli, jako do płatników, który winien się

wyrażać w twardej bezwzględności, o ile chodzi o ściganie nadużyć, popełnianych na szkodę Skarbu, i w pełnej sprawiedliwości w wykonywaniu zadań, związanych z wymiarem i poborem danin publicznych.

„Zachowując twardą rękę w sprawach, gdy chodzi o interesy Skarbu — mówił Pan Minister — musicie Panowie jednocześnie być sprawiedliwi i nie czynić wyjątków łagodności na rzecz tych lub innych sfer społecznych. Gdy w grę wchodzi twarda konieczność szanowania i obrony grosza publicznego, nie należy się obawiać żadnych płynących stąd konsekwencji. Rząd podjął już programowo walkę z nadużyciami i nie oszczędzi nikogo, a Panów prosi o pełną i rozsądną pomoc w tej akcji”.

Jako szczególnie ważny moment dla poprawnego kształtowania się stosunków urzędów do obywatela i obywatela do urzędów, podniósł Pan Minister konieczność zmiany w pracy urzędów dotychczasowych przestarzałych form, nieodpowiadających zmienionym warunkom życia. Pan Minister chce widzieć w każdym urzędniku człowieka rzutkiego, z inicjatywą, zdolnego do przełamywania trudności i podkreśla, że w tym właśnie kierunku winno iść całe nastawienie władz skarbowych.

Każdy urzędnik winien tak pracować, by w społeczeństwie wzrósł szacunek dla jego pracy i by nie można stawiać mu zarzutów.

Po przemówieniu Pana Ministra zabierali głos dyrektorzy izb skarbowych, którzy w krótkich sprawozdaniach zobrazowali wpływ przeprowadzonej akcji obniżki cen i powiększenia świadczeń publicznych oraz wprowadzonych ograniczeń dewizowych na życie gospodarcze okręgu izby.

Następnie omawiane były obszernie niektóre aktualne zagadnienia administracji skarbowej, związane z ewentualną zmianą organizacji niższych władz skarbowych. W szczególności dyrektorzy izb skarbowych oświetlali swoje stanowisko co do ewentualnego scalenia w jedną jednostkę dotychczasowych urzędów skarbowych, załatwiających sprawy podatków bezpośrednich i opłat stemplowych, z urzędami skarbowymi akcyz i monopolów, załatwiającymi sprawy podatków pośrednich i kontroli skarbowej. Przeważała opinia, że należy przynajmniej narazie utrzymać nadal odrębność tych urzędów, z uwagi na techniczne trudności reorganizacji, konieczność zwiększenia personelu, zupełnie odrębne właściwości tych działów służby skarbowej i konieczność wprowadzenia pewnej stabilizacji w organizacji władz skarbowych, która dotychczas zbyt często ulegała różnym przemianom w duchu koncentracji różnych komórek w jeden organizm. Niebrak było jednak i licznych głosów, wypowiadających się za scaleniem w I instancji działu służby akcyzowo-monopolowej z działem podatków bezpośrednich i opłat stemplowych, z tego względu, że istnienie w powiecie jednego urzędu skarbowego, załatwiającego wszelkie sprawy skarbowe, wpłynęłoby w dużym stopniu na podniesienie się autorytetu takiej władzy wobec obywateli i byłoby wielkim udogodnieniem i ułatwieniem dla mieszkańców powiatu, którzy wszelkie sprawy skarbowe załatwialiby w jednym urzędzie i nie byłoby zmuszeni wędrować od jednego urzędu do drugiego, bardzo często znajdujących się — o ile chodzi o urzędy skarbowe akcyz i monopolów — w innych miastach niż urzędy podatkowe. Wreszcie, wysuwano również koncepcje pośrednie, polegające na pozostawieniu odrębnych urzędów akcyzowo-monopolowych w większych miastach, jak np. Warszawa, Łódź, Poznań, Lwów i t. d., oraz na utworzeniu urzędów scalonych w powiatach, na wzór podobnej organizacji służby skarbowej w zakresie opłat stemplowych i danin pokrewnych.

W dalszym ciągu omawiana była sprawa wykorzystania urzędników służby akcyzowej do służby zewnętrznej w podatkach bezpośrednich. Chodzi o to, aby pewne czynności w zakresie podatków bezpośrednich, jak np. kontrolę potrąceń podatku dochodowego, lustrację świadectw przemysłowych, zbieranie informacji i t. p. — wykonywali urzędnicy służby akcyzowej przy sposobności dokonywania kontroli skarbowej. Odciążyłoby to w pracy urzędy skarbowe i miałyby przedewszystkiem ten efekt, że ilość wizyt u płatników uległaby znacznej redukcji, co niewątpliwie ma dodatnie znaczenie nie tylko dla pracy urzędów skarbowych, ale również dla płatników. W tej sprawie duża większość wypowiedziała się za takim wykorzystaniem.

Wreszcie omawiane były zagadnienia uproszczenia administracji celnej i zmniejszenia ilości urzędów celnych orzekających.

Na tem zakończyły się obrady piątkowe.

Obrady sobotnie rozpoczęły się w obecności Pana Premjera Gen. Sławoj-Składkowskiego, który, po powitaniu przez Pana Wicepremiera Kwiatkowskiego, wygłosił do uczestników zjazdu przemówienie, w którym poruszył sprawę punktualności oraz kwestję równomierności ściągania podatków z poszczególnych warstw ludności.

Następnie Dyrektor Departamentu Podatków i Opłat P. Dr. Lubowicki wygłosił referat p. n. „Zasady polityki wymiarowej”, w którym nakreślił wytyczne, jakimi powinna kierować się polityka podatkowa władz skarbowych, podnosząc między innymi potrzebę głębszego stosowania zasad ordynacji podatkowej, terminowości i dokładności wymiarów, właściwego stosunku do podatników, tępienia nadużyć i równomiernej egzekucji.

Na zakończenie Naczelnik Wydziału w Departamencie Podatków i Opłat P. Guzikowski wygłosił referat, w którym omówił doświadczenia z okresu zespolenia egzekucji administracyjnej we władzach skarbowych. P. Nacz. Guzikowski omówił przedewszystkiem znaczenie zespolenia egzekucji dla Państwa i społeczeństwa, rezultaty 4-letniego

stosowania egzekucji zespolonej przez urzędy skarbowe z punktu widzenia interesów Skarbu, wierzycieli i płatników, oraz zapowiedział reformy, które gwoli większemu usprawnieniu w przymusowym ściąganiu należności publiczno-prawnych wprowadzone będą jeszcze w roku bieżącym. Wnioski co do tych reform składali po referacie P. Nacz. Guzikowskiego dyrektorzy izb skarbowych.

Zjazd zamknął Pan Minister Kwiatkowski, podkreślając doniosłość prac dyrektorów izb, jako reprezentantów Skarbu w terenie, co w dzisiejszych czasach ogromnie rozszerza zakres ich obowiązków.

PODATKI I OPŁATY

NIEPOTRĄCENIE ZALEGŁOŚCI PODATKOWYCH Z POŻYCZEK, PRYZNAWANYCH POD REJESTROWY ZASTAW ROLNICZY. — Stosownie do postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 22/III 1928 r., w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 23/VIII 1932 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 72, poz. 655) — wymienione w tem rozporządzeniu instytucje kredytowe przystąpią w niedługim czasie do udzielania pożyczek pod rejestrowy zastaw rolniczy.

W związku z powyższym, Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dn. 30/VI 1936 r. L. D. V 7554/1/36 wyjaśniło, iż w bieżącym roku przy udzieleniu tych kredytów nie będą dokonywane żadne potrącenia z jakiegokolwiek bądź tytułu (a więc również i z tytułu państwowego podatku gruntowego) z wyjątkiem zaległych rat tych kredytów.

Równocześnie Ministerstwo Skarbu wyjaśniło, iż korzystanie przez urzędy skarbowe z uprawnień, przewidzianych w art. 10 wspomnianego rozporządzenia, co do zajmowania przedmiotów, obciążonych rejestrowym zastawem rolniczym, na pokrycie należności z tytułu podatku majątkowego, gruntowego i przemysłowego — winno być w bieżącym roku zaniechane.

KALENDARZYK PODATKOWY NA LIPIEC 1936 R. — W lipcu b. r. płatne są następujące podatki:

1) do 25 lipca — zaliczka miesięczna na podatek przemysłowy od obrotu za rok 1936 w wysokości podatku, przypadającego od obrotu, osiągniętego w czerwcu, przez wszystkie przedsiębiorstwa, obowiązane do publicznego ogłaszania sprawozdań o swych operacjach lub do składania sprawozdań do zatwierdzenia, a z innych przedsiębiorstw — przez przedsiębiorstwa handlowe I i II kat. oraz przemysłowe I ÷ V kat., prowadzące prawidłowe księgi handlowe;

2) do 5 lipca — podatek od energii elektrycznej, pobrany przez sprzedawcę energii elektrycznej w czasie 16 ÷ 30/VI b. r.; do 20 lipca — tenże podatek, pobrany przez sprzedawcę energii elektrycznej w ciągu pierwszych 15 dni lipca b. r.;

3) do 7 lipca — podatek dochodowy od uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę, wypłacanych przez służbowodawcę w czerwcu b. r.

Ponadto płatne są w lipcu zaległości odroczone lub rozłożone na raty z terminem płatności w tym miesiącu, oraz podatki, na które płatnicy otrzymali nakazy płatnicze z terminem płatności również w tym miesiącu.

PIENIĄDZ I KREDYT

ZADŁUŻENIE DROBNEGO ROLNICTWA. — Czwarta zrzędu publikacja A. S. Brody jest ostatnią publikacją o zadłużeniu drobnego rolnictwa; nowe dane są dopiero w opracowaniu. Praca A. S. Brody oparta jest na ankiecie, przeprowadzonej wśród paru tysięcy przedstawicieli małej własności (do 5 ha), nie ma pretensji do ścisłego odtworzenia rzeczywistości, daje jednak liczby orientacyjne, które w zasadzie nie odbiegają zbyt daleko od tej rzeczywistości i mogą służyć jako doskonały materiał do właściwego szacunku zadłużenia, a przedewszystkiem do charakterystyki procesów gospodarczych, odbywających się wśród warstw drobnorolnych na tle powstających zobowiązań kredytowych tych warstw.

Rok 1934/35 był specjalnie ciekawy, jako bezpośrednio następujący po energicznej akcji oddłużeniowej Rządu, rozpoczętej w 1933/34 r. i zakończonej wydaniem w październiku 1934 r. szeregu dekretów, regulujących spłatę pożyczek rolniczych, wydatnie obniżających oprocentowanie tych ostatnich, a w pewnych wypadkach postanawiających nawet skreślenie części zadłużeń.

Rok 1934/35 nie przyniósł większej poprawy w zadłużeniu drobnego rolnictwa. Stan zadłużenia w stosunku do poprzedniego roku, po wyłączeniu gospodarstw osadniczych, zmniejszył się o zł 14 na 1 ha, a więc

w przybliżeniu tak samo jak w latach 1931/32 i 1932/33, ponieważ różnica stanu zadłużenia drobnego własności na 1 ha między I/VII 1931 r. i I/VII 1933 r. wynosiła zł 29. W ciągu roku 1933/34 spadek zadłużenia drobnego rolnictwa posunął się wielokrotnie silniej (o zł 70 na 1 ha).

Pod naciskiem wierzycieli i zastosowanych przez nich represyj egzekucyjnych w 1933/34 r. na tle pogłosk o moratorium i akcji sądów rozjemczych spłata zadłużeń rolniczych osiągnęła swoje maksimum. Sprzedawano wówczas ziemię i inwentarz, byle pozbyć się uciążliwego długu i uniknąć kosztów egzekucji. Spadek zadłużenia w tym roku wynosi 20,5%. Rok 1934/35 z całym swoim aparatem oddłużeniowym zahamował wprawdzie to przymusowe postępowanie w stosunku do zobowiązań kredytowych rolnika, ale nie wiele też wzmocnił dawny samorzutny proces oddłużeniowy sprzed 1933/34 r.

Na ogólny ruch zadłużenia drobnego rolnictwa w 1934/35 r. składają się następujące czynniki: 1) zmiana polityki kredytowej P. B. R., który do 1934/35 r. — poza karłowatymi gospodarstwami (do 5 ha) — szedł w kierunku coraz silniejszego finansowania drobnego rolnictwa, a w zaznaczonym roku nie tylko nie powiększył swoich pożyczek, ale nawet wycofał przeszło 19% udzielonego kredytu, 2) przypisywanie w myśl dekretów oddłużeniowych do zasadniczego zadłużenia należnych procentów i kosztów podjętych egzekucji, co się zaznaczyło w mniejszym stopniu w K. K. O. i spółdzielniach kredytowych, w większym zaś stopniu w różnych prywatnych instytucjach finansowych i u prywatnych wierzycieli, 3) polityka podatkowa Rządu, 4) moratorium w dziedzinie spłat rodzinnych oraz 5) istniejąca już od 1931 r. tendencja ku powstrzymaniu się zarówno kupców jak i klienteli od zwiększania obrotów towarowych. Jak pod wpływem tych czynników kształtowały się zadłużenia w 1934/35 r. i w latach poprzednich wyjaśnia nam poniższe zestawienie (w zł na 1 ha):

Rodzaj kredytu	1930/31		1932/33		1933/34		1934/35	
	Stan na I/VII	Zaciągnięte kredyty w ciągu roku	Stan na I/VII	Zaciągnięte kredyty w ciągu roku	Stan na I/VII	Zaciągnięte kredyty w ciągu roku	Stan na I/VII	Zaciągnięte kredyty w ciągu roku
Zadłużenie ogólne	341	—	315	—	245	—	231	—
Kredyty finansowe	220	67'58	207	11'52	182	9'32	168	6'07
a) w instytucjach kredytowych	132	42'00	130	6'26	125	4'60	112	3'36
Państw. Bank Rolny	62	12'40	67	0'83	78	1'79	63	0'71
spółdzielnie kredytowe	37	13'36	34	2'78	24	1'42	23	1'14
kasy komunalne	25	13'14	16	2'16	15	1'29	13	1'34
inne instytucje	8	3'10	13	0'49	8	0'10	13	0'17
b) osób prywatnych	88	25'58	77	5'26	57	4'73	56	2'71
rolników	35	6'29	32	1'73	19	0'68	25	0'97
pracown. umysłow.	12	4'18	7	0'69	5	0'85	6	0'29
„ fizyczn.	14	4'81	8	0'99	5	0'56	6	0'74
kupców i kapitałistów	15	5'94	16	0'97	12	0'22	11	0'49
innych	12	4'30	14	0'88	16	1'42	8	0'22
Kredyt towarowy	30	18'00	14	3'46	9	2'99	7	1'49
spółdzielnie i syndykaty	12	8'37	5	1'23	3	0'81	2	0'29
Państw. Bank Rolny	1	0'04	1	0'03	—	0'01	—	0'03
kupcy	13	8'48	6	1'39	4	1'29	3	0'78
rolnicy	3	0'62	1	0'36	1	0'28	1	0'34
inni	1	0'49	1	0'45	1	0'60	1	0'05
Podatki i świadczenia	12	—	10	—	8	—	8	—
Usługi ¹⁾	5	—	4	—	4	—	4	—
Spłaty rodzinne	74	—	80	—	42	—	44	—

Główne zadłużenie rolnictwa ma charakter finansowy. W tej dziedzinie wynosi ono do 72,7% ogółu zadłużenia i przeważnie dotyczy instytucji kredytowych (48,5%), wśród których najsilniej występuje w tym wypadku P. B. R. (27,3%). W spółdzielniach kredytowych i kasach komunalnych zadłużenie to jest prawie o połowę mniejsze. Spośród osób prywatnych najsilniej finansują drobnego rolnika sami rolnicy; wysokość tego zadłużenia dochodzi do 16,6% ogólnego kredytu drob-

nych rolników. Sądząc z wysokości corocznie zaciągniętych pożyczek główne zadłużenia powstały w latach dobrych koniunktur. Szczególnie odnosi się to do Państw. Banku Rolnego, który ograniczył się przeważnie do nieściągnięcia rat i procentów. W okresie kryzysu o wiele więcej zaciągały drobne rolnictwo w pieniądzu kasy komunalne i spółdzielnie kredytowe, przytem do 1934/35 r. ostatnie zasilają silniej od pierwszych. W ostatnim roku dopiero stosunek ten się zmienił. Wielkość sumy nowozaciągniętych pożyczek poza P. B. R. pozostała w 1934/35 r. prawie taka sama, jak w 1933/34 r. W 1934/35 r. spółdzielnie kredytowe stały się wstrzemięźliwszymi w finansowaniu drobnego rolnictwa niż w latach poprzednich. Nowe kredyty prywatne i towarowe naogół prawie nikną. Na nieznanym poziomie utrzymują się one tylko w stosunku do wierzycieli rolników i pracowników fizycznych. Są to właściwie t. zw. pożyczki rodzinne.

Na tem tle wzrastają też i zadłużenia spowodu spłat rodzinnych. Jest to samorzutna pomoc rodziny zubożonym rolnikom i niechęć do przeprowadzania działów i zmniejszania gospodarstw, na których dotychczasowi właściciele żyją w nędzy, nie będąc w stanie utrzymać się z samych tylko dochodów.

Co się tyczy stopy procentowej w 1934/35 r., to sumy, pożyczone w tym roku na względnie niski procent (6÷12%), zmalały, natomiast powiększyły się sumy oddane na 12÷24%. Liczba małych pożyczek na lichwiarskie procenty prawie dwukrotnie się powiększyła. Ratunkiem przeciw tym ostatnim pożyczkom są zaciągane w rodzinie i u przyjaciół bez procentu. Suma ich w stosunku do 1934 r. wzrosła przeszło 15 razy, a ilość przeszło 18 razy.

K. St.

RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH

GIEŁDA WARSZAWSKA

za okres od 29 czerwca do 4 lipca 1936 r.

— Kursy d e w i z w okresie sprawozdawczym kształtowały się znikomo — w wyniku przewagi podaży nad popytem. Poza frankami francuskimi, które nadal zwyżkują i których zysk wyniósł zł 0,20 na 100 fr., oraz florenami holenderskimi, których kurs podniósł się o zł 0,75 na 100 florenach — pozostałe dewizy wykazały następujące straty kursowe (w zł na 100 jednostkach walutowych): belgi 0,20, korony czesko-słowackie 0,01, korony szwedzkie 0,45, korony duńskie 0,50 i korony norweskie 0,60; natomiast dolary gotówkowe straciły zł 0,03½ i telegraficzne zł 0,01 na \$ 1 oraz funty szterlingi zł 0,07 na £ 1.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Ostatni kurs w tygodniu
Dolary St. Zjedn.	\$ 1	5'28 ³ / ₈	5'27 ¹ / ₂	5'28 ⁵ / ₈
„ „ „ telegr.	\$ 1	5'28 ³ / ₄	5'27 ³ / ₄	5'28 ³ / ₄
Funty szterlingi	£ 1	26'52	26'49	26'52
Franki francuskie	100 fr.	35'01	35'01	35'01
Franki szwajcarskie	100 fr.	172'90	172'90	172'90
Belgi	100 blg.	89'35	89'30	89'35
Marki niemieckie	100 RM	—	—	—
Korony czeskosłow.	100 kor.	21'95	21'95	21'95
Liry włoskie	100 lir.	—	—	—
Floreny holenderskie	100 fl.	360'00	359'60	360'00
Guldeny gdańskie	100 guld.	—	—	—
Korony szwedzkie	100 kor.	136'80	136'60	136'80
Korony duńskie	100 kor.	118'45	118'25	118'45
Korony norweskie	100 kor.	133'30	133'15	133'15

Na rynku papierów lokacyjnych państwowych — przy mocniejszej tendencji — zainteresowanie skupiało się na pożyczkach niepremijowych, wśród których najpoważniej zwyżkowała (o 4,00% nom.) 4%-owa Poż. Dolarowa, a następnie — 7%-owa Poż. Stabilizacyjna, której zysk wyniósł 1,75% nom. Pozostałe pożyczki, a więc: 5%-owa Poż. Konwersyjna i 5%-owa Poż. Konwers. Kol. — zniżkowały: pierwsza o 2,50% nom., druga — o 1,00% nom. W grupie pożyczek premijowych zwyżkowały sztuki I emisji oraz sztuki II emisji 3%-owej Poż. Premijowej Inwestycyjnej — o zł 0,50, a druga z pożyczek premijowych — 4%-owa Poż. Dolarowa — straciła zł 2,00.

Na rynku papierów lokacyjnych prywatnych przy tendencji niejednorodnej obroty były skromne i koncentrowały się głównie przy listach zastawnych Tow. Kred. m. Warszawy, z których: 4½%-owe spadły o 0,50% nom., 5%-owe zwykle — zyskały 1,25% nom., a konwertowane (z 1933 r.) — 0,50% nom. Grupą listów zastawnych towarzystw kredytowych miast prowincjonalnych obracano po kursach utrzymanych lub — w kilku wypadkach — lekko obniżonych.

¹⁾ Zadłużenie to stanowią należności księdza, adwokata, lekarza, organisty i t. p. oraz służby.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs naj-wyższy	Kurs naj-niższy	Ostatni kurs w tygodniu	7% stabilizac. 1927	7% Warszawy 1928	7% Śląska 1928	7% stabilizac. 1927	7% stabilizac. 1927
Papiery procentowe									
3% Pożyczka Premjowa Inwestycyjna					77-74 ³ / ₄ -75 (45 000)	75 ¹ / ₄ -44-47 (176 000)	62 ¹ / ₄ -51-60 ¹ / ₂ (263 000)		
I emisja sztuki serje	zł w zł. 100	68'25	66'25	67'00		54-52 (55 000)	53-33 ¹ / ₂ -34 ¹ / ₂ (188 000)	45 ¹ / ₂ -36-40 (76 000)	
II emisja sztuki serje	" " " "	69'00	67'50	68'00		52 ⁵ / ₈ -50-50 (22 000)	51-33-34 ¹ / ₂ (161 000)	43-36 ¹ / ₂ -41 (106 000)	
4% Pożyczka Dolarowa	\$ ¹)	48'75	48'00	48'00					
5% Pożyczka Konwersyjna	zł	49'50	49'50	49'50					
5% " " Konwers. Kol.	zł			49'00					
6% " " Dolarowa	\$	69'00	66'75	68'75					
7% " " Stabilizacyjna ²⁾	\$ ³⁾	53'50	52'00	52'00					
		-54'00 ⁴⁾	-52'00 ⁴⁾	-53'00 ⁴⁾					
		-56'00 ⁵⁾	-54'00 ⁵⁾	-56'00 ⁵⁾					
Listy zastawne i obligacje banków									
7% L. Z. Państw. Banku Roln.	zł w zł. 1927	83'25	83'25	83'25					
8% " " " " "	zł w zł. 1927	94'00	94'00	94'00					
7% " " Banku Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	83'25	83'25	83'25					
8% " " " " "	zł w zł. 1924	94'00	94'00	94'00					
7% Obl. Kom. B. Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	83'25	83'25	83'25					
8% " " " " "	zł w zł. 1924	94'00	94'00	94'00					
5% Obl. Bud. B. Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	—	—	—					
5 ¹ / ₂ % L. Z. Banku " " "	zł w zł. 1924	81'00	81'00	81'00					
5 ¹ / ₂ % " " " " "	zł w zł. 1927	81'00	81'00	81'00					
5 ¹ / ₂ % Obl. Kom. B. Gosp. Kraj.	zł w zł. 1924	81'00	81'00	81'00					
5 ¹ / ₂ % " " " " "	zł w zł. 1927	81'00	81'00	81'00					
Listy zastawne i obligacje towarzystw kredytowych									
4 ¹ / ₂ % L. Z. T-wa Kred. Ziemińskiego.	zł	45'50	44'50	45'00					
4 ¹ / ₂ % L. Z. Pozn. Ziem. Kredyt. . .	zł	42'00	41'00	42'00					
4 ¹ / ₂ % " " " " " " " " " " "	zł w zł.	47'00	46'75	46'75					
4 ¹ / ₂ % " " " " " " " " " " "	zł			53'50					
5% " " " " " " " " " " "	zł			55'25					
5% " " " " " " " " " " "	zł			55'25					
5% " " " " " " " " " " "	zł	54'50	53'75	54'25					
5% L. Z. T-wa Kred. m. Częstochowy z 1933 r.	zł			46'00					
				45'00					
				46'00					
5% L. Z. Tow. Kred. m. Kielc z 1933 r.	zł			42'00					
5% L. Z. Tow. Kred. m. Łodzi z 1933 r.	zł	47'75	47'50	47'75					
5% L. Z. Tow. Kred. m. Piotrkowa	zł			48'00					
5% " " " " " " " " " " "	zł	44'25	43'88	43'88					
Obligacje miast									
VI 6% Poż. Konwers. m. Warszawy	zł			55'50					
				56'00					
VIII i IX 6% " " " " " " " " " " "	zł	51'25	51'25	51'25					

Z BANKU POLSKIEGO

STAN RACHUNKÓW BANKU POLSKIEGO W DN. 20 CZERWCA 1936 R. — Pierwsze 2 dekady czerwca wykazywały korzystne dla Banku Polskiego kształtowanie się jego obrotów walutowych: I dekada dała mniejszą, II dekada — większą nieco nadwyżkę skupu walut i dewiz nad ich sprzedażą przez Bank. Jeśli porównamy te 2 dekady czerwca z pierwszymi z dekadami kwietnia, t. j. przed wprowadzeniem reglamentacji dewizowej, to okaże się, że skup walut i dewiz w czerwcu był o przeszło zł 10 miljn. większy niż w kwietniu, a zato sprzedaż była o zł 18 miljn. mniejsza, gdyż odpady sprzedaże na cele spekulacyjne i tezauryzacyjne.

Rezerwy walutowe Banku dzięki korzystnemu kształtowaniu się jego bilansu walutowego wykazały w I dekadzie czerwca tylko bardzo nieznaczny spadek, a w II dekadzie czerwca — o wiele większą zwykłą. Zwykła rezerw w II dekadzie czerwca wypadła dlatego tak duża, że jednocześnie sprzedano złota za blisko zł 5¹/₂ miljn.

Powyższa sprzedaż złota sprawiła, że w II dekadzie czerwca zapas złota zmniejszył się o zł 4·7 miljn. — mimo, że drobny skup złota (dokonywany przez oddziały Banku) właśnie w tej dekadzie znacznie się wzmógł i gdy w I dekadzie wynosił zł 0·3 miljn. (o tę sumę też zwiększył się w I dekadzie zapas złota), w II stanowił zł 0·7 miljn.

Zmniejszenie zapasu złota w II dekadzie czerwca — przy niewielkiej tylko zmniejszeniu podlegającej pokryciu sumy obiegu biletów i części natychmiast płatnych zobowiązań (przewyżki ich ponad zł 100 miljn.) — spowodował obniżenie się w tej dekadzie procentowego pokrycia złota tem obiegu i zobowiązań, które uprzednio, t. j. w I dekadzie, bardzo nieznacznie wzrosło. W stosunku do stanu przed miesiącem, t. j. na ultimo II dekady maja, pokrycie złotem w końcu okresu sprawozdawczego, t. j. w dn. 20/VI, było nieco niższe, a jednocześnie — w związku z silnym spadkiem zapasu złota w ciągu rku — było o wiele mniejsze niż przed rkiem, t. j. niż w końcu II dekady czerwca ub. r. Liczbowo ilustruje to następujące zestawienie:

	%
20/V 1936	34'65
31/V " " " " " " " " " " "	33'73
10/VI " " " " " " " " " " "	34'20
20/VI " " " " " " " " " " "	33'82
20/VI 1935	49'08

Lekki wzrost procentu pokrycia w I dekadzie czerwca i spadek jego w II dekadzie tłumaczy się odpowiednimi wahaniami sumy pokrycia, t. j. zapasu złota, gdyż suma, podlegająca pokryciu, t. j. suma obiegu biletów i natychmiast płatnych zobowiązań Banku (właściwie części ich po potrąceniu zł 100 miljn.) obniżyła się zarówno w I dekadzie, jak i — co już wyżej wspominaliśmy — w II dekadzie, mianowicie w I dekadzie z zł 184·2 miljn. do zł 170·4 miljn. i w II dekadzie w dalszym ciągu do zł 168·5 miljn. (względnie z zł 108·2 miljn. do zł 107·4 miljn. i do zł 108·5 miljn.).

Właściwie zmniejszył się — jak zwykle w pierwszych 2 dekadach miesiąca — tylko jeden składnik powyższej sumy, t. j. obieg biletów bankowych (z zł 1061·1 miljn. do zł 1017·3 miljn. i do zł 983·8 miljn.), podczas gdy drugi składnik — natychmiast płatne zobowiązania — wykazywał jednocześnie normalną zwykłą (z zł 123·1 miljn. do zł 153·1 miljn. i do zł 184·7 miljn.).

POŻYCZKI POLSKIE NA GIEŁDACH ZAGRANICZNYCH⁶⁾

(maksimum—minimum—ultimo; w nawiasach—obroty)

	15÷20/VI	22÷27/VI	29/VI÷4/VII
New-York 6% dolarowa 1920	65 ¹ / ₄ —65—65 (9 000)	65—37—42 (72 000)	53 ¹ / ₂ —47—50 (67 000)
8% Dillon 1925	72 ¹ / ₈ —70—70 (23 000)	70 ¹ / ₂ —40—46 (239 000)	53—45 ⁷ / ₈ —50 (329 000)

1) \$ 5 = zł 44'57.
 2) Z wyłączeniem transzy francuskiej.
 3) \$ 1 = 5'18 fr. szwajc. = Hfl. 2'4888.
 4) Dotyczy d.obnych odcinków.
 5) Dotyczy odcinków po 100.
 6) Kursy — w %-ach nominalu, obroty — w jednostkach walutowych danego kraju (w Medjolanie — w tysiącach).

W zwyczaję zobowiązań decydującą rolę odgrywał ruch lokat żyrowych, podczas gdy pozycja „różne rachunki” w I dekadzie wykazała nawet lekki spadek salda (z zł 22·6 miljn. do zł 22·5 miljn.), a w II dekadzie podniosła się stosunkowo bardzo nieznacznie (do zł 25·1 miljn.). Natomiast lokaty żyrowe, po zwykłym odpływie na ultimo miesiąca, w 2 dekadach czerwca silnie przyplływały do Banku — tak, że ich saldo podniosło się z zł 100·5 miljn. do zł 130·6 miljn. i wreszcie do zł 159·6 miljn., i w ten sposób odpływ na ultimo maja został z dużą nadwyżką wyrównany. Lokaty żyrowe kas państwowych, utrzymujące się w dalszym ciągu na zupełnie minimalnym poziomie, wykazały w I dekadzie lekki wzrost, a w II dekadzie lekki spadek, ale decydujące były tu ruchy lokat na rachunkach prywatnych, które na ultimo II dekady czerwca osiągnęły poziom dość znacznie wyższy niż przed miesiącem, choć jednocześnie o ok. 15% niższy niż przed rokiem. Powyższy ruch lokat żyrowych ilustruje liczbowo następujące zestawienie (w miljn. zł):

	Lokaty żyrowe:	
	kas państwowych	pozostałe
20/V 1936	1'2	147'1
31/V „	0'7	99'9
10/VI „	1'2	129'4
20/VI „	1'1	158'6
20/VI 1935	4'8	186'4

Obieg biletów bankowych obniżył się w I dekadzie o zł 43·8 miljn., a w II dekadzie o zł 33·5 miljn. Ten ruch zniżkowy obiegu był w czerwcu znacznie silniejszy niż w poprzednich miesiącach b. r., a także silniejszy niż w odpowiednich dekadach ub. r., dlatego też obieg na ultimo II dekady czerwca osiągnął poziom wyraźnie niższy niż przed miesiącem, choć pozostał znacznie wyższy niż przed rokiem, jak to ilustruje liczbowo następujące zestawienie (w miljn. zł):

20/V 1936	1 000'8
31/V „	1 061'1
10/VI „	1 017'3
20/VI „	983'8
20/VI 1935	918'5

Spadek obiegu w czerwcu b. r. znajdował odpowiednik w dopływie lokat żyrowych do Banku — w I dekadzie w słabszym stopniu, w II dekadzie — w silnym stopniu. Poza to na zniżkę obiegu oddziaływało w obu dekadach kurczenie się działalności kredytowej Banku. Kredyty dyskontowe obniżyły się w I dekadzie o zł 5'6 miljn. i w II dekadzie o zł 11'4 miljn. Silniej jeszcze zniżkowały pożyczki zastawowe: w I dekadzie o zł 16'2 miljn., w II dekadzie — o zł 4'1 miljn. Najslabiej — w liczbach absolutnych — obniżył się portfel skupionych przez Bank biletów skarbowych: w I dekadzie o zł 7'5 miljn. i w II dekadzie o zł 3'0 miljn.

W okresie miesięcznym — od końca II dekady maja do końca II dekady czerwca — skurczył się zarówno portfel wekslowy jak i portfel biletów skarbowych, natomiast (wobec silnego wzrostu na ultimo maja) podniosła się suma pożyczek zastawowych. Liczbowo ilustruje to następujące zestawienie (w miljn. zł):

	Wzrost (+) lub spadek (—)
Kredyty dyskontowe	— 14'2
Pożyczki zastawowe	+ 7'5
Bilety skarbowe	— 7'3

W okresie rocznym — 20/VI 1935 ÷ 20/VI 1936 — kredyty nie wykazały wielkich zmian (niewielki wzrost portfelu wekslowego i niewielki spadek portfelu biletów skarbowych) — z wyjątkiem jednej pozycji pożyczek zastawowych, które niemal potrojiły się. Te zmiany w stanie kredytów w ciągu roku przedstawia liczbowo następujące zestawienie (w miljn. zł):

	Wzrost (+) lub spadek (—)
Kredyty dyskontowe	+ 9'9
Pożyczki zastawowe	+ 69'3
Bilety skarbowe	— 0'7

Co się tyczy innych operacyj czynnych Banku Polskiego, to największe zmiany, jak zwykle, wykazał skup monet i bilonu z emisji skarbowej przez Bank. Zapas ich na ultimo maja był niewielki, wynosił bowiem tylko zł 12·4 miljn.; lecz w I dekadzie czerwca podniósł się od razu do zł 29·0 miljn., a w II dekadzie — w dalszym ciągu do zł 44·0 miljn.; mimo to nie dorównał poziomowi sprzed miesiąca, który wynosił zł 46·7 miljn. Jeśli chodzi o portfel skupionych przez Bank papierów kredytu długoterminowego, to w I dekadzie czerwca wzrósł on minimalnie, mianowicie zaledwie o zł 0·1 miljn., ale w II dekadzie podskoczył wwyż o zł 17·2 miljn. Dług Skarbu Państwa (kredyt bezprocentowy) pozostał w dalszym ciągu zupełnie niezmienny.

Całe bankowe pokrycie obiegu, obejmujące wszystkie formy działalności kredytowej Banku oraz jego rozrwy dewizowe, przedstawiało się następująco (w tys. zł):

	20/V	31/V	10/VI	20/VI
Waluty i dewizy	6 895	6 533	5 579	11 240
Weksle krajowe	656 653	659 399	653 776	624 412
Bilety skarbowe	54 085	57 308	49 834	46 790
Polskie monety srebrne i bilon	46 746	12 374	29 022	44 008
Pożyczki zabezpieczone zastawami	106 644	134 413	118 254	114 171
Papiery proc. własne	91 339	91 394	91 538	108 724
Dług Skarbu Państwa	90 000	90 000	90 000	90 000

Razem: 1 052 362 1 051 421 1 038 003 1 057 345

W bilansie za I dekadę czerwca b. r. zostały przeprowadzone zmiany, uchwalone na Walnem Zebraniu Banku, a następnie ujęte w ustawie, dotyczącej zmian statutu Banku. Został, mianowicie, zmniejszony kapitał zakładowy Banku o zł 50 miljn. do zł 100 miljn. i fundusz zapasowy o zł 25 miljn. do zł 50 miljn. Jest to wyraz odkupienia od Skarbu przez Bank całego pakietu akcji II emisji (wartości nominalnej zł 50 miljn.) na tych samych warunkach, na jakich były one nabyte. W związku z powyższym uległo zmniejszeniu zadłużenie Skarbu w Banku o zł 75 miljn., co uwidoczniło się w odpowiedniej redukcji pozycji „innych aktywów”.

Należy przypomnieć, że druga istotna zmiana statutu pozwala Bankowi na udzielanie pożyczek zastawowych w sumie, nieprzekraczającej 30% (dotychczas 20%) portfela wekslowego. Jak obecnie więc, pożyczki zastawowe mogłyby dojść do zł 193 miljn. #

PRZEGLĄD ZAGRANICZNY

REORGANIZACJA BRYTYJSKIEJ WYTWÓRCZOŚCI PRZEMYSŁOWEJ

Ruch reorganizacyjny i koncentracyjny czyni w latach powojennych, a zwłaszcza w ostatnich czasach, coraz większe postępy w brytyjskiej wytwórczości przemysłowej. Impulsy w tym kierunku wychodzą z dwóch różnych stron, a mianowicie od czynników oficjalnych i od samego życia gospodarczego. Przesłanki, jakiej kierują się jedne i drugie czynniki, są różne. Rząd brytyjski, kierując się interesem publicznym, uważa za konieczne dostosowanie wytwórczości brytyjskiej do zmienionych warunków gospodarczych w świecie, podniesienie jej poziomu technicznego i stworzenie nowych form organizacyjnych. Względny na konkurencyjność z przemysłami innych krajów oraz na utrzymanie wytwórczości przemysłowej w stanie mobilizacji wytwórczej na wypadek konfliktu zbrojnego odgrywają tu również poważną rolę. Dążność do koncentracji wytwórczości brytyjskiej oraz do zapewnienia

Państwu kontroli nad ośrodkami dyspozycyjnymi wytwórczości — ze względu na potrzeby wojenne — występuje w dużym stopniu w związku z wielkimi planami zbrojeniowymi, jakie zostały w b. r. ogłoszone, a których realizacja pochłonać ma w ciągu najbliższych kilku lat ogromną kwotę £ 250 ÷ 300 miljn. Oczywiście jest, że realizacja tego planu stanowić będzie w rękach Rządu brytyjskiego narzędzie presji na przemysł angielski.

Wysoce znamienny pod tym względem jest przedłożony z początkiem b. r. przez prezesa trustu chemicznego Sir Mac Gowana oraz licznych parlamentarzystów plan organizacji wytwórczości przemysłowej w czasie pokoju na wypadek wojny. W myśl tego planu miałby być utworzony specjalny komitet koordynacyjny, na którego czele stałby urzędnik z tytułem ministra, mający do pomocy licznych ekspertów.

Za pośrednictwem tego komitetu Państwo udzielałoby przemysłowi pomocy finansowej, dzięki której pewne szczególnie ważne gałęzie przemysłu byłyby w stanie modernizować swe warsztaty pracy i być w stałym pogotowiu wojennym. Zakładane miałyby być również nowe przedsiębiorstwa przemysłowe, szczególnie w okolicach, dotkniętych bezrobociem. Plany zwolenników reorganizacji przemysłowej idą również dalej, gdyż zmierzają do koordynacji całej polityki energetycznej, a więc do planowego kierowania wytwórczością węgla, ropy, gazu i elektryczności oraz do stopniowego eliminowania w tej dziedzinie przedsiębiorstw przestarzałych.

Te i inne plany reorganizacji i przymusowej koncentracji angielskiej wytwórczości przemysłowej, dokonywanej pod presją czynników oficjalnych, natrafiały zawsze i natrafiają dalej na silny opór przemysłowców angielskich. Działa tu w dużej mierze charakterystyczny dla W. Brytanji konserwatyzm gospodarczy oraz specyficzny indywidualizm, przejawiający się w zamilowaniu do zupełnej wolności gospodarowania. W krajach kontynentalnych reorganizacja i koncentracja wytwórczości nie natrafiają zazwyczaj na większe przeszkody, z chwilą zapewnienia przez państwo odpowiedniej pomocy finansowej i z chwilą zagwarantowania wytwórcom pewnego chociażby niskiego poziomu rentowności — wzamian za poddanie się kontroli reglamentacji. W Anglii w każdej dziedzinie przemysłu liczba „dysydentów”, chcących na własną rękę toczyć walkę konkurencyjną, jest znaczna, co dopuszcza tylko powolne realizowanie planów reorganizacyjnych i koncentracyjnych.

Ośrodki niechętnie reorganizacji i koncentracji, narzucanej przez Rząd, rekrutują się przeważnie z przemysłowców brytyjskich, pracujących na eksport i przyzwyczajonych do walki konkurencyjnej na rynkach międzynarodowych oraz do pełnej swobody ekspansji w wywozie.

Mimo wszystko akcja rządowa doprowadziła do skartelizowania całego szeregu gałęzi angielskiej wytwórczości przemysłowej. W szeregu innych proces koncentracji i reorganizacji jest stosunkowo daleko posunięty, a jedynie tylko niewielka liczba gałęzi wytwórczości przemysłowej pracuje na podstawach pełnej konkurencyjności indywidualnej. Przyczynia się do tego w dużej mierze przesuwanie się w ostatnich latach brytyjskiej produkcji w coraz większym stopniu na rynek wewnętrzny. Nie należy ponadto zapominać, że Rząd używa częstokroć wszelkich dostępnych środków, jak odpowiedniej polityki celnej, presji ustawowej, subsydjów i t. p., byle tylko skłonić odporne ośrodki przemysłowe do posunięć reorganizacyjnych.

Dziedziną wytwórczości, gdzie toczy się najbardziej zacięta walka pomiędzy tendencjami koncentracyjnymi i obroną wolności gospodarowania indywidualnego, jest angielski przemysł węglowy. Walka ta wychodzi przemysłowi temu raczej na dobre. Jakkolwiek bowiem Rządowi nie udało się dotychczas doprowadzić do całkowitej koncentracji i modernizacji przemysłu węglowego, to jednak w związku z presją rządową i zaostrzeniem walki konkurencyjnej angielski przemysł węglowy poczynił w latach ostatnich znaczne postępy — zarówno w dziedzinie organizacji produkcji, podniesienia jej technicznej sprawności, jak i organizacji zbytu wewnętrznego i eksportowego.

Proces technicznej reorganizacji brytyjskiego przemysłu węglowego postąpił znacznie naprzód od 1927 r. Jak wynika ze sprawozdania jednego z największych koncernów brytyjskich „Amalgamated Anthracite Coaleries Ltd.”, eksploatującego węgiel antracytowy w Południowej Walji, znaczne postępy techniczne, uzyskane w produkcji węglowej tego koncernu, zawdzięczać należy szybkiej koncentracji wydobycia na najlepszych kopalniach, oraz polityce zamykania źle wyposażonych, ubogich w węgiel, lub nierentownych kopalń. Wyżej wspomniany koncern spośród posiadanych przez siebie 43 kopalń zamknął w latach ostatnich 15, a więc prawie $\frac{1}{3}$.

O usprawnieniu technicznym wydobycia węgla w Anglii świadczą również dane, dotyczące wydobycia węgla na głowę pracownika. Wzrost odnośnych liczb jest dość poważny i występuje wyraźnie w ciągu 4 ostatnich lat. O tem, że jest to zjawisko trwałe — świadczy fakt, że wzrost wydobycia węgla na głowę pracownika następował mimo rosnącego wydobycia całkowitego, co jest stosunkowo rzadkie. Przypisywać to należy przede wszystkim poprawie technicznych warunków produkcji, a także zinnieszeniu stanu załóg górniczych.

Dążenia koncentracyjne i racjonalizacyjne w przemyśle węglowym realizowane były dotychczas za pośrednictwem z organów, a mianowicie utworzonej na zasadzie „Coal Mines Acts” z 1930 r. organizacji zbytu, w postaci Centralnego Syndykatu Sprzedaży, stojącego na czele 17 okręgowych syndykatów sprzedaży, których działalność ograniczała się jednak do ustalania kwot wydobycia dla kopalń danego okręgu oraz cen sprzedaży. Zasadnicze prace reorganizacyjne prowadziła natomiast specjalna komisja, ustanowiona również w 1930 r., t. zw. „Coal Mines Reorganisation Commission”. Komisja ta, której zawdzięczać należy wiele dotychczasowych osiągnięć koncentracyjnych i reorganizacyjnych, ostatnio opracowała plan daleko posuniętej ogólnej koncentracji przemysłu węglowego. W tym celu projektowała ona wyłączenie przez Państwo pól węglowych, znajdujących się w posiadaniu prywatnym, w drodze ich wykupu za obligacje rentowe wartości £ 90 ÷ 100 miljn. Specjalna spółdzielnia, pozostająca pod kontrolą Rządu, miałyby uzyskać tytuł własności na tych polach i pobierać od eksploatujących pokłady opłatę gruntową, wynoszącą ok. 6 d za tonnę. W ten sposób Rząd uzyskałby możliwość presji na przemysł węglowy, w kierunku jego reorganizacji i modernizacji. Ponadto projektowane było zreorganizowanie zbytu węgla, a to przez wzmocnienie znaczenia Centralnego Syndykatu Sprzedaży, który przypuszczalnie normowałby ceny sprzedażne dla całego kraju oraz częściowo przejąłby na siebie bezpośrednią sprzedaż, zwłaszcza w transakcjach eksportowych.

Koncentracja sprzedaży węgla odbywa się w W. Brytanji zresztą w dużej mierze samoczynnie, gdyż poszczególne grupy towarzystw węglowych tworzą syndykaty sprzedażne i biura sprzedaży, obejmujące całe okręgi produkcyjne. Odbywa się proces, znany również u nas — przesuwania zysków ostatecznych z eksploatacji węglowej do organizacji, możliwie daleko położonych od źródeł wydobycia. Ostatni tego rodzaju syndykat sprzedaży powstał np. w zagłębiu Lancashire pod nazwą „Lancashire Associated Coalieries”. To biuro sprzedaży prowadzi bezpośrednie pertraktacje z kupcami w imieniu wszystkich kopalń zagłębia.

Ostatnio, plany całkowitej reorganizacji i koncentracji przemysłu węglowego ponownie uległy odroczeniu, gdyż — pod presją przemysłowców oraz poważnego odłamu posłów konserwatywnych — projekt ustawy o przymusowej koncentracji przedsiębiorstw węglowych został wycofany z Izby Gmin. Przeciwno projektowi ustawy wypowiedziała się znaczna liczba przemysłowców węglowych, a także i Centralny Związek Przemysłu Brytyjskiego. Nie zahamuje to, oczywiście, zarówno samoczynnego ruchu koncentracyjnego i racjonalizacyjnego, jak i nie zmniejszy nacisku ze strony „Coal Mines Reorganisation Commission”.

O ile — mimo wszystkich wysiłków koncentracyjnych — do dziś dnia brytyjski przemysł węglowy cechuje rozdrobnienie, to wiele większa spójność cechuje strukturę angielskiego przemysłu metalurgicznego. Po wojnie nastąpiły w przemyśle tym liczne fuzje, jednakże przegrupowania kapitałów rzadko jedynie były związane z modernizacją aparatury technicznej. Przemysł metalurgiczny Anglii twierdził, że dla przeprowadzenia racjonalizacji konieczne jest wyeliminowanie konkurencji zagranicznej. Na skutek tych nalegań Rząd angielski wprowadził w 1931 r. cła ochronne w wysokości 33 $\frac{1}{2}$ % ad valorem od przywozu wyrobów metalowych. Uczynił to pod warunkiem przeprowadzenia gruntownej reorganizacji i obniżenia kosztów produkcji. Powstała na skutek tego cprawda centralna organizacja przemysłu metalurgicznego pod nazwą „British Iron and Steel Federation”, dąży ona jednak wyłącznie do utrzymania wyskiego poziomu cen wewnętrznych i do forsowania eksportu. Najdrobniejsze i w najgorszych warunkach pracujące przedsiębiorstwa zajmowały doniedawna w Federacji na tyle poważne stanowisko, że były w możności skutecznie przeciwdziałać reorganizacji i racjonalizacji produkcji. Toteż ceny wyrobów metalurgicznych kształtowały się w Anglii w zależności od kosztów produkcji najsłabiej wyekwipowanych przedsiębiorstw.

Ostatnio jednak przemysł metalurgiczny znajduje się w okresie wyjątkowej poprawy — mimo obniżenia ochrony celnej do 20%. W związku z tą poprawą jest rzeczą wysoce znamiennej, iż w przemyśle metalurgicznym odbywa się samoczynnie modernizacja i koncentracja pro-

dukcji. Wobec ogólnej poprawy konjunktury towarzystwa metalurgiczne zaciągają na rynku pieniężnym i kapitałowym znaczne pożyczki, potrzebne dla koncentracji i racjonalizacji. Jest rzeczą ważną z punktu widzenia metod produkcji, że podczas gdy w 1928 r. potrzeba było 143 wielkich pieców dla wyprodukowania $6\frac{1}{2}$ mln. t żelaza surowego, to już w 1935 r. ta sama ilość żelaza była wyprodukowana przez 97 wielkich pieców. W 1921 r. dla wyprodukowania tej ilości surowców konieczne byłoby zatrudnienie aż 227 pieców. W chwili obecnej w angielskim przemyśle metalurgicznym pracuje około 12 wielkich przedsiębiorstw i znaczna liczba mniejszych.

Przemysł budowy okrętów w Anglii przeżywał w ostatnich latach szczególnie ostry kryzys. W związku z tym większe stocznie okrętowe połączyły się w organizację pod nazwą „National Ship Builders Security Ltd.” Organizacja ta, na rzecz której członkowie wpłacają 1% wartości budowanych obiektów — przeznacza uzyskane w ten sposób fundusze na zakup i unieruchomienie zbędnych stoczni. Sanacja w tej dziedzinie jest jednakowoż wysoce utrudniona — wobec tego, że zdolność wytwórcza stoczni jest co najmniej dwukrotnie wyższa w stosunku do obecnego zapotrzebowania.

W przemyśle metali nieżelaznych proces koncentracji jest naogół daleko posunięty. I tak, przemysł aluminiowy reprezentowany jest przez jedno jedyne wielkie przedsiębiorstwo „British Aluminium Co.”, utworzone w 1910 r. o kapitale zakładowym £ 3,5 mln. W przemyśle cynkowym dominuje również jedno przedsiębiorstwo, a mianowicie „Imperial Smelting Corp.” o kapitale £ 4,5 mln. W przemyśle ołowianym wreszcie największym przedsiębiorstwem jest „Goodleass Wallsand Leat Industries” o kapitale £ 3 mln. Mimo daleko posuniętej koncentracji ewentualna działalność przyszłego pracującego pod egidą Rządu komitetu koordynacyjnego dotyczyć będzie również przemysłu metali nieżelaznych, jako niezmiernie ważnej z punktu widzenia obronności kraju gałęzi wytwórczości.

Stosunkowo słabe postępy poczynił proces koncentracji i racjonalizacji w przemyśle maszynowym. Przemysł ten jest nadal wysoce różniczkowany i przeważają w nim ilościowo przedsiębiorstwa średnie. Podobnie przedstawia się sytuacja w silnie rozwiniętym przemyśle samochodowym, gdzie jednak wyraźnie dominuje kilka przedsiębiorstw, jak „Morris Motors”, „Austin Motor Co.”, „S. T. O. Motors” i „Ford” w Dagenham. Przemysł samochodowy również zaliczany jest do przemysłów wojennych, i Rząd angielski zwraca coraz baczniejszą uwagę na tendencje organizacyjne, w nim się przejawiające. Wobec postępującej motoryzacji armji angielskiej i znacznych zamówień rządowych na motory, tanki, samochody i t. p. czynniki oficjalne mają możliwość wywierania pewnej presji i wykonywania kontroli.

Najważniejsza dziś w Anglii gałąź wytwórczości energetycznej — przemysł elektryczny, który jeszcze przed kilku laty przedstawiał obraz takiego rozdrobnienia i rozbicia, jak przemysł węglowy, został całkowicie skoncentrowany i zrationalizowany specjalną ustawą elektryczną z 1926 r. Za jednym zamachem zamknięto bez odszkodowania wszystkie drobniejsze przedsiębiorstwa, a utrzymano w ruchu jedynie 135 wielkich central elektrycznych, z których $\frac{2}{3}$ stanowią przedsiębiorstwa komunalne, a resztę — towarzystwa akcyjne. Dostarczają one prądu do sieci wysokiego napięcia, która została wybudowana i jest zarządzana przez „Electricity Board” — korporację publiczno-prawną z udziałem finansowym Państwa. Dla zwiększenia konsumpcji „Electricity Board” nowa ustawa z 1935 r. zezwala skoncentrowanym przedsiębiorstwom na udzielanie zniżek taryfowych dla kolei i pewnych specjalnych kategorii przedsiębiorstw. Zwiększone i równomierne dostawy prądu umożliwiają obniżanie taryfy za prąd i zwiększenie konsumpcji. Koncentracją w przemyśle elektrycznym nie zostały jedynie objęte elektrownie, znajdujące się przy fabrykach, kopalniach, kolejach i tramwajach, jak i kilka większych przedsiębiorstw, które zużywają swoje urządzenia, nie mają jednak prawa ich odnawiać. Wszyskie przedsiębiorstwa, które sprzedają prąd, muszą go dostarczać po ustalonych cenach do „Electricity Board”.

Mimo szczególnie trudnego położenia, w jakim znajduje się po wojnie angielski przemysł włókienniczy — zarówno bawełniany, jak wełniany — posunięcia racjonalizacyjne i koncentracyjne nie są na tym terenie popularne. O trudnej sytuacji przemysłu bawełnianego świadczy

np., iż podczas gdy przed wojną 40% wrzecion, pracujących w świecie, znajdowało się w Anglii, a brytyjski przemysł bawełniany konsumował 20% światowych zbiorów bawełny, to obecnie w przemyśle tym pracuje jedynie 30% wrzecion światowych, a konsumpcja brytyjska spadła poniżej 10% zbiorów światowych bawełny. Reorganizacja przemysłu bawełnianego polegać ma — w myśl projektu ustawy, przedłożonego niedawno Parlamentowi — na utworzeniu specjalnego biura t. zw. „Cotton Spinning Board”, które pobierałoby od przedsiębiorstw określone opłaty, przeznaczane następnie na wykup nadliczbowych warsztatów i ich sprzedaż na szmelc. Przemysł jutowy jest faktycznie skoncentrowany, gdyż dominujące stanowisko w nim zajmuje jedno wielkie przedsiębiorstwo „Jute Industries Ltd.” o kapitale zakładowym £ 1,6 mln. Przemysł wełniany jest natomiast nadal całkowicie rozdrobniony, składając się z szeregu drobnych i średnich zakładów i przedsiębiorstw.

Daleko posunięty jest proces koncentracji w przemyśle naftowym. Dominują tu 4 grupy przedsiębiorstw, wzajemnie zresztą złączonych i uzależnionych od siebie finansowo, mianowicie: „Shell Transport Oil Co.” o kapitale £ 36 mln., „Anglo Persian Oil Co.” o kapitale £ 25 mln., „Burma Oil Co.” (£ 13,5 mln.) i „Venezuela Oil Concession” (£ 7,2 mln.). Rząd angielski partycypuje w kapitale akcyjnym „Anglo Persian” sumą £ $7\frac{1}{2}$ mln.

Całkowicie skoncentrowany jest przemysł chemiczny w trście „Imperial Chemical Industries” o kapitale akcyjnym £ 77 mln., założonym w 1926 r. przez Lorda Melchetta. Jest to największy brytyjski koncern przemysłowy, zajmujący się wytwarzaniem wszelakiego rodzaju chemikali. Podobnie skoncentrowany jest przemysł cementowy, opanywany przez trust cementowy o kapitale £ 6 mln. W przemyśle kauczukowym dominuje ponad innymi przedsiębiorstwami „Dunlop Rubber Co.” o kapitale £ 12 mln. W przemyśle zapalczanym monopolowe niemal stanowisko zajmuje „British Match Co.”, która nie tylko opanowała całkowicie rynki wewnętrzne, ale także kontroluje wywóz do kolonii, gdzie założono cały szereg fabryk filjalnych. Wśród przemysłów konsumpcyjnych całkowity niemal monopol posiada trust t, toniowy „Imperial Tobacco Co.” o kapitale £ 50 mln., przynoszący rokrocznie znaczne zyski. Przemysł tłuszczowy, a w szczególności mydlarski i margarynowy, opanowany jest od 1930 r. przez „Unilever Ltd.” o kapitale £ 56 mln., stanowiącym obok trustu chemicznego jeden z najważniejszych trustów angielskich. Wysoce charakterystyczne dla ruchu koncentracyjnego w wyżej wymienionych gałęziach przemysłu przetwórczego i konsumpcyjnego jest, iż tendencje koncentracyjne realizowały się w tych gałęziach wytwórczości dopiero w latach powojennych, i to przeważnie w ostatnim dziesięcioleciu.

Przemysł transportowo-komunikacyjny jest niemal w całości skoncentrowany. Cztery wielkie towarzystwa kolejowe związane są wspólnością interesów. Ścisła wspólność interesów łączy w szczególności towarzystwo kolei północnych, północno-wschodnich i zachodnich (z wyłączeniem towarzystwa kolei południowych), które według specjalnego klucza rozdzielają pomiędzy siebie wpływy z przewozów na liniach konkurencyjnych. Podobna wspólność interesów została ustanowiona w 1933 r. dla wszystkich londyńskich środków transportowych, a więc autobusów, tramwajów, kolejek podziemnych, lokalnych i t. p. Podlegają one jednolitemu kierownictwu „London Passenger Transport Board”; organizacja ta wypracowuje jednolity plan eksploatacyjny i koordynuje działalność poszczególnych kategorii urządzeń transportowych.

Całkowicie niemal skoncentrowany jest przemysł informacyjny w towarzystwie „Cables and Wireless Holding Ltd.”, utworzonym przez specjalną ustawę z 1926 r. W 1935 r. przeprowadzona została sanacja tego trustu, który obecnie posiada kapitał £ 52,7 mln. Należą do niego wszystkie połączenia kablowe oraz stacje telegrafu bez drutu — nie tylko w Anglii, ale w całym Imperjum Brytyjskim.

W związku z silnym naciskiem ze strony Rządu angielskiego w kierunku reorganizacji i koncentracji wytwórczości rolniczej ruch koncentracyjny odbywa się również na terenie przetwórczego przemysłu spożywczego. Rząd przedłożył ostatnio projekt ustawy, w myśl którego 18 istniejących cukrowni miałyby być połączonych w jedno jedyne towarzystwo t. zw. „British Sugar Co.”, którego kapitał zakładowy nie został jeszcze ostatecznie ustalony. Gospodarkę cukrową kontrolować ma

w imieniu Rządu specjalna komisja t. zw. „Sugar Commission”. Podobna komisja, utworzona w 1933 r. pod nazwą „Sea Fishing Commission”, nadzoruje gospodarkę przemysłu rybnego.

Powyższe pobieżne przedstawienie ruchu koncentracyjnego, racjonalizacyjnego i modernizacyjnego w poszczególnych gałęziach brytyjskiej wytwórczości przemysłowej wskazuje, iż — wbrew wszelkim tendencjom odśrodkowym, wbrew konserwatywnym znacznej części angielskich sfer gospodarczych — reorganizacja czyni znaczne postępy i objęła już — jeżeli nie większość — to poważną część wytwórczości brytyjskiej. Ruchowi koncentracyjnemu opierają się dotychczas skutecznie

tylko niektóre gałęzie wytwórczości włókienniczej oraz częściowo przemysł ciężki, zwłaszcza metalurgiczny. Biorąc jednak pod uwagę stały nacisk, wywierany w kierunku koncentracji i modernizacji wytwórczości przemysłowej ze strony czynników oficjalnych, liczyć się należy już w niedługim czasie z objęciem przez posunięcia reorganizacyjne całości przemysłu brytyjskiego. Dalsza przyszłość dopiero pokaże, jaki wpływ wywrze to na zdolność produkcyjną, siłę konkurencyjną i możliwości ekspansji brytyjskiej wytwórczości przemysłowej — zarówno na rynkach wewnętrznych, jak i międzynarodowych.

Dr. B. Rm.

KRONIKA ZAGRANICZNA

OGÓLNE

WPŁYW SANKCYJ NA HANDEL Z WŁOCHAMI.

— W chwili, kiedy sankcje gospodarcze, zastosowane wobec Włoch na podstawie paktu Ligi Narodów, służyły swojemu egzystencje — ciekawą niewątpliwie rzeczą jest zestawienie handlu z Włochami i ich kolonjami, ogłoszone niedawno przez Komitet Koordynacyjny Ligi Narodów i dotyczące zasadniczo okresu grudzień 1935 — marzec 1936. Jakkolwiek więc okres, ujęty statystyką, obejmuje tylko nieco więcej ponad połowę okresu trwania sankcji — liczby, zawarte w sprawozdaniu, są dość charakterystyczne.

Dane szczegółowe nie obejmują listopada ub. r., zważywszy, że tylko właściwie ostatnia dekada tego miesiąca objęta była systemem sankcji. Co do pozostałych statystyk, opatrzone przez Komitet szeregiem omówień, nie są one między sobą dokładnie porównywalne, gdyż np. za grudzień obejmują 68 krajów, za marzec zaś tylko 38. Zważywszy jednak na fakt, że chodzi tu o najważniejsze kraje — nawet owe 38 państw reprezentuje gros handlu z Włochami. Poniższa tabela ilustruje udział w handlu z Włochami (według danych z lat 1932 i 1933) państw, objętych statystyką w poszczególnych miesiącach:

	Procentowy udział w ogólnym:	
	import do Włoch	eksport do Włoch
Grudzień 1935 (68 państw)	95	96,5
Styczeń 1936 (67 państw)	94,5	96
Luty „ (62 państw)	93,5	95,5
Marzec „ (38 państw)	86	86

Tak więc, dla celów gospodarczych, liczby te są wystarczająco ścisłe, aby posłużyć mogły za miarę ogólnego porównania.

Mając w dalszym ciągu na względzie powyższe zastrzeżenie, że — w poszczególnych miesiącach — ujęty w statystyce handel dotyczy różnej ilości krajów, podajemy poniżej zestawienie handlu z Włochami w okresie listopad 1935 — marzec 1936 w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku i uzupełnione całkowicie prowizorycznymi liczbami (22 państwa) za kwiecień 1936 i 1935 r. (wartość w tys. \$ zł.):

	Import z Włoch i kolonij		Eksport do Włoch i kolonij		Saldo ujemne dla Włoch
	1935	1936	1935	1936	
Listopad (69 państw)	1934 21 884	1935 26 050	31 910	32 085	10 026
Grudzień (68 państw)	1934 21 942	1935 17 482	30 479	21 945	8 537
Styczeń (67 państw)	1935 19 470	1936 10 168	26 793	15 292	7 323
Luty (62 państwa)	1935 19 694	1936 8 657	27 757	16 799	8 063

Marzec (38 państw)	1935 17 979	1936 9 315	26 326	15 589	8 347
Kwiecień (22 państwa)	1935 12 185	1936 5 061	15 580	8 296	3 395

Obrót złotem przedstawiał się w okresie listopad — marzec w latach 1934/35 i 1935/36 dla 36 państw (jak się wydaje — dość gruntownie wyczerpujących ogólny obrót kruszcem z Włochami), jak następuje (wartość w tys. \$ zł.):

	Import z Włoch	Eksport do Włoch	Ucieczka złota (Saldo)
Listopad	1934 14 942	1935 22 046	103
Grudzień	1934 40 095	1935 8 596	68
Styczeń	1935 15 677	1936 27 352	119
Luty	1935 1 754	1936 16 633	161
Marzec	1935 3 018	1936 12 793	115

Z powyższych zestawień ogólnych, którym w omawianym wydawnictwie Komitetu Koordynacyjnego towarzyszy duża liczba ciekawych zestawień szczegółowych, można wysnuć szereg wniosków. Porównanie poszczególnych miesięcy „sankcyjnych” z analogicznymi miesiącami sprzed roku stwierdza poważne skurczenie się obrotów z Włochami i ich kolonjami. Naogół, biorąc liczby bezwzględne, dość równomiernie spadł import i eksport — tak, że ujemne saldo dla Włoch nie wykazało większych zmian, kształtując się — w miarę spadku obrotów — raczej bardziej korzystnie dla Włoch (zawsze mowa o liczbach bezwzględnych) w okresie obowiązywania sankcji niż przed rokiem. W przybliżeniu skurczenie się obrotów z Włochami w okresie sankcji określić można na ok. 40% poprzedniej ich wartości.

Zestawienie ucieczki złota z Włoch wykazuje wzrost tej ucieczki w okresie sankcji w porównaniu z analogicznymi miesiącami sprzed roku. Wyjątek stanowi rekordowy grudzień 1934 r.; jak wiadomo, kolosalna ucieczka kruszcem wywołała wówczas konieczność ostrej akcji zaradczej.

Dla uzupełnienia obrazu podajemy zestawienie obrotów z Włochami (bez kolonij — reprezentujących zresztą drobne liczby) w lutym b. r. i ub. r. kilku większych państw spośród „sankcyjnych” i niestosujących sankcje (wartość w tys. \$ zł.):

	Luty 1935		Luty 1936	
	import z Włoch	eksport do Włoch	import z Włoch	eksport do Włoch
Anglja	1 818,5	2 722,1	82,1	225,8
Francja	1 654,4	1 962,7	82,7	561,2
Niemcy	3 959,0	3 488,5	3 418,7	3 304,4

St. Zjed. Am.	1 588'9	4 074'4	1 598'0	4 391'1
Austrja	454'9	864'4	453'2	1 046'2

Tabela powyższa, która większego wyrazu nabrałaby przy uwzględnieniu dłuższego okresu czasu, wystarczy jednak dla ogólnej orientacji i pozwala stwierdzić, że państwa, stosujące sankcje, kolosalnie obniżyły swe obroty z Włochami. O ile chodzi natomiast o państwa, nie biorące udziału w sankcjach, wartość ich handlu z Włochami albo nie uległa większym zmianom (Stany Zjedn. Am., Niemcy), albo też wzrosła, o ile chodzi o kraje, szczególnie „żyte” gospodarczo z Włochami (Węgry, Austrja). W tym ostatnim wypadku jednak porównywanie miesięcy „sankcyjnych” z okresami sprzed roku nie jest zupełnie miarodajne handel bowiem Austrii i Węgier z Włochami znajdował się w 1935 r. i 1936 r. w okresie stałego rozwoju również pod wpływem t. zw. układów rzymskich. Niezmiernie ciekawie przedstawiają się i inne statystyki, zawarte w omawianym raporcie, a dotyczące m. in. szczegółowego wykazu obrotów z Włochami w ramach poszczególnych grup towarowych.

ANGLJA

RUCH OSZCZĘDNOŚCIOWO-BUDOWLANY.

— Ożywienie ruchu budowlanego w Anglii w latach ostatnich, które stało się jedną z podstaw występującej w tym kraju poprawy konjunkturalnej, oparte jest w dużej mierze, poza innymi czynnikami natury gospodarczej, na istnieniu aparatu, który ożywienie to mógł sfinansować. Aparatem tym jest sieć stowarzyszeń oszczędnościowo-budowlanych, których niezwykle wprost rozwój w ostatnich czasach zasługuje na uwagę.

Ruch oszczędnościowo-budowlany ma za sobą w Anglii wiekwe już tradycje. Najstarsze dokumenty, dotyczące stowarzyszeń tego typu, sięgają II połowy XVIII w., pierwsze zaś akty ustawodawcze, dotyczące ich bezpośrednio, mają dokładnie sto lat, gdyż noszą datę 14 lipca 1836 r. Rozwój ruchu oszczędnościowo-budowlanego był początkowo bardzo powolny. W 1874 r., kiedy wydany został Building Societies Act, będący do dziś dnia główną podstawą prawną ich istnienia, liczono w Anglii ok. 2 tys. instytucji tego typu o łącznych aktywach blisko £ 17 mln. W okresie tym, zakończonym, jak już wspomnieliśmy, ustawowem uregulowaniem sprawy, w ewolucji ruchu oszczędnościowo-budowlanego zaznaczają się 2 fakty o dużej doniosłości — jeżeli chodzi o jego rozwój przyszły. Jest to z jednej strony zanik stowarzyszeń o określonym terminie istnienia (terminating societies) na korzyść stowarzyszeń ciągłych (permanent), z drugiej zaś — rozdział funkcji pożyczkowych od operacji lokacyjnych, które gromadzą w stowarzyszeniach odrębne grupy klientów. W latach przedwojennych ruch

oszczędnościowo-budowlany powoli konsoliduje się, ilość stowarzyszeń spada w 1913 r. do 1 550, ogólne zaś ich aktywa wzrastają stopniowo do wysokości £ 65 miljn. Do tej chwili rozwój ruchu nie przedstawia nic nadzwyczajnego, stowarzyszenia wypracowują swą technikę i — rzecz istotna — tworzą tradycję solidności, których probierzem może być stonkowo niewielki oddźwięk załamania się paru instytucyj, niewłaściwie zorganizowanych.

Okres powojenny rozpoczyna w życiu stowarzyszeń oszczędnościowo-budowlanych nową erę. Złożyły się na to zarówno przeobrażenia w życiu gospodarczym Anglii, silny po wojnie głód mieszkaniowy, jak również modernizacja metod ich pracy przez zastosowanie na szeroką skalę reklamy, prowadzonej zarówno w prasie, jak i wszelkimi innymi sposobami. Ta akcja propagandowa, prowadzona początkowo w kierunku zainteresowania drobnego inwestora możliwościami korzystnej lokaty funduszy, przybiera czasem charakter głównie propagandy na rzecz posiadania domu własnego. Propaganda ta trafiła na grunt podatny, gdyż z jednej strony stowarzyszenia oszczędnościowo-budowlane, dzięki swej przeszłości półtorawiekowej tradycji, nie były nowością i nie potrzebowały przełamywać nieufności, na którą napotykały wszelkie innowacje, z drugiej zaś — angielski kult domu stanowił doskonałe poparcie dla hasła „przekształcenia lokatorów na właścicieli domów”, jakim ruch oszczędnościowo-budowlany operuje.

Wyniki działalności stowarzyszeń oszczędnościowo-budowlanych w latach powojennych ilustruje poniższe zestawienie (w miljn. £):

	Suma aktywów	Pożyczki hipoteczne
1913	65·4	61·8
1920	87·1	68·8
1924	144·9	119·7
1928	268·5	197·7
1929	312·7	268·1
1930	371·2	316·3
1931	419·2	360·2
1932	469·3	388·4
1933	501·1	423·5
1934	555·0	475·7
1935	597·1	—

Jeżeli chodzi o akcję tych stowarzyszeń, to w okresie powojennym sfinansowały stowarzyszenia oszczędnościowo-budowlane nabyć przeszło miliona domków, a więc dostarczyły własnych mieszkań kilku milionom osób.

Nie zatrzymując się tu na kwestji organizacji stowarzyszeń oszczędnościowo-budowlanych, która dostatecznie jest znana, poświęćmy tylko kilka uwag należy pewnym charakterystycznym cechom ich operacji w czasach ostatnich.

Według oficjalnych statystyk, w końcu 1934 r. istniało 1 007 stowarzyszeń o bardzo nierównej wielkości. Na czele ruchu postawić należy Halifax Building Society, której bilans za 1935 r. zamyka się sumą przeszło £ 108 miljn., stan zaś pożyczek hipotecznych wyraża się kwotą £ 85·9 miljn. (dla porównania dodajmy, że jest to więcej niż ogólna suma pożyczek w listach zastawnych i obligacjach, udzielonych przez wszystkie państwowo i prywatnie instytucje kredytu długoterminowego w Polsce razem). Dziesięć stowarzyszeń zamyka bilans kwotą £ 10 ÷ 50 miljn., około 50 — kwotą £ 1 ÷ 10 miljn., reszta zaś — około 800 — kwotą poniżej miliona. Większe stowarzyszenia przestały być instytucjami lokalnymi, obejmują swym zasięgiem kraj cały i ich to sprężystości i inicjatywie zawdzięcza ruch swe wielkie sukcesy.

Jeżeli chodzi o fundusze, które stowarzyszenia operują, pochodzą one w dużej mierze od udziałowców, których wykazują statystyki na koniec 1934 r. 1 856 491 z ogólną sumą udziałów £ 424 miljn. Wkładów miały w tym samym czasie stowarzyszenia tylko £ 104 miljn. Dodajmy dla porównania, że liczba pożyczkobiorców wynosiła równocześnie 1 066 327, co wskazuje na charakter tylko lokacyjny dużej ilości udziałów. Oprocentowanie wkładów wynosi ostatnio ok. 2·5%, dywidenda zaś od udziałów — ok. 3%; zaznaczyć należy, że dochód z tego tytułu wolny jest od podatku dochodowego. Obniżka oprocentowania nastąpiła stosunkowo niedawno, poprzednio bowiem stowarzyszenia utrzymywały oprocentowanie wkładów i udziałów na nieco wyższym poziomie. Jest rzeczą ciekawą, że obfity dopływ funduszy do ich kas wołały one w tych warunkach hamować, ograniczając poprostu ich przyjmowanie, a nie manipulowaniem stopą procentową, co miało za skutek stałe utrzymywanie funduszy stowarzyszeń na poziomie, odpowiadającym możliwościom lokacyjnym.

Pożyczki hipoteczne udzielane są przez stowarzyszenia prawie wyłącznie na kupno domków gotowych; finansowanie właściwej budowy jest prawie powszechnie zarzucone. Pożyczkobiorca, po przeprowadzeniu przez stowarzyszenie szacunku, otrzymuje pożyczkę w wys. 75 ÷ 80% wartości obiektu, spłacalną w okresie 15 ÷ 25 lat. Oprocentowanie pożyczek wynosi obecnie ok. 4·5%, co stanowi spadek ok. 1·5% w porównaniu z okresem przedwojennym. Wobec tendencji ze strony niektórych stowarzyszeń do udzielania pożyczek powyżej podanej granicy, została ostatnio zawarta przez większość stowarzyszeń konwencja, mocą której zobowiązują się one do przestrzegania pewnych norm. Podkreślić jednak należy, że nabywca korzysta częstokroć z większego kredytu, dochodzącego do 95% wartości obiektu, w tych jednak wypadkach kredyt ponad dozwoloną normę jest udzielany bądź przez przedsiębiorcę budowlanego bądź gwarantowany przez Państwo lub gminy miejskie (zwłaszcza o ile chodzi o domki robotnicze). Kupujący korzysta często również z pomocy towarzystw ubezpieczeń, które rozwinęły w związku z postępowaniem ruchu oszczędnościowo-budowlanego specjalne formy ubezpieczenia życiowego, zawierane na bardzo dogodnych warunkach, a zabezpieczającego pokrycie niespłaconej części długu w razie śmierci pożyczkobiorcy przed terminem.

Kierownicy ruchu oszczędnościowo-budowlanego w Anglii poświęcają dziś dużo uwagi sprawie przyszłych losów tego ruchu. Jeżeli bowiem w ostatnim czasie budowano w Anglii ok. 300 tys. domów rocznie — co pozwala przypuszczać, że zapotrzebowanie na domki własne może w stosunkowo niedługim czasie zmaleć — należy zastanowić się nad możliwościami utrzymania obecnego stanu interesów stowarzyszeń oszczędnościowo-budowlanych, chociażby na obecnym poziomie. Oceny widoków na przyszłość, przynajmniej mniej oddaloną, wypadają naogół korzystnie. Zrazem jednak poszukiwane są nowe możliwości rozszerzenia zasięgu ruchu. Mówi się o wciągnięciu stowarzyszeń do walki z przeludnieniem dzielnic robotniczych, do walki ze słynnymi „slums” (ruderami), powstają projekty budowy, tak dobrze nam znanych, domów spółdzielczych wielomieszkaniowych i t. d. W każdym jednak razie twierdzić można, że ruch oszczędnościowo-budowlany tak doniosłe zajął miejsce w życiu gospodarczym i tak duże oddał usługi w życiu społecznym W. Brytanji, że działalność stowarzyszeń pozostanie nadal poważna, ulegając najwyżej wahaniom o charakterze koniunkturalnym.

WZROST OBIEGU I ZAPASU ZŁOTA W INSTYTUCJI EMISYJNEJ. — Od dłuższego okresu czasu dał się zauważyć w W. Brytanji poważny wzrost obiegu banknotów. Wystąpił on już w 1935 r., ale na siłę przybrał w I połowie b. r. Naogół przyjąć można, że w b. r. jest on przeciętnie o £ 20 ÷ 30 miljn. większy niż przed rokiem. Ostatnio opublikowany bilans Bank of England podaje obieg na £ 434·3 miljn., a więc o przeszło £ 33 miljn. więcej niż w analogicznym okresie 1935 r.

Jako przyczyny wzmocnienia się obiegu wliczane są: ogólne ożywienie gospodarcze w wyniku poprawy konjunktury oraz tezauryzacja zagraniczna (z francuską na czele), która, zwłaszcza w ostatnich miesiącach, wchłonęła bardzo poważne ilości funtów.

Wzrost zapasu złota w Bank of England wystąpił w przyspieszonym tempie w ostatnich 2 tygodniach, jakkolwiek już od paru miesięcy tendencja zwyczajowa dawała się wyraźniej odczuć. Poniższe zestawienie podaje wysokość zapasu złota w instytucji emisyjnej i uśredniona tempo wzrostu w ostatnich tygodniach (w miljn. £; uncja złota — liczona po sh 85, nie zaś po cenie rynkowej):

Wrzesień 1931	135
Minimum (w 1933 r.)	119
Koniec 1933	190
Luty 1936	201
7/V 1936	204
21/V „	205
28/V „	206
4/VI „	207
18/VI „	212
25/VI „	216·3
2/VII „	221·1

W istocie, wartość zapasu złota w Bank of England jest w chwili obecnej znacznie wyższa, cena „statutowa” kruszcza ma bowiem znaczenie tylko historyczne; cena rynkowa oscyluje obecnie ok. sh 139 za uncję. Tem samem zapas złota w instytucji emisyjnej ma obecnie wartość nie £ 221·1 miljn., lecz ok. £ 360 miljn.

Poważne zapasy złota, oceniane na ok. £ 250 miljn. (tym razem już chodzi o kurs rynkowy), ma obecnie fundusz walutowy W. Brytanji. Złoto to jest pochodzenia kontynentalnego i zostało nabyte w wyniku interwencji funduszu przeciw wyższym funtom. Fundusz bowiem, sprzedając funty, wymienił nabyte waluty obce (głównie franki francuskie) na złoto.

Zważywszy, że fundusz nabywa złoto po kursie rynkowym, Bank of England zaś księguje je po kursie „ustawowym”, przekazywanie złota z funduszu do Banku napotyka na trudności, fundusz bowiem — buchalteryjnie — ponosi straty i wyczerpuje się. Niemniej przeto dają się słyszeć głosy, że powiększanie zapasu złota w instytucji emisyjnej będzie następowało w dalszym ciągu, co pozwalałoby przypuszczać, że przewidziane są pewne posunięcia również w stosunku do funduszu.

HOLANDJA

POPRAWA NA ODCINKU WALUTOWYM. — Sytuacja walutowa Holandji, która pod koniec wiosny b. r. wykazywała bardzo poważne pogorszenie, wyrażające się w wyższym walut obcych, bardzo poważnie ucieszcza kapitałów (i złota z instytucji emisyjnej) i podrożeńiu pieniądza (w części, zresztą, powodowanym dwukrotną podwyżką dyskonta — z 2½% do 4½%) — w II połowie czerwca wyraźnie się poprawiła.

Poprawę tę należy przypisać, przynajmniej w części, wpływowi odprężenia na francu-

skim rynku walutowym, które to odprężenie floren holenderski (i frank szwajcarski) odczuł — przez „solidarność” z walutą francuską. Nie bez wpływu na tę poprawę pozostaly niewątpliwie projekty Rządu holenderskiego, zmierzające z jednej strony do bardziej energicznej realizacji polityki deflacyjnej (obniżka emerytur, obniżka opłat portowych w Rotterdamie), z drugiej — do reformy zasad polityki Banku Niderlandzkiego, w kierunku ich uelastycznienia i upoważnienia instytucji emisyjnej do prowadzenia t. zw. „open market policy”. Posunięcia te, z których reforma statutu Banku ma wejść w życie dopiero w 1937 r., zostały zrozumiane jako wyraz zdecydowanej woli Rządu do prowadzenia bardziej aktywnej polityki.

Wyrazem odprężenia stały się: zwyżka florena, przedewszystkiem w stosunku do dolara, belgi i funta, oraz zahamowanie odpływu złota z Banku Niderlandzkiego. Zapas złota w instytucji emisyjnej, który w dn. 15/VI b. r. wynosił Hfl. 588·8 milj., w dn. 29/VI b. r. wzrósł do Hfl. 594·2 milj.

W wyniku tej poprawy Bank Niderlandzki trzykrotnie, w stosunkowo bardzo krótkim okresie czasu, obniżył stopę procentową. Stopa dyskontowa obniżona została w dn. 25/VI z 4½% do 4%, w dn. 30/VI z 4% do 3½%, wreszcie w dn. 7/VII z 3½% do 3%.

Znaczyć jednak należy, że ostatnio znów ujawnia się pewne osłabienie waluty holenderskiej.

JAPONJA

KIERUNKI NOWEJ POLITYKI FINANSOWEJ. — Minister Skarbu Baba, zmuszony interpelacjami posłów, zajął na ostatniej sesji Parlamentu bardziej sprecyzowane stanowisko na pytanie, jak sobie wyobraża dalszą politykę finansową Państwa.

Program Ministra Baba dałby się scharakteryzować, jak następuje:

1. Idea przewodnią nowej polityki finansowej Państwa będzie dalszy rozwój przemysłu i handlu.

2. Aby ideę tę łatwiej realizować, Rząd dołoży wszelkich starań, aby stopę procentową utrzymać na niskim poziomie. W tym celu wypuszczane przez Skarb bony dawać będą tylko 3·5% ÷ 3·7% rocznie, bony zaś, emitowane w latach ubiegłych przy stopie wyższej niż 4%, zostaną stopniowo skonwertowane. (Część bonów płatnych w roku bieżącym została już skonwertowana). Stopa procentowa od wkładów w pocztowych kasach oszczędności, koncentrujących drobne oszczędności szerokiego mas, zostanie utrzymana na obecnym poziomie (5%).

3. Wydane zostaną bardzo rygorystyczne zarządzenia, któreby zahamowały całkowicie odpływ kapitałów z kraju. Należy zauważyć, że ostatnio naskutek niskiego oprocentowania oraz niepewności co do przyszłej polityki podatkowej, kapitał spekulacyjny pod najrozmaitszymi pozorami i różnymi drogami, mimo istniejących zakazów, zaczął z Japonji wyciekać.

4. Rząd przedstawi na następnej zwyczajnej sesji parlamentarnej wraz z budżetem na rok 1937/38 5-letni plan finansowy, w którym określone zostaną wydatki Państwa i sposoby ich pokrycia.

5. Z uwagi na warunki wewnętrzne i zewnętrzne Państwa zapowiedzi Rządu o konieczności stopniowego podwyższenia wydatków zostały w całej pełni przez Ministra Babię podtrzymane. W tym sensie wypowiedzieli się również Ministrowie Wojny i Marynarki.

6. Deficyty budżetowe pokrywane będą nadal bonami skarbowymi. Ponieważ jednak

projektowane jest poważne zwiększenie wydatków, Rząd będzie musiał się uciec do podwyższenia podatków pośrednich i bezpośrednich oraz zwiększyć dochody z przedsiębiorstw państwowych.

7. Zdaniem Ministra, dalsze zadłużanie się Państwa na rynku wewnętrznym nie wpłynie wyższymi cenami pośrednimi i bezpośrednimi oraz zwiększy dochody z przedsiębiorstw państwowych.

8. Począwszy od przyszłego roku budżetowego (1937/38), Rząd wprowadzi nowe systemy opodatkowania we wszystkich dotychczas istniejących podatkach oraz ustanowi kilka nowych podatków. Zmiany będą szły po linii podwyższenia ogólnych wpływów podatkowych — z tem jednak zastrzeżeniem, że sfinansowanie podatków przeprowadzone zostanie sprawiedliwie, t. j. zmniejszenie stawek dla mniej zamożnych, a wydatne podwyższenie dla zamożniejszych.

9. Przeprowadzony zostanie bardziej racjonalny podział podatków między władzami centralnymi i samorządowymi.

10. Największe podwyżki wprowadzone zostaną do podatku dochodowego, w szczególności dla osób prawnych.

11. Nakładanie podatków przeprowadzone będzie z wielką ostrożnością, aby nie naruszyć podstawowego stanu posiadania mas. Dlatego też podatki spożywcze nie będą, o ile możliwości, dotknięte podwyżką. Dochód z monopolów będzie podwyższony przez wprowadzenie oszczędności w administracji. Podwyżka cen tytoniu i papierosów została narazie zaniechana. Podwyższone zostaną opłaty pocztowe.

Pomoc dla rolnictwa przewiduje się przez: zmniejszenie ciężarów podatkowych w drodze ich obniżenia, rozwój przemysłów rolniczych, decentralizację przemysłu przez przeniesienie go do okręgów rolniczych, dotacje skarbowe na ściśle określone cele, rozwój systemu kredytowego na wsi, przy pomocy organizacji spółdzielczych, z zachowaniem zasady niskiego oprocentowania, ułatwienia w zaciąganiu pożyczek hipotecznych na nieruchomości.

PALESTYNA

ROZWÓJ PRZEMYSŁU ŻYDOWSKIEGO. — Rozwój żydowskich przedsiębiorstw przemysłowych w Palestynie przedstawia się, jak następuje:

	Liczba przedsiębiorstw	Liczba robotników	Kapitał inwestowany tys. £ pal.	Wartość produkcji tys. £ pal.
1930	2 688	11 349	3 362	2 119
1933	3 388	19 595	5 371	5 352
1936	4 615	32 830	8 154	8 593

W pierwszych 3 latach 1930 ÷ 1933 ilość przedsiębiorstw przemysłowych wzrosła o 26%, w ostatnich 2 latach — od połowy 1933 r. do końca 1935 r. — o 34%. Jeszcze szybszy był wzrost liczby robotników. W pierwszych 3 latach wzrost ten wynosił 73%, w ostatnich zaś 2 latach — 167%.

Różnica między tempem wzrostu przedsiębiorstw i tempem wzrostu liczby robotników wskazuje na to, że miejscowy przemysł rozwija się nie tylko dzięki powstawaniu nowych przedsiębiorstw, lecz również i dzięki rozszerzeniu istniejących i wzmaganiu zatrudnienia.

Kapitał, inwestowany w przemyśle, wzrósł od 1930 r. do 1933 r. o 58%, zaś od 1933 r. do obecnej chwili — o dalsze 51%. Przeciętny

kapitał, inwestowany w przedsiębiorstwie, wynosił w 1930 r. sumę £ pal. 1 134, w 1933 r. £ pal. 1 579 i w 1936 r. — £ pal. 1 773, czyli że przeciętny kapitał wzrósł w ciągu 6 lat o 56%.

Wartość wytwórcza wzrosła od 1930 r. do 1933 r. o 160%. W ostatnich 2 latach tempo wzrostu wartości produkcji jest mniejsze, wynosi jednak 61%.

Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH

ZE ŚWIATOWYCH RYNKÓW ZBOŻOWYCH. — Ceny w okresie 22/VI ÷ 4/VII b. r. kształtowały się następująco (w walucie danego kraju, w Buenos Aires i Liverpoolu — w \$, w Hamburgu — w Hfl. — za 100 kg):

	[22 ÷ 27/VI]	29/VI ÷ 4/VII	Wzrost (+) lub spadek (-) %
Pszenica			
Berlin . . .	21'65	22'00	+ 1'6
Praga . . .	172'83	172'83	—
Chicago . . .	—	3'68	—
Buenos Aires . . .	3'35	3'36½	+ 0'4
Liverpool . . .	3'39½	3'39½	—
Wiedeń . . .	34'58	34'58	—
Hamburg . . .	5'30	5'52½	+ 4'2

Ży t 10			
Berlin . . .	18'10	18'30	+ 1'1
Praga . . .	143'66	143'66	—
Chicago . . .	2'53	2'61	+ 3'1
Wiedeń . . .	26'12½	26'12½	—
Hamburg . . .	3'20	3'15	- 1'6

O w i e s			
Berlin . . .	—	—	—
Praga . . .	127'00	127'00	—
Chicago . . .	2'32	2'35	+ 1'2
Buenos Aires . . .	—	—	—
Liverpool . . .	3'24	3'30	+ 1'8
Wiedeń . . .	26'12½	26'12½	—
Hamburg . . .	3'40	3'07½	- 9'8

Jęczmień browarowy			
Berlin . . .	—	—	—
Praga . . .	140'00	140'00	—
Chicago . . .	3'28	3'42	+ 4'2
Wiedeń . . .	—	—	—
Hamburg . . .	—	—	—

SUROWCE WŁÓKIENNICZE

— Rynek bawełny amerykańskiej w czerwcu wykazywał mocniejszą tendencję cen. W ciągu czerwca doniesienia o stanie zbiorów brzmiały naogół normalnie. Warunki atmosferyczne na terenach uprawnych umożliwiały przeciętny rozwój roślinności. Jako momenty, charakteryzujące obecną sytuację na rynku, ustalic można: 1) przestrzeń uprawna jest w b. r. większa aniżeli w ub. r., 2) wzrost spożycia sztucznych nawozów był znacznie niższy, aniżeli początkowo przewidywano, 3) dotychczasowe warunki atmosferycznie były dla zbiorów mniej korzystne aniżeli w latach ubiegłych, 4) farmerzy nie odczuwają braku wykwalifikowanych robotników, jakkolwiek płace zarobkowe nieco wzrosły. Z nakreślonych powyżej momentów wynika, że zbiory w b. r. będą raczej większe aniżeli w 1935 r., czyli że wahać się one będą między 11 i 13 milj. bel. Co do spożycia, to biuro statystyczne giełdy nowojorskiej przewiduje, iż spożycie bawełny w sezonie tegorocznym wyniesie ok. 20½ milj. bel, z czego ok. 60% miałoby

przypaść na bawełnę amerykańską. Spożycie surowca Stanów Zjednoczonych w b. r. było mniejsze od oczekiwanego w nadchodzącym sezonie. Możliwość zwiększenia konsumpcji na świecie przedstawiają się dość problematycznie. Coprawda w gospodarstwie światowym istnieje bardzo silne zapotrzebowanie na tkaniny bawełniane, ale czy wobec osłabionej siły nabywczej ludności będzie mogło ono być zaspokojone? Światowe zapasy bawełny w II połowie czerwca były wyższe niż przed rokiem i wynosiły ok. 4,4 milj. bel bawełny amerykańskiej, przeszło 1,1 milj. bel—wschodnio-indyjskiej, 340 tys. bel—egipskiej, 222 tys. bel—południowo-amerykańskiej, 223 tys. bel—egzotycznej. Na sytuację rynkową, obok czynników koniunkturalnych, oddziaływały jeszcze inne, jak np. szereg posunięć Rządu Stanów Zjedn. w dziedzinie handlu zagranicznego. Jak wiadomo, wprowadzone zostały w czerwcu specjalne cła importowe, skierowane przeciwko Niemcom. W połączeniu z uprzednimi zarządzeniami, mającymi ograniczyć import włókiennictwa japońskiego do Stanów Zjedn., i restrykcjami, stosowanymi wobec importu z państw o zdeprecjonowanej walucie—tworzy to kompleks posunięć, które najwięcej stosunkowo obaw nasuwają właśnie farmerom bawełnianym, którzy 50% swej produkcji eksportują zagranicę. Jest rzeczą zrozumiałą, że państwa, importujące bawełnę, przeciwko którym skierowane zostały te zarządzenia, będą starały się zmniejszyć przywóz tego surowca ze Stanów Zjedn. Jeżeli więc pomimo tych momentów, które niekorzystnie wpływają na rynek, tendencja cen była naogół mocna, to należy to przypisywać w pierwszym rzędzie niedostatecznej podaży tego surowca oraz kilku większym transakcjom o charakterze częściowo spekulacyjnym.

Rynek bawełny egipskiej kształtował się pod znakiem silnego zaniepokojenia o stan zbiorów

w związku ze szkodami, wyrządzonymi przez robactwo. Transakcje na rynku Aleksandrii osiągnęły bardzo poważne rozmiary—ok. 37 tys. bel, t. j. niemal o połowę więcej aniżeli w czerwcu ub. r. Głównymi odbiorcami byli kupcy angielscy i francuscy. Mocniejsza tendencja cen spowodowana została zwiększonymi zakupami—częściowo o charakterze spekulacyjnym—co pociągnęło za sobą dalszą wyżkę cen o 50 punktów.

Rynek w e l n y w czerwcu charakteryzowała silna nerwowość. Wpłynął na to niewątpliwie w dużej mierze konflikt pomiędzy Japonią i Australją, którego jedną z przyczyn jest m. in. zagrożona przez Japonię sytuacja Australji na odcinku wełny. Jest rzeczą charakterystyczną, że odbiorcy japońscy zastosowali się niezwłocznie do zarządzeń odwetowych, podjętych przez Rząd japoński przeciwko posunięciom celnym Australji. Odbiorcy japońscy nie wzięli udziału w aukcjach wełny australijskiej, które odbywały się w początkach czerwca. Jednocześnie Mandżurja zastosowała wobec przywozu mąki pszennej z Australji system zezwoleń importowych, co dotknęło nietylko farmerów australijskich, ale i producentów worków, którzy dla wywozu 250 tys. t australijskiej mąki pszennej produkowali 10 milj. sztuk worków jutowych. Rząd australijski postanowił wprowadzić specjalną opłatę w wysokości 6 d od każdej belki eksportowanej wełny. Uzyskana w ten sposób kwota w wysokości £ 60 tys. rocznie ma być przeznaczona na propagandę, na poszukiwania nowych rynków zbytu i poprawę jakości wełny australijskiej. Sytuacja rynku australijskiego wpłynęła niekorzystnie również i na pozostałe ośrodki zamorskie.

Rynek l n u w czerwcu nie wykazywał większych zmian. Transakcje na wszystkich rynkach—zarówno wschodnio-, jak środkowo- i zachodnio-europejskich—ograniczyły się do

zakupów, niezbędnych dla pokrycia jedynie bieżącego zapotrzebowania.

Na rynku k o n o p i sytuacja kształtowała się niejednolicie. W I połowie czerwca tendencja była naogół spokojna (zwłaszcza na rynku włoskim, a częściowo i jugosłowiańskim), w II połowie zaś—w miarę ustalania się przekonań, iż zniesienie sankcyj antywłoskich jest kwestją niedalckiej przyszłości—zapotrzebowanie odbiorców zagranicznych oraz przedział włoskich poważnie wzrosło, przy cenach naogół niezmiennych; również i na rynku jugosłowiańskim zakupy w końcu czerwca uległy zwiększeniu przy cenach utrzymanych.

Na rynku j u t y w czerwcu nastąpił silny spadek cen, spowodowany szeregiem większych operacji spekulacyjnych w Kalkucie. Jest ona o tyle nieuzasadniona, że zbiory tegoroczne zapowiadają się naogół korzystnie.

Sytuacja na rynku j e d w a b i u kształtowała się w czerwcu naogół niejednolicie. Rynki Dalekiego Wschodu, a w szczególności Japonia i Chiny—notowały niewielkie rozmiary transakcyj przy cenach utrzymanych. Na rynkach europejskich tendencja była niejednolita. Z szeregu charakterystycznych wydarzeń wspomnieć należy o inicjatywie Rządu jugosłowiańskiego, który utworzył specjalną instytucję dla popierania hodowli jedwabiu. Na ten cel wyasygnowano 3 1/2 milj. dinarów, z czego znaczna część przeznaczona została na sfinansowanie tegorocznych zbiorów. W Chinach zbiory tegoroczne mają być szczególnie wielkie—przeszło 62 tys. bel, t. j. o 46% więcej aniżeli w ub. r. Na rynku włoskim tendencja cen była naogół spokojna przy niewielkich rozmiarach obrotów.

Sytuacja na rynkach sztucznego j e d w a b i u kształtowała się bez zmian—naogół korzystnie przy w dalszym ciągu wzrastającej produkcji, znacznych obrotach i cenach utrzymanych.

PR Z E D R U K D O Z W O L O N Y, L E C Z Z P O D A N I E M Ź R Ó D Ł A

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:

ELEKTORALNA 2 (parter)

Telefony: 5 12 66 (Red.), 5 12 73 i 5 35 35 (Adm.), 5 12 50 (Druk.)

Biura czynne od godziny 9 do 3 po południu.

KONTO CZEKOWE P. K. O. 701

PRENUMERATA W KRAJU: kwartalnie — zł 15, półrocznie — zł 30, rocznie — zł 60; ZAGRANICĄ: kwartalnie — zł 25, półrocznie — zł 50, rocznie — zł 100.

CENY OGŁOSZEŃ HANDLOWYCH (przed tekstem) w zeszytach zwykłych: IV str. okładki — zł 600; II i III str. okł. — zł 500; str. zwyczaj.: 1 str. — zł 400, 1/2 str. — 250, 1/4 str. — zł 150, 1/8 str. — zł 90. Przy ogłoszeniach kombinacyjnych petitowych oraz tabelarycznych do cen powyższych dolicza się 30%.

CENY OBWIESZCZEŃ SPÓLEK AKCYJNYCH (za tekstem): 1 str. — zł 200, 1/2 str. — zł 110, 1/3 str. — zł 80, 1/4 str. — zł 70, 1/8 str. — zł 55, 1/16 str. — zł 40, 1/32 str. — zł 20. Za ogłoszenia liczbowe, tabelaryczne, bilanse i t. p. do cen powyższych dolicza się 50%.

Redaktor naczelny: CZESŁAW PECHE

Redaktor: WACŁAW SZURIG

Redaktor działu finansowo-skarbowego:
JERZY LUBOWICKI

Redaktor działu rolniczego:
CZESŁAW BOBROWSKI

Redaktor działu komunikacyjnego:
BOLESŁAW KACZMARKIEWICZ

Wydawca: Sp. Wyd. z ogr. odp. „PRZEMYSŁ I HANDEL“

OBWIESZCZENIA SPÓŁEK AKCYJNYCH

R. H. B. II. 268.

Dn. 22 kwietnia 1936 r.

Sąd okręgowy w Krakowie Wydział II handlowy — po rozpoznaniu w dn. 22 kwietnia 1936 r. sprawy firmy:

**KRAKOWSKIE TOWARZYSTWO UBEZPIECZEN
„FLORJANKA”, SPÓŁKA AKCYJNA W KRAKOWIE**
ul. Basztowa 6

o wpisanie zmian do rejestru handlowego

postanawia:

Wpisać do rejestru handlowego dział B:

Imiona i nazwiska osób, uprawnionych do reprezentowania spółki lub towarzystwa: Zmieniono § 33 ust. 1 statutu, który odbrzmii: „Wszelkie pełnomocnictwa, akty i dokumenty, z których wynika jakiegokolwiek dla spółki zobowiązanie, powinny być opatrzone podpisami dwóch członków zarządu lub jednego członka zarządu i prokurenta. Wyjątek stanowią: polisy, dodatki do polis, świadectwa tymczasowe, czeki, listy o wydanie funduszy z instytucji kredytowych, korespondencja, zarządzenia dotyczące czynności biurowych, pokwitowania z odbioru korespondencji, przesyłek pocztowych i innych, które to dokumenty mogą być podpisywane również przez dwóch prokurentów lub dwie osoby specjalnie do tego przez Zarząd upoważnione”.

Prokura: Udzielono prokurę Władysławowi Łopuszańskiemu, dyrektorowi Oddziału we Lwowie.

Zmiany statutu: Zmieniono § 15 statutu.

1717

Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział II Handlowy

dn. 12 listopada 1934 r.

Firm. 977/34. B. II. 204.

Sąd okręgowy w Krakowie na posiedzeniu niejawnym w dniu dzisiejszym

postanowił:

Do ts. rejestru handlowego dział „B” przy firmie

**BELGIJSKA SPÓŁKA AKCYJNA GÓRNICZA
I PRZEMYSŁOWA**

wpisać dodatkowo:

Nr. kolejny wpisu: 6;

Odwołano prokurenta Józefa Stefkę, ustanowiono w jego miejsce prokurentem Jerzego Matioschkę, kopalnia Bory, Jaworzno;

Data wpisu: 28 grudnia 1934 r.

Wpisano na podstawie zgłoszenia z dn. 14 czerwca 1934 r. i protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej z daty Katowice 5 czerwca 1934 r.

1716

II OGŁOSZENIE

Zgromadzenie Akcjonariuszów Spółki Akcyjnej pod firmą
„Międzynarodowe Transporty Józ. J. Leinkauf”, Spółka Akc.

uchwała, objętą protokołem notarialnym Stanisława Pliszczynskiego z dn. 31 maja 1935 r. za Nr. Rep. 1023 postanowiło Spółkę postawić

w stan likwidacji.

W związku z powyższem wzywa się wszystkich wierzycieli Spółki, aby na ręce likwidatora — Ignacego Linharta w Warszawie, ul. Marszałkowska Nr. 97, zgłosili swe wierzycielności w ciągu 6 miesięcy od daty ostatniego ogłoszenia.

Ignacy Linhart

Likwidator Spółki Akcyjnej pod firmą „Międzynarodowe Transporty Józ. J. Leinkauf Spółka Akcyjna” w likwidacji.

1733

Sąd Okręgowy w Cieszynie jako sąd rejestrowy w dn. 14 stycznia 1936 r. postanawia:

Wpisać do rejestru handlowego dział B II 94 następujące dane:

Firma:

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE WŁÓKIENNICZE „LENKO”
Spółka Akcyjna.

Siedziba: Bielsko;

Przedmiot przedsiębiorstwa: A) produkcja i sprzedaż towarów wytwarzanych z konopi, lnu, juty oraz innych materiałów tekstylnych pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, B) uzyskiwanie wyżej pod A) wymienionych surowców i wszelkie sposoby ich uszlachetniania i przerabiania oraz handlu nimi;

Oddziały: Katowice i Wilno;

Kapitał akcyjny: 6 000 000.00 zł podzielony na 12 000 sztuk akcji, każda po zł 500.00 nominalnej wartości;

Cały kapitał akcyjny został pokryty wkładami niepieniężnymi.

Imiona i nazwiska osób uprawnionych do reprezentowania Spółki: Członkowie Zarządu: 1) Inż. Oskar Deutsch, 2) Juljusz Deutsch, 3) Otto Pelzmann.

Sposób reprezentowania Spółki: Dwaj członkowie Zarządu łącznie lub jeden członek łącznie z prokurentem.

Rodzaj osoby prawnej: Spółka Akcyjna.

Data sporządzenia statutu: 30 grudnia 1935 r., numer rep. 1799/35.

Pisma przeznaczone do ogłoszeń: „Monitor Polski” i „Polska Gospodarcza”.

Data wpisu: 14 stycznia 1936 r.

Zarządzić z urzędu wpisy w rejestrach oddziałów.

1719

Towarzystwo Zakładów Żyrardowskich

SPÓŁKA AKCYJNA

zawiadamia, że w 14-em losowaniu 5% obligacji Towarzystwa Zakładów Żyrardowskich S. A. w dn. 3 lipca 1936 r., wylosowane zostały następujące obligacje: Nr. Nr.

97, 128, 130, 168, 243, 282, 336, 394, 436, 464, 481, 545, 550, 558, 568, 591, 601, 636, 647, 674, 719, 753, 756, 807, 821, 824, 830, 891, 917, 921, 923, 924, 1015, 1128, 1130, 1143, 1159, 1160, 1168, 1284, 1360, 1368, 1460, 1487, 1488, 1569, 1613, 1639, 1785, 1829, 1832, 1838, 1874, 1919, 1979, 2017, 2124, 2159, 2207, 2224, 2255, 2261, 2263, 2380, 2381, 2388, 2469, 2470, 2474, 2483, 2506, 2513, 2550, 2567, 2568, 2600, 2606, 2619, 2623, 2657, 2663, 2668, 2719, 2723, 2737, 2755, 2802, 2819, 2841, 2852, 2884, 2910, 2920, 2955, 3013, 3059, 3072, 3152, 3260, 3303, 3314, 3374, 3384, 3386, 3401, 3414, 3478, 3513, 3538, 3548, 3558, 3586, 3588, 3606, 3639, 3706, 3708, 3715, 3737, 3746, 3774, 3798, 3809, 3856, 3901, 3915, 3986, 3995, 4031, 4040, 4113, 4250, 4258, 4262, 4281, 4301, 4322, 4341, 4348, 4357, 4381, 4399, 4452, 4505, 4532, 4536, 4575, 4581, 4736, 4737, 4742, 4752, 4847, 4883, 4903, 4946, 4959, 5013, 5034, 5062, 5079, 5180, 5184, 5263, 5276, 5341, 5380, 5385, 5393, 5533, 5552, 5578, 5586, 5614, 5733, 5751, 5777, 5899, 5907, 5919, 5961, 5986, 5994.

Wypłacanie należności za wylosowane obligacje według nominalnej wartości (500 złotych za 500 rubli po konwersji), rozpocznie się z dniem 1 października 1936 r. w biurach Towarzystwa w Warszawie, ul. Traugutta 8. Z tym dniem ustaje oprotentowanie wymienionych wyżej obligacji.

1730

II OGŁOSZENIE

Towarzystwo Ubezpieczeń „Przyszłość”, Spółka Akcyjna

w Warszawie

Niniejszem zawiadamiamy, że w dn. 31 lipca 1936 r. o godz. 6 po poł. odbędzie się w lokalu Towarzystwa Ubezpieczeń „Przyszłość” Sp. Akc. w Warszawie, przy ul. Królewskiej 35

XVI ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARJUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie, wybór przewodniczącego i skrutatorów;
- 2) Sprawozdanie Rady Zarządzającej z działalności i sprawozdanie rachunkowe za 1935 r.;
- 3) Zatwierdzenie zamknięcia rachunkowego za 1935 r.;
- 4) Ustalenie ilości członków Zarządu, Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej i ich wybór;
- 5) Ustalenie wynagrodzenia członków Zarządu, Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej;
- 6) Wnioski i zapytania.

Prawo do głosowania na Walnym Zgromadzeniu mają akcjonariusze, którzy najpóźniej na 8 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia złożyli swoje akcje w Zarządzie Spółki.

Dodatkowe sprawy na porządek dzienny mogą być zgłoszone najpóźniej na 14 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia.

Rada Nadzorcza.
1742

„TRI” Towarzystwo Robót Inżynierskich, Spółka Akcyjna

w Poznaniu

podaje do wiadomości, że w dn. 30 lipca r. b. o godz. 12 w poł. odbędzie się w biurze Spółki w Warszawie, ul. Sewerynow 5 m. 4

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARJUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie Walnego Zgromadzenia i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej za 1935 r., rozpatrzenie bilansu i rachunku strat i zysków oraz udzielenie pokwitowania Zarządowi i Radzie Nadzorczej;
- 3) Upoważnienie Zarządu do zbywania i obciążania nieruchomości;
- 4) Wolne wnioski.

Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w powyższym Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć swoje akcje lub świadectwa depozytowe na 7 dni przed zgromadzeniem, t. j. do dn. 23/VII b. r. włącznie — w biurach Spółki w Poznaniu, ul. Łukaszewicza 11/13 lub w Warszawie, ul. Sewerynow 5 m. 4.

1740

Fabryka Konserw Zygmunta Ruckera, Spółka Akc. we Lwowie

Bilans za okres od 1/IV 1935 r. do 31 III 1936 r.

AKTYWA. — Majątek stały zł 4 103 987.23; Majątek płynny: Gotówka, papiery, udziały i rymesy zł 5 895.32; Zapasy zł 162 990.16; Dłużnicy zł 215 499.27; Sumy rozliczeniowe zł 46 183.67; Strata za 1933 r. zł 127 730.66; Strata za rok sprawozdawczy zł 107 742.84.

PASYWA. — Kapitał akcyjny zł 590 000.00; Kapitał amortyzacyjny zł 651 582.46; Zobowiązania długoterminowe zł 2 932.569.20; Wierzyciele zł 567 580.57; Sumy rozliczeniowe zł 17 206.62; Nadwyżka za 1934/5 r. zł 11 090.30.

Rachunek strat i zysków

WYDATKI. — Koszty administracji i ogólne zł 185 777.27; Koszty produkcji i sprzedaży towarów zł 1 963 260.99; Podatki zł 64 678.62; Ubezpieczenia społeczne i asekuracje zł 50 870.41; Koszty bankowe i dyskont zł 35 655.31; Folwarki zł 4 885.39; Różnice kursowe zł 3 628.40; Obsługa pożyczki zł 103 309.25; Amortyzacja zł 111 047.66.

DOCHODY. — Sprzedaż produktów zł 2 343 171.73; Ubój trzody i bonifikaty zł 72 198.73; Strata za rok sprawozdawczy zł 107 742.84.

Walne Zgromadzenie w dn. 2 lipca 1936 r. zatwierdziło bilans i przekazało przenieść stratę na rok następny.

1725

W myśl art. 409 Kodeksu Handlowego Zarząd Franko-Polskiego Towarzystwa Górniczego, Sp. Akc. ogłasza, iż Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów Spółki Akcyjnej pod nazwą:

Franko-Polskie Towarzystwo Górnicze

SPÓŁKA AKCYJNA

które odbyło się w dn. 27 czerwca 1936 r. w Warszawie, uchwalilo:

I. — po wysłuchaniu sprawozdania Zarządu i Rady Nadzorczej oraz po zapoznaniu się z aktem notarialnym, na mocy którego zostały scedowane przez Skarb Państwa na rzecz Towarzystwa Akcyjnego Zakładów Hutniczych Huta Bankowa z dn. 1 lipca 1936 r., prawa, jakie posiadało Franko-Polskie Towarzystwo Górnicze z tytułu umowy, zawartej w Warszawie, w dn. 3 października 1922 r., w myśl której Skarb Państwa wydzierżawił Franko-Rosyjskiemu Towarzystwu Górniczemu (obecnie Franko-Polskiemu Towarzystwu Górniczemu, Spółce Akcyjnej) na 75 lat, nadanie V-a pod Będzinem Nr. 176 na węgiel kamienny, — uznać i zatwierdzić jednogłośnie akt notarialny sporządzony w dn. 22 czerwca 1936 r. przed Karolem Hettlingerem, Notariuszem przy Wydziałach Hipotecznych Sądu Okręgowego w Warszawie, Nr. repertorium 1805.

II. — zmienić §§ 1 i 3 statutu Franko-Polskiego Towarzystwa Górniczego, Spółki Akcyjnej i nadać im następujące brzmienie:

a) końcowego ustępu § 1 statutu:

„Na skutek uchwały Walnego Zgromadzenia z dnia 17 listopada 1930 r. powziętej w wykonaniu art. 170 o spółkach akcyjnych, ten zmieniony statut został zastąpiony przez statut zatwierdzony przez PP. Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu postanowieniem z dn. 15 stycznia 1931 r.”.

„Na skutek uchwały Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dn. 27 czerwca 1936 r., powziętej w wykonaniu art. 391 Kodeksu Handlowego, ten zmieniony statut został zastąpiony przez statut niniejszy”.

b) dwóch pierwszych ustępów § 3 statutu:

„Wymieniony w § 2 p. „a” skarbowy majątek nieruchomy jest oddany w dzierżawę Franko-Polskiemu Towarzystwu Górniczemu, dawniej Franko-Rosyjskiemu Towarzystwu Górniczemu, na mocy umowy zawartej z Ministerstwem Przemysłu i Handlu w dn. 3 października 1922 r. na okres do dn. 19 listopada 1951 r.”.

„Po upływie terminu dzierżawy lub w razie zaprzestania działalności Spółki przed terminem expiracji dzierżawy Franko-Polskie Towarzystwo Górnicze zgodnie z art. 29 umowy na dzierżawę majątku Górnictwa Rządowego, zawartej na okres do dn. 19 listopada 1951 r., winno oddać.....”.

1731

III OGŁOSZENIE

Likwidatorzy Spółki Akcyjnej p. f.

„Małopolska Fabryka Żarówek”, Spółka Akcyjna

z siedzibą we Lwowie, ul. Lwowskich Dzieci 25,

podając do wiadomości o

OTWARCIU LIKWIDACJI SPÓŁKI

wzywają wierzycieli do zgłoszenia swych wierzytelności w terminie do dn. 15 stycznia 1937 r.

Adolf Lowicz

Dr. Karol Mandel
1390-22-25-28

Sąd Okręgowy w Cieszynie w rejestrze handlowym dział B II — 94 przy firmie

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWO-WŁÓKIENNICZE „LENKO” Spółka Akcyjna w Bielsku

w dn. 22 stycznia 1936 r. wpisał:

Oddziały utworzono w Warszawie, Poznaniu i we Lwowie. Prokury samoistnej udzielono Samuelowi Schererowi a łącznej inż. Leonowi Liberadzkiemu, Erwinowi Koblitzowi, inż. Jakóbowi Grünowi, Rudolfowi Szymankowi. Wpisy w rejestrach oddziałów zarządzono z urzędu.

1720

Polsko-Brytyjskie Towarzystwo Okrętowe, Sp. Akc. — Polish British Steamship Company, Ltd.

W G D Y N I

Bilans na dz. 31 grudnia 1935 r.

AKTYWA	zł
I.—Majątek stały:	
1) Statki	7 058 173·27
2) Inwentarz zakładowy i biurowy	16 797·82
II.—Majątek płynny:	
3) Gotówka	2 857 639·49
4) Papiery procentowe	1 224 691·85
5) Udziały w innych przedsiębiorstwach	14 280·00
6) Towary i materiały na składach	57 598·09
7) Dłużnicy:	
a) z tyt. zaległych wpłat na kapitał zakładowy	3 110 312·95
b) z tyt. operacji handlowych	153 265·16
c) inni	97 375·20
8) Nierozliczone koszty awaryjne	6 742·59
9) Sumy przechodnie	6 109·45
10) Strata przeniesiona z ub. lat	302 544·67
	<u>14 905 530·54</u>
III.—Sumy pozabilansowe:	
1) Kaucje obce	1 512·24
2) Różni za depozyty kaucyjne własne	20 000·00
3) Różni za gwarancje własne	9 152·50
4) Gwarancje obce	11 500·00
	<u>14 947 695·28</u>
PASYWA	zł
I.—Kapitały własne:	
1) Kapitał zakładowy	10 143 000·00
2) Kapitał amortyzacyjny:	
a) z lat ubiegłych	zł 1 097 464·00
b) dopisano za 1935 r.	zł 501 710·00
	1 599 174·00
II.—Zobowiązania:	
3) Wierzyciele:	
a) kredyty hipoteczne	1 010 971·30
b) zaległe podatki i świadczenia społeczne	63 562·65
c) zobowiązania z tyt. operacji handlowych	70 246·89
d) inni	217 876·64
4) Fundusze i zobowiązania specjalne:	

a) fundusz klasyfikacyjny:	
z lat ubiegłych	zł 68 800·00
dopisano za 1935 r.	zł 24 500·00
	93 300·00
b) rezerwa kursowa z tyt. kredytów hipotecznych	199 865·87
c) Skarb Państwa, bezprocentowa pożyczka długoterminowa	1 250 000·00
5) Sumy przechodnie	16 363·41
III.—Zysk bilansowy:	
6) Zysk netto za 1935 r.	241 169·78
	<u>14 905 530·54</u>
Sumy pozabilansowe:	
1) Różni za kaucje obce	1 512·24
2) Depozyty kaucyjne własne	20 000·00
3) Gwarancje własne	9 152·50
4) Różni za gwarancje obce	11 500·00
	<u>14 947 695·28</u>
Ogólna kwota zobowiązań zagranicznych	1 069 285·66

Rachunek strat i zysków na dz. 31 grudnia 1935 r.

STRATY	zł
I.—Koszty ogólne:	
1) Koszty administracji ogólnej	490 059·73
2) Podatki i opłaty państwowe i komunalne	9 131·06
3) Odsetki i prowizje	707·05
II.—Koszty eksploatacyjne	3 087 071·40
III.—Strata na sprzedaży s. s. „Premjer”	715 944·27
IV.—Odpisy amortyzacyjne za 1935 r.	501 710·00
Odpisy na klasyfikacje statków za 1935 r.	24 500·00
V.—Zysk bilansowy	241 169·78
	<u>5 070 293·32</u>
ZYSKI	zł
I.—Wpływy ogólne:	
1) Odsetki i prowizje	113 373·47
2) Różnice kursowe	181 302·74
3) Zwrot wydatków, dotyczących ubiegłego okresu sprawozdawczego	5 939·63
II.—Wpływy eksploatacyjne	4 184 277·48
III.—Wpływy z tytułu zawartych umów	585 400·00
	<u>5 070 293·32</u>

Zarząd: (—) C. H. Jeffrey, (—) F. W. Kollat

Rada Nadzorcza: (—) K. Stamirowski, (—) H. S. Holden

Buchalterja: (—) W. Tokarski.

1744

W myśl art. 398 Kodeksu Handlowego ogłaszamy, że Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów Spółki Akcyjnej pod nazwą:

Polsko-Brytyjskie Towarzystwo Okrętowe, Spółka Akcyjna Polish British Steamship Company Ltd. w Gdyni

które odbyło się dn. 3 lipca 1936 r. w Warszawie uchwaliło:

1) Wybór przewodniczącego Zgromadzenia w osobie p. Leonarda Możdżeńkiego, Dyrektora Departamentu Morskiego w Ministerstwie Przemysłu i Handlu; 2) Zatwierdzenie sprawozdania Zarządu oraz sprawozdania Rady Nadzorczej z działalności Spółki za 1935 r.; 3) Odpisy na amortyzację statków i ruchomości oraz na fundusz klasyfikacyjny za 1935 r. w ogólnej sumie zł 526 210·00; 4) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku strat i zysków za 1935 r., jak również zużycie zysku bilansowego netto w sumie zł 241 169·78 na częściowe pokrycie straty z lat ubiegłych, oraz przeniesienie niepokrytej reszty tej straty w sumie zł 61 374·89 na 1936 r. na rachunek strat

z lat ubiegłych; 5) Udzielenie pokwitowania władzom Spółki to jest Radzie Nadzorczej i Zarządowi z wykonania przez nie obowiązków w roku sprawozdawczym 1935 oraz wypłacenie jednorazowego, dodatkowego wynagrodzenia członkom Rady Nadzorczej; 6) Ilość członków Rady Nadzorczej na osiem. Wybór Rady Nadzorczej na okres jednego roku w osobach: Kazimierz Stamirowski, Robert Ceceniowski, Hubert Stanley Holden, Lancelot Manby Ives, Stanisław Nowak, Tadeusz Ocioszyński, Marjan Turski, Marjan Węgrzynowski; 7) Jednorazowe wynagrodzenie dla członków Komisji, która z ramienia Rady Nadzorczej zbadała sprawozdanie Zarządu, bilans i rachunek strat i zysków za 1935 r.; 8) Zatwierdzenie zbycia przez Spółkę statku „Premjer”; 9) Upoważnienie władz Spółki t. j. Rady Nadzorczej i Zarządu do nabywania i zbywania w okresie do następnego Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszów Spółki statków morskich z prawem obciążania tychże zastawem okrętowym.

Zarząd

Polsko-Brytyjskie Tow. Okrętowe S. A.

Polish British Steamship Co. Ltd.

(—) F. Kollat

(—) C. H. Jeffrey

1745

THE PRUDENTIAL ASSURANCE COMPANY LIMITED

w Londynie

Bilans na dz. 31 grudnia 1935 r.

P A S Y W A

Zatwierdzony kapitał:

1 250 000 akcji „A” po £ 1 każda	£ 1 250 000
1 000 000 akcji „B” po £ 1 każda	£ 1 000 000
	<u>£ 2 250 000</u>

Kapitał emitowany:

1 250 000 akcji „A” po £ 1 całk. wpłac.	£ 1 250 000
1 000 000 akcji „B” po £ 1 każda, wpłac. 4 s.	£ 200 000
Nadwyżka kursu akcji	—
Fundusz zwykłych ubezpieczeń na życie	111 555 466. 2. 6
Fundusz Ubezpieczeń Życiowych	2 079 685.15. 2
„ Reasekuracji Ubezp. Życiowych zagran.	—
Razem:	165 548 437.18. 9

Fundusz Ubezpieczeń Ludowych	—
„ Rzeczoowych:	—
„ Ogniówych	849 824. 0. 0
„ od Wypadków i Chorób	226 645.10. 0
„ od odpowiedzialności Pracodawców (ang. & Irland.)	158 177. 1. 5
„ Pojazdów Motorowych	487 418. 0. 0
„ Różnych	306 560. 0. 0
„ Kapitału Amortyzacyjnego	529 316. 0. 0
„ Transportowych	3 309 672.15. 2
Razem:	2 500 000. 0. 0

Rezerwowe Fundusze Lokat	—
Fundusz Wydatków Nieprzewidzianych.	—
Specjalny Fundusz Wydatków	2 579 597. 0. 2
Szkody przyznane lub zgłoszone lecz niewypłacone:	—

Ubezpieczenia życiowe	629 610. 4. 2
„ ogniotowe	126 464. 3.11
„ pojazdów motorowych	—
„ różne	—
Renty należne lecz niewypłacone	6 668. 9. 7
Zależne należne prowizje i wydatki	109 791.11.10
Składki otrzymane zgóry	15 024.14. 8
Należności Towarzystw Reasekuracyjnych:	—
„ w działach zyciowym	5 876.18. 8
„ w działach rzeczowych:	—

Ubezpieczenia ogniotowe	—
„ od Wypadków i Chorób.	88 933. 4. 8
„ pojazdów motorowych	343. 5. 5
„ różne	71. 2. 0
„ Transportowe	1 816. 0. 7
	7 154.12.10
Razem:	14 901. 0. 0

Depozyty na zabezpieczenie zwrotu pożyczek inwestycyjnych	4 000. 0. 0
Rezerwa na podatek dochodowy	52.19. 3

	Dział zwykłych ubezpieczeń na życie	Dział ludowych ubezpieczeń na życie	Dział ubezpieczeń rzeczowych	Ogólny Fundusz (na nieprzewidziane wydatki)	Specj. Fundusz na nieprzewidziane wydatki	Rachunek nadwyżki kursu akcji	R A Z E M
	£	£	£	£	£	£	£
	—	1 250 000. 0. 0	200 000. 0. 0	—	—	—	1 250 000. 0. 0
	—	—	—	—	—	534 794. 7. 4	200 000. 0. 0
	—	—	—	—	—	—	534 794. 7. 4
	111 555 466. 2. 6	—	—	—	—	—	—
	2 079 685.15. 2	—	—	—	—	—	—
Razem:	165 548 437.18. 9	—	—	—	—	—	113 635 151.17. 8
	—	—	—	—	—	—	165 548 437.18. 9
	—	—	849 824. 0. 0	—	—	—	—
	—	—	226 645.10. 0	—	—	—	—
	—	—	158 177. 1. 5	—	—	—	—
	—	—	487 418. 0. 0	—	—	—	—
	—	—	306 560. 0. 0	—	—	—	—
	—	—	529 316. 0. 0	—	—	—	—
	—	—	3 309 672.15. 2	—	—	—	—
Razem:	2 500 000. 0. 0	2 500 000. 0. 0	—	2 579 597. 0. 2	3 872 371. 2. 4	—	5 867 613. 6. 7
	—	—	—	—	—	—	5 000 000. 0. 0
	—	—	—	—	—	—	2 579 597. 0. 2
	—	—	—	—	—	—	3 872 371. 2. 4
	629 610. 4. 2	126 464. 3.11	—	—	—	—	756 074. 8. 1
	—	—	199 000. 0. 0	—	—	—	199 000. 0. 0
	—	—	284 810. 0. 0	—	—	—	284 810. 0. 0
	—	—	161 783. 0. 0	—	—	—	161 783. 0. 0
	6 668. 9. 7	—	—	—	—	—	6 668. 9. 7
	109 791.11.10	100 000. 0. 0	16 726.13. 8	—	—	—	226 518. 5. 6
	15 024.14. 8	—	—	—	—	—	15 024.14. 8
	5 876.18. 8	—	—	—	—	—	5 876.18. 8
	—	—	88 933. 4. 8	—	—	—	—
	—	—	343. 5. 5	—	—	—	—
	—	—	71. 2. 0	—	—	—	—
	—	—	1 816. 0. 7	—	—	—	—
	—	—	7 154.12.10	—	—	—	—
Razem:	14 901. 0. 0	4 000. 0. 0	—	3 600. 0. 0	6 587. 2. 0	4 168. 2. 6	98 318. 5. 6
	52.19. 3	—	27 459. 7. 1	—	—	—	18 901. 0. 0
	—	—	—	—	—	—	41 867.10.10

Sumy należne towarzystwom afiljowanym	—	5700.13.3	—	—	—	5700.13.3
Różni wierzyciele	—	11 944.3.9	—	—	—	61 479.11.4
Depozyty w towarzystwie afiljowanym	—	—	—	—	—	100.0.0
Pożyczki na polisy w granicach wartości wykupu należne reasekuratorom	42 705.1.2	—	534.3.3	6 296.3.2	—	—
	—	—	100.0.0	—	—	—
Dodatkowe wynagr. dla personelu pozabiurowego	85 280.0.0	—	—	—	—	85 280.0.0
Po potrąceniu zaliczek	—	—	—	—	—	—
Niepodytę dewidencji	—	—	658 468.11.4	—	—	658 468.11.4
Saldo kredytowe na rynku zysków i strat	192 376.0.0	—	121.15.0	—	—	168.0.0
	—	—	635 749.0.0	—	—	1 189 247.13.10

U W A G A:
a) raty proc. płatne po 31/XII 1935 r. od lokat £ 304 796.13.2
b) niepodytę kapitały na lokaty £ 2 268 710.11.6
c) nieprzewidziana odpow. na akcjach £ 908 543.16.0
d) lokaty zakupione, które będą zatławione £ 628 993.18.11
po 31/XII 1935 r.

117 237 438.17.0	170 823 875.12.3	7 234 524.8.8	2 583 197.0.2	3 878 958.4.4	545 258.13.0	302 303 252.15.5
A K T Y W A						
Hipoteki na posiadłościach w obrębie Zjednocz. Królestwa	7 836 304.8.2	2 898 364.18.1	—	—	—	10 731 669.6.3
Hipoteki na posiadłościach w Irlandji	18 363.9.11	—	—	—	—	18 363.9.11
Hipoteki poza granicami Zjednoczonego Królestwa	2 980 649.18.6	2 723 001.19.5	—	—	—	5 703 651.17.11
Pożyczki bez specjalnego zabezpieczenia poza granicami Zjednoczonego Królestwa	603 772.4.1	300 000.0.0	—	—	—	903 772.4.1
Pożyczki pod zastaw parafjalnych i innych publicznych opłat	1 476 066.6.0	6 996 352.0.3	—	—	—	8 472 418.6.3
Pożyczki pod zastaw dochodów z dożywocia	24 073.8.2	—	—	—	—	24 073.8.2
" " " roszczeń spadkowych i innych	1 454.14.8	—	—	—	—	1 454.14.8
" " " akcji i papierów wartościow.	4 638 729.16.7	6 866 010.8.2	270 000.0.0	100 000.0.0	—	11 874 740.4.9
" " " polis T-stwa w granicach wartościich wykupu	5 890 673.2.8	—	—	—	—	5 913 023.2.8
Pożyczki dla Instytutów Naukowych zabezpieczone na dochodach lynchże	926.7.4	—	—	—	—	926.7.4
Pożyczki dla T-stw afiljowanych	520 547.17.11	541 055.9.8	—	—	—	1 061 603.7.7
Depozyty w Sądzie Najwyższym:	—	—	—	—	—	—
£ 17 122 14s. 3½% Pożyczki wojennej	16 043.19.11	—	—	—	—	16 043.19.11
£ 20 000 3½%	—	19 956.16.8	—	—	—	19 956.16.8
£ 22 000 3%	—	—	19 000.0.0	—	—	19 000.0.0
£ 22 000 3½% Pożyczek Lokalnych	—	—	—	—	—	—
£ 22 000 3½% Pożyczki Wojennej	—	—	—	—	—	—
Depozyty w Najwyższym Sądzie Irlandji:	—	—	—	—	—	—
£ 20 000 3½% Pożyczki Wojennej	19 956.16.8	—	—	—	—	22 000.0.0
£ 20 000 3½%	—	—	—	—	—	19 956.16.8
£ 20 000 3½%	—	—	—	—	—	20 000.0.0
Brytyjskie papiery państwowe	—	—	20 000.0.0	—	—	22 000.0.0
Papiery gwarantowane przez Rząd Brytyjski w myśl ustaw handlowych	31 367 726.12.4	45 384 044.12.11	1 468 975.7.7	1 873 482.0.1	2 689 439.14.6	83 324 676.10.5
Obligacje gwarantowane przez Rząd Brytyjski w myśl ustaw handlowych — znajdujące się w posiadaniu T-stw afiljowanych	1 934 300.0.0	3 886 183.10.6	58 887.10.0	—	—	5 879 371.0.6
Akcje Banku Angielskiego	—	—	—	—	—	—
Obligacje muncypalne i Hrabstw Zjednoczonego Królestwa	350 000.0.0	400 000.0.0	—	—	—	400 000.0.0
Indyjskie i Kolonialne obligacje rządowe	3 616 880.7.7	6 547 333.9.9	804 096.5.4	126 342.19.3	104 869.10.0	350 000.0.0
Kolonjalne obligacje krajowe	3 759 250.15.0	5 398 841.9.2	539 494.6.3	141 449.10.10	330 912.3.8	11 191 522.11.11
Indyjskie i kolonialne obligacje muncypalne	280 762.9.0	355 098.6.9	—	—	130 649.15.1	10 169 948.4.11
Zagraniczne obligacje państwowe	1 573 768.2.6	1 203 898.15.7	14 186.16.10	—	—	766 510.10.10
„ „ muncypalne	4 295 959.16.5	4 282 836.14.0	482 401.12.1	—	—	2 817 470.9.11
Obligacje kolejowe i inne oraz bony złote i funtowe — krajowe	186 525.7.7	424 154.19.10	28 492.13.2	—	—	9 061 198.2.6
„ „ muncypalne	789 413.4.6	759 695.13.1	93 952.11.1	—	—	639 173.0.7
Obligacje kolejowe i inne oraz bony złote i funtowe — zagraniczne	16 055 970.17.11	27 532 908.14.0	1 054 469.1.4	77 670.8.4	143 505.3.9	1 643 061.8.8
Akcje i obligacje kolejowe — uprzywilejowane i gwarantowane	9 959 377.14.6	14 645 163.6.5	386 031.10.7	—	—	44 864 524.5.4
„ uprzywilejowane w t-stwach afiljowanych	70 698.0.0	64 994.7.0	—	—	—	25 051 066.0.10
„ zwykłe i obligacje: kolejowe i inne	12 617 642.10.5	16 925 436.17.6	180 276.13.10	—	—	135 692.7.0
„ zwykłe w t-stwach afiljowanych	542 074.15.1	417 367.9.2	585 097.19.1	—	—	29 723 356.1.9
Opłaty za komorne	91 060.15.3	—	—	—	—	1 544 540.3.4
Dochody z dzierżaw wolnych grunt. i szkockich majątków	—	6 291 691.10.1	—	—	—	91 060.15.3
	—	—	—	—	—	6 291 691.10.1

	Dział zwykłych ubezpieczeń na życie	Dział ludowych ubezpieczeń na życie	Dział ubezpieczeń rzeczowych	Ogólny Fundusz na nieprzewidziane wydatki	Specj. Fundusz na nieprzewidziane wydatki	Rachunek nadwyżki kursu akcji	R A Z E M
	£	£	£	£	£	£	£
Dochody z innych dzierżaw	—	3 768.10. 0	—	—	—	—	3 768.10. 0
Nieruchomości:							
Domy biurowe	—	3 317 823. 4. 9	—	—	—	—	3 317 823. 4. 9
" w kraju	—	10 157 956.11. 1	—	—	—	—	10 157 956.11. 1
" zagranicą	590 355. 3. 6	10 000. 0. 0	—	—	—	—	600 355. 3. 6
Dochody z przyszłych roszerzeń spadkowych i innych	35 429. 4. 1	—	—	—	—	—	35 429. 4. 1
Wartość przyszłych roszerzeń spadkowych i innych	190 929. 8. 3	—	—	—	—	—	190 929. 8. 3
Salda aienłów	16 063.15. 6	—	198 731.18. 7	—	—	—	214 795.14. 1
Zaległe składki	526 230. 7.11	512 676. 5. 1	57 260.14. 8	—	—	—	1 096 167. 7. 8
procenty, dywidendy i czynsze, których termin płatności jeszcze nie nastąpił	233 987.13. 6	163 045. 7. 4	—	—	—	—	397 033. 0.10
Narosłe procenty, dywidendy i czynsze, których termin płatności jeszcze nie nastąpił	405 122. 1. 4	666 129.12. 9	—	—	—	—	1 071 251.14. 1
Należności w dziale życiowym, zatrzymane przez cedentów zagranicą, z których £ 10 901 19s. 5d. odnosi się do tow. afiliowanego	2 079 685.15. 2	—	—	—	—	—	2 079 685.15. 2
Należności, zatrzymane w kraju i zagranicą przez cedentów, i sumy należne z rachunku reasek., z których £ 24 541 1s. 5d. odnosi się do towarzystwa afiliowanego	—	19 463.10. 6	412 143.13. 6	—	—	—	412 143.13. 6
Należności od towarzystw afiliowanych	14 888. 3.10	40 509. 9. 5	31 808.18.11	—	—	—	66 160.13. 3
Różni dłużnicy	5 125.12. 7	71 239. 0. 0	—	—	—	—	45 635. 2. 0
Weksle	60 000. 0. 0	—	348. 9. 0	—	—	—	1 31 239. 0. 0
Znaczki stemplowe morskie	—	—	—	—	—	—	348. 9. 0
Gotówka:							
w depozytach: w Zjednoczonym Królestwie	—	440 000. 0. 0	—	—	—	—	440 000. 0. 0
zagranicą	73 735.17. 1	—	54 442. 4. 5	—	—	—	128 178. 1. 6
w kasie i na rachunku bieżącym:							
w Zjednoczonym Królestwie:	1 222 680.11. 0	517 470.11. 5	397 262. 3. 0	264 252. 1. 8	399 622. 3. 0	—	2 801 487.10. 1
zagranicą	262 031. 4. 7	39 402. 1.11	32 813.19. 5	—	—	—	334 247. 5.11
	117 237 438.17. 0	1 70 823 875.12. 3	7 234 524. 8. 8	2 583 197. 0. 2	3 878 958. 4. 4	545 258.13. 0	302 303 252.15. 5

Rachunek zysków i strat na dz. 31 grudnia 1935 r.

Saldo z roku ubiegłego:	£	1 150 000. 0. 0
Dział zwykłych ubezpieczeń na życie	257 006. 0. 0	75 000. 0. 0
" ubezpieczeń Ludowych	867 994. 0. 0	312 500. 0. 0
" Rzeczkowych	330 392.18.10	20 000. 0. 0
Przeniesienie z rachunku działu ubezpieczeń Zwykłych	264 971. 0. 0	—
Przeniesienie z rachunku działu ubezpieczeń Ludowych	875 654. 0. 0	—
Przeniesienie z rachunku działu ubezpieczeń Rzeczkowych:		
Ubezpieczenia Ogniowe	69 377.18. 5	5 823.15. 8
" Chorobowe i od Nieszczęśliwych Wypadków	60 691. 4. 5	28 157. 6. 3
" Różne	22 470. 8. 6	—
" Pojazdów Motorowych	7 214. 2. 5	—
" Transportów	10 346. 4. 7	—
Dochód z rachunku działów Rzeczkowych przeniesiony na inne rachunki	£ 17 615.10. 3	—
Po potrąceniu podatku dochodowego	£ 3 004.11. 8	—
	£ 116 666.13. 4	£ 244 456. 0. 6
	£ 302 900. 0. 0	£ 361 122.13.10

Po przeniesieniu: £ 302 900. 0. 0 na specjalny Fundusz na nieprzewidziane wydatki.

Przeznaczając:

£ 661 801.18. 6 dla pracowników pozabiurowych Towarzystwa,
£ 87 630. 0. 0 na dodatkową rezerwę działów Rzeczkowych,
oraz rezerwując na „bonusy”:
£ 2 509 838. 0. 0 dla właścicieli polis działu ubezpieczeń Zwykłych,
£ 3 970 811.11. 0 dla właścicieli działu ubezpieczeń Ludowych,

2 780 728.15. 9

2 780 728.15. 9

Angielska Spółka Akcyjna Towarzystwo Ubezpieczeń Prudential „The Prudential Assurance Company Limited“

Bilans na dz. 31 grudnia 1935 r.

STAN CZYNNY	Ubezpieczenia	Ubezpieczenia	Razem	STAN BIERNY	Ubezpieczenia	Ubezpieczenia	Razem
	na życie	inne	zł		na życie	inne	zł
Kasa	1 904 38	6 741 95	8 646 33	Kaucja	1 000 000 00	1 000 000 00	2 000 000 00
Instytucje kredytowe	121 929 41	18 000 00	139 929 41	Rezerwa na należności wtpliwe	—	71 170 34	71 170 34
Papiery wartościowe z kuponami bieżącymi	1 380 090 98	1 207 452 04	2 587 543 02	Fundusz ubezpieczeniowy	623 195 26	268 030 49	891 225 75
Zaliczki i pożyczki pod zastaw własnych polis Centrala Głównego Przedstawicielstwa	3 500 00	—	3 500 00	Rezerwa na nieuregulowane szkody (sumy płatne, renty i wykupy)	10 000 00	51 924 03	61 924 03
Agenci	77 414 58	190 152 45	202 207 07	Inne fundusze i rezerwy techniczne	59 122 57	—	59 122 57
Różni z tytułu zaległej składki	87 673 90	119 287 04	206 960 94	Centrala Głównego Przedstawicielstwa	139 982 66	—	139 982 66
Zakłady ubezpieczeń	—	27 629 57	27 629 57	Zakłady ubezpieczeń	—	293 732 89	293 732 89
Inne aktywa	12 395 23	30 935 44	43 330 67	Inni wierzyciele	16 749 32	14 999 20	31 748 52
Strata (niedobór bilansowy)	1 9 738 98	—	179 738 98	Nieuiszczone podatki i opłaty	3 596 38	—	3 596 38
				Inne pasywa	12 001 27	12 082 16	24 083 43
				Zysk (nadwyżka bilans.)	—	13 051 87	13 051 87
	<u>1 861 647 46</u>	<u>1 724 990 98</u>	<u>3 589 638 44</u>		<u>1 861 647 46</u>	<u>1 724 990 98</u>	<u>3 589 638 44</u>

Rachunek zysków i strat za 1935 r.

ZYSKI	zł	zł	zł	STRATY	zł	zł	zł
Czysty dochód z majątku zakładu	86 834 04	95 904 09	182 738 13	Strata w roku sprawozdawczym na rachunku ubezpieczeń:			
Inne zyski:				a) na życie	266 733 43	—	266 733 43
różnica kursu na papierach wartościowych	170 66	—	170 66	b) od ognia	—	9 683 45	9 684 45
Strata *)	179 738 98	—	179 738 98	Strata na kursie walut obcych	10 25	—	10 25
				Inne odpisy:			
				a) różnica kursu na papierach wartościowych	—	1 998 43	1 998 43
				b) odpisano rezerwę na należności wtpliwe	—	71 170 34	71 170 34
				Zysk	—	13 051 87	13 051 87
	<u>266 743 68</u>	<u>95 904 09</u>	<u>362 647 77</u>		<u>266 743 68</u>	<u>95 904 09</u>	<u>362 647 77</u>

*) Strata pokryta w 1936 r.

1713

Akcyjny Bank Hipoteczny we Lwowie

Rachunek bilansu z dn. 31 grudnia 1935 r.

STAN CZYNNY. — Kasa i sumy do dyspozycji w Banku Polskim, P. K. O. i Banku Gospodarstwa Krajowego zł 810 597.80; Waluty zagraniczne zł 100 028.36; Papiery wartościowe własne: pożyczki państwowe zł 95 789.72, papiery hipoteczne zł 2 942 247.10, akcje zł 143 621.75, razem zł 3 181 658.57; Udziały i akcje w przedsiębiorstwach konsorcjalnych zł 458 527.87; Banki krajowe zł 11 228.27; Banki zagraniczne zł 52 204.97; Weksle zdyskontowane zł 4 446 192.74; Akcepty Banku Akceptacyjnego zł 4 577 124.97; Rachunki bieżące zabezpieczone zł 5 112 382.85, niezabezpieczone zł 1 688 868.10, razem zł 6 801 250.95; Pożyczki terminowe zł 1 635 275.86; Należności z układow konwersyjnych zł 5 522 926.19; Nieruchomości zł 4 583 377.12; Różne rachunki zł 3 501 851.35; Długoterminowe pożyczki hipoteczne zł 19 744 745.73; Aktywa oddziału kredytu długoterminowego zł 5 385 391.44; Dłużnicy z tytułu kredytów rekursowych zł 28 651 71; Razem zł 56 263 908.93. Gwarancje zł 22 938.29; Inkaso zł 239 751.37.

STAN BIERNY. — Kapitały własne: zakładowy zł 5 000 000.00, fundusz zapasowy zł 2 011 453.59, fundusz zabezpieczenia listów zastawnych zł 593 264.52, fundusz amortyzacyjny zł 704 472.07, inne rezerwy zł 29 123.78, razem zł 8 338 313.96; Wkłady: terminowe zł 6 430 568.53, a vista zł 1 106 062.26, razem zł 7 536 630.79; Rachunki bieżące zł 1 085 274.12; Zobowiązania

inkasowe zł 20 867.11; Redyskonto weksli zł 1 740 198.71; Dyskonto akceptów Banku Akceptacyjnego zł 4 554 824.97; Banki krajowe zł 1 012 853.32; Banki zagraniczne zł 5 457 254.84; Bank Akceptacyjny zł 4 577 124.97; Różne rachunki zł 5 146 820.87; Listy zastawne zł 19 514 433.25; Pasywa oddziału kredytu długoterminowego zł 1 727 884.94; Zobowiązania z tytułu kredytów rekursowych zł 28 651.71; Nadwyżka zł 99 900.34; Razem zł 56 263 908.93.

Zobowiązania z tytułu gwarancji zł 22 938.29; Zobowiązania z tytułu inkasa zł 239 751.37.

Rachunek strat i zysków za 1935 r.

STRATY. — Procenty i prowizje wypłacone zł 1 612 022.21; Koszty handlowe; wydatki osobowe zł 733 122.72; Rada Nadzorcza zł 14 344.00; Świadczenia społeczne i emerytury zł 213 253.36; Wydatki rzeczowe zł 253 693.03; Razem zł 1 214 413.11; Podatki zł 105 511.05; Amortyzacja nieruchomości zł 45 780.32; Nadwyżka zł 99 900.34; Razem zł 3 077 627.03.

ZYSKI. — Pozostałość z 1934 r. zł 105 726.87; Procenty i prowizje pobrane zł 1 941 629.20; Różnice kursowe: na walutach, dewizach i papierach wartościowych zł 269 997.99; Dochody z nieruchomości zł 121 508.57; Odzyskane straty zł 65 124.43; Zysk z działu kredytu długoterminowego zł 573 639.97; Razem zł 3 077 627.03.

1722

Towarzystwo Ubezpieczeń „Przezorność”

Spółka Akcyjna w Warszawie

Bilans na dz. 31 grudnia 1935 r.

STAN CZYNNY			STAN BIERNY				
Ubezpieczenia na życie	Ubezpieczenia inne	R a z e m	Ubezpieczenia na życie	Ubezpieczenia inne	R a z e m		
zł	zł	zł	zł	zł	zł		
Kasa	26 119 41	22 805 47	48 924 88	Emitowany kapitał akcyjny (akcyj sztuk 20 625 po zł 100 00)	912 500 00	1 150 000 00	2 062 500 00
Instytucje kredytowe	308 767 69	166 987 71	475 755 40	Kapitał zapasowy	5 000 00	—	5 000 00
Papiery wartościowe z kuponami bieżącymi	2 822 305 71	311 931 22	3 134 236 93	Inne kapitały i fundusze własne zakładu	241 526 73	453 431 04	694 957 77
Pożyczki hipoteczne i pożyczki pod zastaw hipotek	684 000 00	99 017 29	783 017 29	Fundusz ubezpieczeniowy	5 782 318 75	355 606 46	6 137 925 21
Nieruchomości	1 050 095 95	790 800 50	1 840 896 45	Rezerwa na nieuregulowane szkody (sumy płatne, renty i wykupy)	378 079 35	277 388 34	655 467 69
Zaliczki i pożyczki pod zastaw własnych polis	1 000 464 60	—	1 000 464 60	Inne fundusze i rezerwy techniczne	138 578 70	—	138 578 70
Należność z tytułu rezerwy składek zatrzymanej przez zakłady ubez.	—	70 060 12	70 060 12	Należność z tytułu rezerwy składek zatrzym. reasekuratorom przez zakład	—	848 400 60	848 400 60
Agenci	537 935 35	684 498 96	1 222 434 31	Fundusz na umorzenie wartości nieruchomości	41 338 50	33 122 60	74 461 10
Różni z tyt. zaległ. składki	419 202 40	650 487 59	1 069 689 99	Zakłady ubezpieczeń	225 545 72	1 103 495 67	1 329 041 39
Zakłady ubezpieczeń	112 068 66	690 040 84	802 109 50	Inni wierzyciele	110 789 01	58 508 41	169 297 42
Inni dłużnicy	200 415 87	86 362 82	286 778 69	Nieuiszcz. podatki i opłaty	9 863 77	33 880 55	43 744 32
Ruchomości biurowe	59 372 00	59 372 00	118 744 00	Inne pasywa	391 364 05	263 771 67	655 135 72
Inne aktywa	407 683 03	461 678 37	869 361 40	Kaucje	105 805 00	42 095 51	147 900 51
Lokaty stanowiące kaucje (z wyjątkiem gotówki)	105 805 00	2 095 51	147 900 51				
Strata (niedobór bilans.)	608 473 91	483 562 45	1 092 036 36				
	8 342 709 58	4 619 700 85	12 962 410 43		8 342 709 58	4 619 700 85	12 962 410 43

Rachunek zysków i strat za 1935 r.

ZYSKI	zł	zł	zł	STRATY	zł	zł	zł
Wpłacone przez akcjonariusza na pokrycie straty z r. ub.	231 820 66	280 556 47	512 377 13	Strata z roku poprzedn.	231 820 66	280 556 47	512 377 13
Zysk w roku sprawozdawczym na rachunku ubezpieczeń:				Strata w roku sprawozdawczym na rachunkach ubezpieczeń:			
od kradzieży	—	8 229 41	8 229 41	na życie	494 163 80	—	494 163 80
Czysty dochód z majątku zakładu	20 892 29	—	20 892 29	od ognia	—	268 523 19	—
Zysk na kursie walut obcych	15 968 42	—	15 968 42	od nieszczęśliwych wypadków	—	3 821 32	—
Inne zyski nieobjęte poszczególnymi rachunkami:				od odpowiedzialności cywilnej	—	12 399 96	—
przeniesienie rezerwy na należności wątpliwe z roku ubiegłego	160 386 07	347 775 00	508 161 07	transportów	—	48 222 59	332 967 06
różnica kursu na papierach wartościowych	2 152 75	7 214 08	9 366 83	Niepodzielona część kosztów administracyjnych	30 686 44	7 262 29	37 948 73
wygrana na papierach wartościowych	500 00	—	500 00	Umorzone wątpliwe należności	23 535 77	27 747 42	51 283 19
Strata *)	608 473 91	483 562 45	1 092 036 36	Strata na kursie walut obcych	—	1 070 96	1 070 96
	1 040 194 10	1 127 337 41	2 167 531 51	Przeniesienie z rachunku dochodów z majątku	—	8 593 77	8 593 77
				Inne odpisy i straty, nieobjęte poszczególnymi rachunkami:			
				odpisano z wartości ruchomości	10 976 60	10 976 60	21 953 20
				odpisano z wartości nieruchomości	7 484 10	4 731 80	12 215 90
				odpisano na rezerwę na należności wątpliwe	241 526 73	453 431 04	694 957 77
	1 040 194 10	1 127 337 41	2 167 531 51		1 040 194 10	1 127 337 41	2 167 531 51

*) Uchwałą Walnego Zgromadzenia z dn. 25 czerwca 1936 r. strata w wysokości zł 1 092 036 36 została całkowicie pokryta przez Akcjonariuszów.

Polskie Fabryki Kabli i Walcownie Miedzi, Sp. Akc.

Bilans za 1935 r.

AKTYWA. — I. Majątek stały: A. Grunty zł 358 650.00, w tem: Ożarów zł 297 150.00, Ruda zł 61 500.00; B. Budynki: a) fabryczne zł 2 466 383.14, w tem Ożarów zł 1 916 467.40, Ruda zł 549 915.74, b) gospodarcze zł 235 389.98, w tem: Ożarów zł 223 709.86, Ruda zł 11 680.12, c) mieszkalne zł 165 231.24, w tem: Ożarów zł 64 470.51, Ruda zł 100 760.73; C. Urządzenia techniczne zł 4 719 197.13; D. Inwentarz zakładowy i biurowy zł 48 319.75, w tem: a) inwentarz biurowy zł 46 569.75, b) konie zł 1 750.00; E. Patenty i licencje zł 1.00; F. Bębny zł 1.00; II. Majątek płynny zł 1 994 104.86, w tem: a) gotówka w kasie i bankach zł 1 905 906.86, b) papiery procentowe zł 79 048.00, c) weksle w portfelu i inkasie zł 9 150.00; Akcje i udziały w innych przedsiębiorstwach zł 44 000.00; Materjały zł 1 153 885.99, w tem: a) surowce zł 879 199.09, b) pomocnicze i pędne zł 36 187.53, c) półfabrykaty zł 179 612.20, d) wyroby gotowe zł 58 887.17; Należności z tytułu umów kartelowych: a) z tytułu operacji handlowych zł 9 482.38; Odbiorcy zł 1 603 719.83; Dostawcy zł 497.70; Różni zł 156 535.30; Kaucje zł 7 206.58; Wątpliwe należności zł 870.12, w tem: a) weksle protestowane zł 279.05, b) inne zł 591.07; Sumy przechodnie zł 113 104.90, w tem: a) wydatki dotyczące okresu przyszłego zł 4 540.70, b) różnice kursowe zł 104 368.64, c) inne zł 4 195.56; Straty zł 2 739 667.29, w tem: a) straty z lat ubiegłych zł 2 292 894.95, b) straty 1935 r. zł 446 772.34; **Aktywa razem zł 15 816 248.19.**

Sumy pozabilansowe zł 961 278.64, w tem: gwarancje wydane zł 377 810.50, gwarancje otrzymane zł 401 424.78, depozyty zł 82 700.00, obligo wekslowe zł 92 136.78, kaucje zł 7 206.58.

PASYWA. — I. Kapitały własne: Kapitał akcyjny zł 4 500 000.000; II. Kapitał amortyzacyjny zł 2 155 325.95, w tem: a) saldo z roku ubiegłego zł 1 519 576.18, b) dopisano w roku sprawozdawczym 1935 zł 660 916.71, razem zł 2 180 492.89, mniej odpisane w 1935 r. zł 25 166.94; III. Zobowiązania: Wierzyciele zł 9 132 060.19, w tem: a) dostawcy zł 91 608.53, b) odbiorcy zł 26 590.12, c) różni zł 9 013 861.54; Zobowiązania z tytułu umów kartelowych: a) z tytułu operacji handlowych zł 20 851.69; Sumy przechodnie zł 8 010.36, w tem: a) podatki za grudzień 1935 r. zł 7 776.36, b) inne zł 234.00; **Pasywa razem zł 15 816 248.19.**

Sumy pozabilansowe zł 961 278.64, w tem: gwarancje wydane zł 377 810.50, gwarancje otrzymane zł 401 424.78, depozyty zł 82 700.00, obligo wekslowe zł 92 136.78, kaucje zł 7 206.58.

Rachunek strat i zysków

STRONA WINIEN. — Strata z roku ubiegłego zł 2 292 894.95; Koszty administracji ogólnej zł 320 437.99; Koszty fabrykacji zł 2 150 868.51; Koszty sprzedaży zł 533 010.84; Koszty kredytów zł 507 346.58; Podatki państwowe i komunalne zł 116 843.20; Różnice kursowe zł 46 426.94; Odpisy amortyzacyjne łącznie z kosztami organizacji zł 1 050 689.60; **Strona Winien razem zł 7 018 518.61.**

STRONA MA. — Obrot brutto i inne wpływy zł 4 202 642.89; Różne zyski zł 76 208.43; Strata zł 2 739 667.29, w tem: strata z 1934 r. zł 2 292 894.95, strata 1935 r. zł 446 772.34; **Strona Ma razem zł 7 018 518.61.**

1723

„Goplana“ Fabryka Czekolady, Spółka Akcyjna w Poznaniu

Bilans po dz. 31 grudnia 1935 r.

STAN CZYNNY. — I. Majątek stały: Grunty zł 102 843.00; Budynki: a) fabryczne zł 948 891.06, b) mieszkalne zł 37 208.08; Maszyny zł 1 553 991.68; Formy zł 120 635.49; Samochody zł 139 603.51; Ruchomości zł 19 556.92; Skład fabryczny zł 48 500.23; II. Majątek płynny: Gotówka w kasie zł 15 223.88; Gotówka w bankach zł 40 239.94; Papiery procentowe zł 9 600.00; Weksle w portfelu zł 17 670.50; Materjały: a) surowce zł 110 698.66, b) opakowania zł 194 657.03, c) pom. i pędne zł 2824.85; Półfabrykaty zł 20 176.91; Gotowe wyroby zł 113 564.96; Dłużnicy: a) odbiorcy zł 631 409.09, b) dostawcy zł 1 138.69, c) przedstawic. zł 23 329.51, d) różni zł 17 489.99, e) wątpl. należn. zł 25 341.31, f) kaucje zł 1 772.88; III. Sumy przechodnie: Wydatki przyszłego okresu zł 12 905.40 = **zł 4 209 273.57.**

Weksle redyskontowe zł 242 569.71 = **zł 4 451 843.28.**

Zobowiązania zagraniczne wynoszą ogółem zł 654 832.68.

STAN BIERNY. — I. Kapitały własne: Kapitał zakładowy zł 450 000.00; Kapitał zapasowy: a) stan na 1 I 1935 r. zł 142 451.58, b) dopisano zł 783.20; Kapitał rezerwowy: a) stan z 1 I 1935 r. zł 197 123.34, b) przepis. n. rk. zysk i strat zł 86 820.69; II. Kapitał amortyzacyjny: a) stan na 1 I 1935 r. zł 1 605 513.29, b) dopisano amortyz. za 1935 r. zł 125 662.17; III. Zobowiązania: a) akcepty zł 466 532.43, b) banki zł 619 832.25, c) kredyty hipoteczne zł 16 851.12, d) zaległe podatki zł 331 229.28, e) dostawcy zł 173 067.49, f) odbiorcy zł 14 276.35, g) różni zł 8 098.50, h) świadczenia socjalne zł 71 947.68, i) dywidenda niepodnies. zł 1 102.41, j) pożyczki zł 35 000.00, k) przedstawiciele zł 8 692.13, l) wątpliwe należności zł 51.15; IV. Specj. rach. przejściowy różnic kurs. zł 20 000.00; V. Zysk z lat ubiegłych zł 7 879.89 = **zł 4 209 273.57.**

Obligo wekslowe zł 242 569.71 = **zł 4 451 843.28.**

Rachunek strat i zysków per 31 grudnia 1935 r.

STRATY. — Koszty administracji ogólnej zł 244 790.34; Koszty fabrykacji zł 2 762 681.78; Koszty sprzedaży zł 353 119.15; Koszty kredytu: Odsetki zł 97 529.30; Podatki państwowe i komunalne zł 90 521.73; Świadczenia socjalne zł 94 225.55; Odpisy na dłużnikach zł 40 616.25; Ubezpieczenia zł 9 540.14; Różnice kursowe zł 6 364.74; Amortyzacja inwestycji zł 125 662.17 = **zł 3 825 051.15.**

ZYSKI. — Dochód na towarach zł 3 723 834.25; Dochód z domu mieszkalnego zł 2 477.50; Dochód z sprzed. samochodu zł 250.00; Nadpłacone podatki za 1934 r. zł 11 668.71; Przepisano z rezerwy przejściowej zł 86 820.69 = **zł 3 825 051.15.**

Potwierdzamy zgodność powyższego rach. strat i zysków oraz bilansu per 31 XII 1935 r. z księgami i inwenturami Fabryki Czekolady „Goplana“ w Poznaniu.

„Powiernik“ Spółka Rew. Powiernicza Thiel i Marciniak
(—) A Thiel

dyplomowany i przys. rzeczoznawca księgowości.

1724

III OGŁOSZENIE

Zarząd firmy

Dom Handlowo-Przemysłowy Bracia Orszagh, Sp. Akc. w Warszawie

Leszno 15

niniejszem oznajmia, że na Walnem Zgromadzeniu Spółki dn. 28 kwietnia 1936 r. uchwalono

obniżyć kapitał zakładowy

z czterystu tysięcy, do trzystu tysięcy złotych i wzywa wierzycieli Spółki do ewentualnego zgłaszania sprzeciwów w myśl art. 441 K. H.

1721

Zarząd Zakładów Amunicyjnych „Pocisk“, Spółka Akcyjna
w Warszawie

zawiadamia, że wypłata uchwalonej przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów w dn. 22 czerwca r. b.

dywidendy za 1935 r.

uskuteczniąca będzie za zwrotem kuponu Nr. 5, począwszy od dn. 15 lipca r. b. w poniedziałki, środy i piątki od godz. 9 do 12 w kasie Zarządu w Warszawie, przy ul. Mińskiej Nr. 25.

1734

Spółka Akcyjna „Cukrownia Trawniki“

Bilans na dz. 31 marca 1936 r.

AKTYWA. — Gruntv z1 52 068.00; Budowle z1 1 303 522.59; Urządzenia techniczne z1 1 337 939.42; Inwentarz fabryczny i biurowy z1 132 032.55; Gotówka w kasie i bankach z1 864 212.00; Papiery % z1 227 146.40; Materiały magazynowe z1 22 160.81; Melas z1 900.60; Dłużnicy z1 140 812.22; Sumy przechodnie z1 5 437.16; **Suma bilansowa z1 4 096 231.75.**

Sumy pozabilansowe z1 47 497.53.

PASYWA. — Kapitał akcyjny z1 1 200 000.00; Kapitał zapasowy z1 604 008.76; Kapitał inwestycyjny z1 70 000.00; Rezerwa z1 401 276.98; Kapitał amortyzacyjny z1 1 801 344.69; Zobowiązania z1 9 321.32; Sumy przechodnie z1 280.00; **Suma bilansowa z1 4 086 231.75.**

Sumy pozabilansowe z1 47 497.53.

Zobowiązań zagranicznych Spółka nie posiada.

Rachunek strat i zysków

WINIEN. — Zarząd i Komisja Rewizyjna z1 18 842.00; Urzędnicy z1 21 391.49; Wydatki ogólne z1 12 703.43; Utrzymanie fabryki z1 3 404.25; Ubezpieczenie budynków i maszyn z1 7 352.79; Utrzymanie osady z1 27 794.21; Utrzymanie inwentarza żywego z1 910.69; Utrzymanie bocznic kolej. z1 1 126.10; Świadczenia socjalne z1 6 630.51; Podatki z1 79 925.25; Opłata wywozowa od cukru kamp. 1923/24 z1 2 694.58; Strata na sprzedanym inwentarzu żywym z1 355.00; Niezamortyzowana część sprzed. ruchomości z1 6 107.39; Różnica kursu na papierach % z1 180.22; Amortyzacja z1 30 699.74; **Razem z1 220 117.65.**

MA. — Zwrot utrzymania fabryki z1 146 037.98; Dywidenda od papierów % z1 6 608.80; Procenty od kapitałów z1 40 896.47; Z rozliczeń międzyzwiązkowych z1 18 744.00; Zwrot premji asekuracyjnej z1 3 315.13; Wylosowana premja 3% Prem. Pożyczki Inwestyc. z1 2 000.00; Różne dochody z1 1 805.47; Niepodniesiona dywidenda za 1929/30 r. z1 709.80; **Razem z1 220 117.65.**

„Węgierska Górka“ Górnicza i Hutnicza Spółka Akcyjna

Bilans zamknięcia w dn. 31 grudnia 1935 r.

AKTYWA. — Grunty z1 99 870.99; Budynki fabryczne, gospodarcze i mieszkalne z1 2 190 686.57; Maszyny i urządzenia techniczne z1 4 374 906.17; Inwentarz biurowy z1 47 168.62; Inwentarz żywy z1 1 661.78; Gotówka w kasie i bankach z1 29 007.58; Papiery procentowe z1 60 833.65; Weksle z1 618 349.65; Materiały z1 223 984.75; Gotowe wyroby z1 697 652.82; Dłużnicy z1 2 518 133.71; Odbiorcy zaskarżeń z1 10 214.35; Włażności górniczne z1 85 668.98; Strata: z 1930/34 r. 1 964 261.16, z 1935 r. z1 9 084.17; **Ogółem aktywa z1 12 931 484.95.**

PASYWA. — Kapitał zakładowy z1 4 000 000.00; Kapitał amortyzacyjny z1 2 668 474.92; Rachunek różnic kursowych z1 640 236.09; Zobowiązania z1 1 296 820.43; Rachunek pożyczki z1 1 930.34 r. z1 1 964 261.16, z 1935 r. z1 9 084.17; **Ogółem aktywa z1 12 931 484.95.**

Rachunek strat i zysków

STRATY. — Przeniesiona strata z 1934 r. z1 1 964 261.16; Amortyzacja z1 158 876.87; Koszty sprzedanego towaru z1 1 339 194.95; Koszty handlowe sprzed. towaru z1 158 760.59; Kontyngenty zakupione z1 17 394.02; Podatki z1 69 393.70; Świadczenia socjalne z1 87 396.87; Koszty kredytów z1 271 828.19; Koszty generalne z1 97 467.19; Straty kursowe z1 10 640.27; Odpisanie kosztów wiercen z1 45 475.08; Straty na sprzedanym inwentarzu z1 1 128.60; **Ogółem z1 4 221 817.49.**

ZYSKI. — Dochód ze sprzedaży towarów z1 2 073 325.80; Zyski kursowe z1 175 146.36; Straty z1 1 973 345.33; **Ogółem z1 4 221 817.49.**

SPROSTOWANIE

W ogłoszeniu bilansowym
**SPÓŁKI AKCYJNEJ PRZEMYSŁU CEMENTOWEGO „WIEK“
W OGRODZIENCU**

zamieszczonem w zesz. 25 z dn. 20 czerwca r. b. błędnie podano pozycję: „Remont maszyn i urządzeń technicznych z1 30 713.65“; winna ona brzmieć: „..... z1 30 713.66“.

1732

Spółka Akcyjna Cukrowni i Rafinerji „Rejowiec“

Bilans na dz. 31 marca 1936 r.

AKTYWA. — Grunty z1 24 458.40; Budynki z1 1 010 450.18; Maszyny, urządzenia techniczne, bocznic kolejowe i kolejki wąskotor. z1 3 276 323.29; Inwentarz zakładowy i biurowy z1 184 562.50; Gotówka w kasie i w bankach z1 239 519.16; Papiery % z1 243 616.64; Materiały magazynowe z1 132 943.86; Cukier, melas, wylłoki z1 1 592 865.26; Dłużnicy z1 503 433.58; Kaucje z1 3 275.00; Sumy przechodnie z1 19 995.32; **Razem z1 7 231 443.19.**

PASYWA. — Kapitał zakładowy z1 2 900 000.00; Kapitał zapasowy z1 646 133.32; Kapitał amortyzacyjny z1 2 929 898.58; Zobowiązania z1 321 587.03; Rezerwa podatkowa z1 49 649.36; Sumy przechodnie z1 51 685.15; Zysk z1 332 489.75; **Razem z1 7 231 443.19.**

Zobowiązań zagranicznych Spółka nie posiada.

Rachunek strat i zysków za 1935/36 r.

WINIEN. — Koszty administracji ogólnej z1 60 055.38; Koszty sprzedaży cukru z1 91 331.78; Podatki z1 112 390.34; Świadczenia socjalne z1 30 799.49; Koszty Cukrowni Trawniki z1 146 037.98; Amortyzacja z1 89 047.37; Koszty fabrykacji z1 2 061 849.52; Cukier, melas, wylłoki z 1934/35 r. z1 1 603 485.00; Niezamortyzowana część urządzeń z1 4 448.95; Strata na dłużnikach z1 5 076.90; Zysk z1 332 489.75; **Razem z1 4 537 012.46.**

MA. — Za sprzedany cukier, melas, wysłodki z1 2 887 689.53; Wartość remanentów cukru, melasu, wysłodków z1 1 592 865.26; Dywidenda od papierów % z1 9 990.00; Zwrot premji asekuracyjnej z1 3 532.09; Z rozliczeń międzyzwiązkowych za 1933/34 r. z1 27 498.50; Zysk na sprzedanym inwentarzu żywym z1 922.44; Nadwyżka na procentach z1 14 514.64; **Razem z1 4 537 012.46.**

1735

Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi, Spółka Akcyjna

Bilans zamknięcia na dz. 31 grudnia 1935 r.

STAN CZYNNY. — Nieruchomość z1 832 499.60; Ruchomości z1 16 912.33; Kasa z1 615.73; Papiery procentowe z1 93 208.00; Weksle z1 7 340.00; Towary własne z1 38 606.41; Dłużnicy z1 235 653.78; Straty za 1932 r. z1 38 604.67; Straty za 1933 r. z1 32 949.11; Sumy przechodnie z1 2 849.00; **Razem z1 1 299 238.63.**

Sumy pozabilansowe. — Towary obce z1 38 033.81; Odbiorcy za delcredere z1 130 349.00; Różni za gwarancje z1 65 000.00; Różni za żyro z1 21 612.53.

STAN BIERNY. — Kapitał zakładowy z1 300 000.00; Kapitał amortyzacyjny z1 43 179.21; Akcepty własne z1 85 179.70; Wierzyciele z1 841 687.90; Różnice kursowe z1 22 637.50; Sumy przechodnie z1 5 179.23; Zysk z 1934 r. z1 532.94; Zysk za 1935 r. z1 842.15; **Razem z1 1 299 238.63.**

Sumy pozabilansowe. — Różni za towary obce z1 38 033.81; Syndykat Pol. Hut Żelaznych za delcredere z1 130 349.00; Akcepty gwarancyjne z1 65 000.00; Obligo wekslowe z1 21 612.53; Zobowiązania zagraniczne z1 70 371.36.

Rachunek strat i zysków

STRATY. — Koszty handlowe i podatki z1 53 008.61; Odsetki, dyskonto weksli i skonto z1 20 360.64; Spisano na kapitał amortyzacyjny z1 18 341.22, na papierach procentowych z1 10 843.75 i na wątpliwych dłużników z1 6 073.06; Zysk z1 842.15; **Razem z1 109 469.43.**

ZYSKI. — Zysk ze sprzedaży towarów na rachunek własny z1 45 684.05; Prowizje za pośrednictwo z1 14 042.95; Administracja nieruchomości z1 44 911.98; Dyskonto, awalizacja i inne z1 4 830.45; **Razem z1 109 469.43.**

1718

Zarząd Polskich Zakładów Chemicznych „Nitrat“, Sp. Akc.

zawiadamia, że wypłata uchwalonej przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów w dn. 19 czerwca r. b.

dywidendy od akcji za 1935 r.

uskuteczniata będzie za zwrotem kuponu Nr. 8 począwszy od dn. 15 lipca r. b. w poniedziałki, środy i piątki od godz. 9 do 12 w kasie Zarządu w Warszawie, przy ul. Mińskiej Nr. 25.

1728

Fabryka Wyrobów Bawełnianych „Franciszek Ramisch“, Spółka Akc. w Łodzi

Bilans zamknięcia na dz. 31 grudnia 1935 r.

AKTYWA. — Majątek stały: Grunty zł 371 520.00; Budynek: a) fabryczne zł 338 719.29, b) gospodarcze zł 103 527.48, c) mieszkalne zł 102 826.75, razem budynki zł 545 073.52; Maszyny i urządzenia fabryczne zł 2 077 146.51; Inwentarz zakładowy i biurowy zł 116 519.60; Majątek płynny: Gotówka w kasie i bankach zł 11 839.55; Papiery procentowe zł 30 920.00; Weksle w portfelu i inkasie zł 8 334.72; Udział w Spółdzielczym Banku Przemysłowców Łódzkich zł 64 000.00; Materjały: a) surowce zł 97 311.26, b) pomocnicze i pędne zł 33 612.38, c) gotowa przęda za zł 49 204.30, razem materjały zł 180 127.94; Dłużnicy: a) dostawcy zł 1 361.22, b) odbiorcy zł 160 208.81, c) różni zł 7 502.00, d) weksle protestowane zł 2 695.95, e) należn. w post. rewind. zł 16 485.04, razem dłużnicy zł 188 253.02; Wierzytelność hipoteczna zł 27 909.84; Sumy przechodnie: a) wydatki dot. okr. przyszłego zł 15 156.93, b) procenty dot. okresu przyszłego zł 3 977.56, razem sumy przechodnie zł 19 134.49; Strata z lat ubiegłych zł 350 762.78, więcej strata w roku operacyjnym 1935 zł 20 749.86, razem zł 371 512.64; **Suma aktywów zł 4 012 291.83.**

Izba Skarbowa w Łodzi z tytułu kaucji zł 4 306.95.

PASYWA. — Kapitały własne: Kapitał akcyjny zł 1 068 750.00; Kapitał amortyzacyjny: Saldo z roku ubiegłego zł 1 417 908.48; Zobowiązania: Wierzyciele: a) wkłady akcjonariuszów zł 670 536.96, b) banki zł 117 476.55, c) podatki zł 15 051.49, d) dostawcy zł 65 043.91, e) zobowiązania długoterminowe zł 59 291.44, f) różni zł 8 482.33, g) akcepty długoterminowe zł 86 504.29, akcepty krótkoterminowe zł 350 152.25, razem akcepty zł 436 656.54, h) przedwojenny dług hipoteczny zł 65 183.30, i) odbiorcy zł 53 826.29, j) różni zł 25 954.02; Sumy przechodnie: a) różnice kursowe dotyczące okresu przyszłego zł 8 130.52; **Suma pasywów zł 4 012 291.83.**

Kaucja hipoteczna na rzecz Skarbu zł 4 306.95.

U w a g a: Ogólna suma zobowiązań zagranicznych wynosi zł 591 429.73.

Rachunek zysków i strat

STRATY. — Koszty administracji ogólnej zł 262 629.41; Koszty fabrykacji zł 834 320.91; Koszty sprzedaży zł 104 295.87; Koszty kredytów zł 137 245.99; Podatki państwowe i komunalne zł 145 365.45; Świadczenia socjalne zł 61 916.82; Opłaty kartelowe, fundusz eksportowy i składki zł 46 866.67; Zapomogi zł 3 531.90; Strata na protestach i na inwentarzu zł 1 835.70; **Suma strat zł 1 598 008.72.**

ZYSKI. — Przewyżka na przędy zł 1 390 635.05; Z umorzenia długów przedwojennych i hipotecznych zł 114 032.99; Różnice kursowe zł 63 133.50; Dywidenda z udziału zł 4 480.00; Czynsz komorniany i różne zł 4 977.32; Strata w roku operacyjnym 1935 zł 20 749.86; **Suma zysków zł 1 598 008.72.**

1729

Zakład Lecznicy „Pod Piastem“, Spółka Akcyjna w Inowrocławiu w likwidacji

Bilans za czas od dn. 1 stycznia do dn. 31 grudnia 1935 r.

STAN CZYNNY. — Kasa zł 389.89; Papiery procentowe zł 1.00; Kaucje zł 30.00; Nieruchomości zł 157 612.68; Ruchomości zł 832.90; Strata z lat ubiegłych zł 255 637.42; Strata za 1935 r. zł 2 731.03; **Razem zł 417 234.92.**

STAN BIERNY. — Kapitał zakładowy zł 160 000.00; Fundusz rezerwowy zł 14 511.49; Fundusz amortyzacyjny zł 94 882.25; Wierzyciele zł 110 529.84; Wierzyciele hipoteczni zł 31 120.94; Dywidenda niepodniesiona zł 2 572.40; Tantjema zł 818.00; Sumy przechodnie zł 2 800.00; **Razem zł 417 234.92.**

Rachunek strat i zysków

Wydatki związane z eksploatacją nieruchom. ul. Toruńska zł 3 074.71, ul. Staszica zł 1 599.06; Wydatki różne zł 564.69; Strata na dłużnikach zł 20.67; Odsetki podatkowe zł 134.94; Procenty hipoteczne zł 1 775.07; Podatki ul. Toruńska zł 3 175.66, ul. Staszica zł 1 810.95; Remont domu przy ul. Toruńskiej zł 300.70, ul. Staszica zł 145.83; Amortyzacja nieruchomości zł 3 152.25; **Razem zł 15 754.53.**

Wpływy z tenuty dzierżawnej zł 13 023.50; Strata bilansowa netto za 1935 r. zł 2 731.02; **Razem zł 15 754.53.**

1715

Kolej Elektryczna Warszawa — Młociny — Modlin

Spółka Akcyjna w likwidacji

Bilans zamknięcia na dz. 31 grudnia 1935 r.

AKTYWA. — I. Majątek do zlikwidowania: 1) Budynek parowozowni (na rozbiórkę) zł 10 000.00; 2) Ruchomości zł 690.59; 3) Umundurowanie zł 1.00 = zł 10 691.59; II. Majątek płynny: 1) Kasa zł 254.69; 2) P. K. O. zł 45.25; 3) Dłużnicy: a) Ministerstwo Komunikacji zł 13 000.00, b) różni zł 2 533.20, c) wąpiłiwi zł 1.00 = zł 2 534.20 = zł 15 834.14; III. Nadwyżka pasywów zł 2 662 031.55; **Razem aktywa zł 2 688 557.28.**

Suma poza bilansem. — Kaucje zł 2 000.00.

PASYWA. — I. Kapitał akcyjny zł 300 000.00; II. Zobowiązania: 1) Wierzyciele: a) zobowiązania zaciągnięte z tytułu budowy zł 2 383 058.00, b) należności za grunty zł 3 686.00, c) inni wierzyciele zł 1 813.28 = zł 2 388 557.28; **Razem pasywa zł 2 688 557.28.**

Suma poza bilansem. — Wierzyciele za kaucje zł 2 000.00.

1741

„Ropa“ Spółka Akcyjna Przemysłu Naftowego we Lwowie

Bilans na dz. 31 grudnia 1935 r.

STAN CZYNNY. — I. Majątek stały: Tereny naftowe zł 117 142.08; Szyb „Fortuna“ zł 113 500.00; Szyb „Jan“ zł 135 000.00; Inwentarz kopalni zł 67 073.17; Ruchomości zł 630.00; II. Majątek płynny: Kasa zł 385.41; Efekty zł 672.00; Udziały w obcych przedsiębiorstwach zł 1 300.00; Zapas ropy nettoj zł 728.81; Zapas ropy bruttoj zł 3 291.49; Dłużnicy zł 7 934.08; Sumy przechodnie zł 1 399.06; **Ogólna suma stanu czynnego zł 449 056.10.**

Sumy pozabilansowe. — Dłużnicy na rk. depozytowym zł 92 500.00.

STAN BIERNY. — I. Kapitały własne: Akcyjny zł 250 000.00; Fundusz rezerwowy zł 3 990.44; II. Zobowiązania: Akcepty własne zł 27 400.00; Wierzyciele zł 167 050.32; III. Zysk roku sprawozdawczego zł 615.34.

Rachunek strat i zysków za 1935 r.

WINIEN. — Koszty eksploatacji zł 13 885.14; Czynsze dzierżawne zł 967.35; Ubezpieczenia społeczne zł 900.97; Odsetki zł 4 085.88; Podatki zł 478.59; Koszty prol. terenów zł 626.80; Koszty handlowe zł 2 610.76; Strata na papierach wartościowych własnych zł 13 500.00; Amortyzacje zł 10 016.50; Zysk za 1935 r. zł 615.34; **Razem zł 47 687.33.**

MA. — Sprzedaż ropy zł 37 599.60; Sprzedaż gazów zł 1 960.81; Odpisy na rk. wierzycieli zł 8 126.92; **Razem zł 47 687.33.**

1739

„Bracia Lange“ Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza

Spółka Akcyjna w Łodzi

Bilans zamknięcia na dz. 31 grudnia 1935 r.

STAN CZYNNY. — I. Majątek stały: Nieruchomości zł 428 124.98; Maszyny zł 574 321.54; Ruchomości i t. p. zł 63 420.20; II. Majątek płynny: Kasa zł 4 525.60; Banki zł 37 384.47; Weksle w portfelu i w inkasie zł 11 569.43; Papiery wartościowe zł 6 750.00; Maszyny, części i materjały zł 459 036.52; Należności kontokurentowe: a) krótkoterm. zł 163 409.97, b) długoterm. zł 136 102.51; Wadja i kaucje zł 2 522.00; Sumy przechodnie zł 861.50; Straty 1932/33 r. zł 363 325.01; Straty 1934 r. zł 19 037.94; **Razem zł 2 270 391.67.**

STAN BIERNY. — Kapitał akcyjny zł 1 200 000.00; Kapitał rezerwowy zł 6 209.72; Kapitał amortyzacyjny zł 308 353.19; Banki zł 9 056.97; Konkurent: a) zadłużenia krótkoterm. zł 126 184.08, b) długoterm. zł 307 450.60; Akcepty krótkoterm. zł 52 913.90, długoterm. zł 210 450.51; Podatki i świadczenia zł 45 029.72; Obrona przeciwigazowa zł 158.05; Zysk za 1935 r. zł 4 584.93; **Razem zł 2 270 391.67.**

Rachunek strat i zysków

WINIEN. — Koszty administracji zł 82 397.69; Koszty fabrykacji zł 183 367.48; Koszty handlowe zł 41 253.59; Koszty kredytowo-finans. zł 38 840.07; Różnice kursowe zł 313.98; Koszty gospodarcze zł 3 924.22; Podatki i świadczenia zł 30 165.24; Oliary zł 121.60; Zysk za 1935 r. zł 4 584.93.

MA. — Fabrykacja zysk brutto zł 384 968.80.

1738

Polska Fabryka Olówek L. i C. Hardtmuth-Lechistan

Spółka Akcyjna, Kraków, ul. Czarnowiejska 70

Bilans na dz. 31 grudnia 1935 r.

AKTYWA. — Majątek stały zł 25 516.10; Majątek płynny zł 1 278 482.39; Strata z 1934 r. pomniejszona o zysk z 1935 r. zł 8 634.21; **Razem zł 1 312 632.70.**

PASYWA. — Kapitał własny zł 273 545.08; Kapitał amortyzacyjny zł 2 205.73; Zobowiązania zł 1 029 371.25; Sumy przechodnie zł 7 510.64; **Razem zł 1 312 632.70.**

Rachunek strat i zysków

STRATY. — Koszty zł 114 785.67; Odpisy zł 972.09; Zysk zł 17 132.61; **Razem zł 132 890.37.**

ZYSKI. — Zysk brutto zł 112 587.69; Różne zł 20 302.68; **Razem zł 132 890.37.**

1746

„Żegluga Polska“, Spółka Akcyjna w Krakowie

Bilans z dn. 31 grudnia 1935 r.

STAN CZYNNY. — 1) Grunty i budynki zł 108 260.38; 2) Urządzenia przewozowe i maszynowe zł 385 049.55; 3) Ruchomości biurowe zł 11 085.17; 4) Gotówka w kasie i bankach zł 9 438.46; 5) Papiery wartościowe: a) własne zł 3 543.13, b) obce zł 525.00; 6) Weksle zł 1 499.20; 7) Zapas towarów i materiałów zł 175 650.71; 8) Dłużnicy zł 689 356.12; Strata w 1935 r. zł 44 137.67; **Razem zł 1 428 545.39.**

1) Dłużnicy kaucyjni za akcepty kaucyjne i weksle zł 124 642.00; 2) Pretensje żyrowe zł 3 649.20; 3) Zapisy kaucyjne i zastawy zł 51 000.00; **Razem zł 179 291.20.**

STAN BIERNY. — 1) Kapitał akcyjny zł 400 000.00; 2) Fundusz rezerwowy zł 3 843.04; 3) Kapitał amortyzacyjny zł 234 988.92; 4) Wierzyciele zł 789 713.43; **Razem zł 1 428 545.39.**

1) Akcepty i weksle kaucyjne zł 124 642.00; 2) Zobowiązania żyrowe zł 3 649.20; 3) Zapisy kaucyjne i zastawy zł 51 000.00; **Razem zł 179 291.20.**

Rachunek strat i zysków z dn. 31 grudnia 1935 r.

STRATY. — 1) Koszty ogólne zł 60 183.03; 2) Koszty ruchowe i handlowe zł 189 721.89; 3) Podatki zł 23 952.91; 4) Ubezpieczenia społeczne zł 20 393.89; 5) Amortyzacja w 1935 r. zł 49 445.63; 6) Odsetki zł 828.19; **Razem zł 344 525.54.**

ZYSKI. — 1) Zyski brutto zł 297 423.36; 2) Dochody z nieruchomości zł 557.38; 3) Waloryzacja 5% Państw. Pożyczki Konwers. z 1924 r. zł 2 407.13; Strata w 1935 r. zł 44 137.67; **Razem zł 344 525.54.**

1743

Fabryka Papy Dachowej i Produkt. Smoł. „Gospodarz“

Spółka Akcyjna w Sieradzu

Bilans na dz. 31 XII 1935 r.

AKTYWA. — Nieruchomości zł 62 823.50; Ruchomości zł 30 621.84; Gotówka w kasie i w bankach zł 26 398.18; Papiery procentowe i udziały zł 1 385.00; Weksle zł 23 857.66; Surowce zł 12 191.38; Towary zł 24 842.28; Dłużnicy zł 70 782.70; Sumy przechodnie zł 629.00; **Razem zł 253 531.54.**

PASYWA. — Kapitał akcyjny zł 100 000.00; Zapasowy ustawowy zł 15 734.09; Zapasowy specjalny zł 41 682.20; Amortyzacyjny zł 49 676.15; Akcepty zł 7 940.00; Wierzyciele zł 9 825.64; Dywidenda niepodniesiona zł 1 743.00; Wątpliwi dłużnicy zł 7 800.85; Sumy przechodnie zł 243.11; Czysty zysk zł 18 886.50; **Razem zł 253 531.54.**

1737

Korzystajcie z Poczty Lotniczej!

Zarząd Polskich Zakładów Chemicznych „Nitrat“, Spółka Akc.

w Warszawie

zawiadamia, że wypłata uchwalonej przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów w dn. 19 czerwca r. b.

dywidendy za 1935 r. od świadectw założycielskich w wysokości zł 3.68 od jednego świadectwa założycielskiego uskuteczniana będzie za zwrotem kuponu Nr. 2, począwszy od dn. 15 lipca r. b. w poniedziałki, środy i piątki od godz. 9 do 12 w kasie Zarządu w Warszawie, przy ul. Mińskiej Nr. 25.
1727

Wycinki z gazet

i czasopism całego świata
w każdej żądanej sprawie

Jako najlepsze źródło informacji, niezbędne dla wszystkich biur i instytucji: państwowych, społecznych, kulturalnych, przemysłowych i handlowych oraz dla osób wszelkich zawodów, zbiera i na zamówienie dostarcza, tudzież załatwia prenumeraty dzienników i czasopism krajowych i zagranicznych

Informacja Prasowa Polska

Dyrekcja i ekspedycja: Warszawa, Bracka 5. Tel. 241-53

Korespondenci we wszystkich stolicach

CENTRALA ODBITEK NAUKOWYCH LIBRARIA NOVA

SPÓŁDZIELNIA Z ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ UDZIAŁAMI

w Warszawie, Rynek Starego Miasta 31
(Kamienica Książąt Mazowieckich)
Tel. 5-83-77. Konto P. K. O. 27 527

PRZYJMUJE W KOMIS WSZELKIE ODBITKI. UDZIELA
INFORMACJY O ODBITKACH. WYDAJE BIULETYN
INFORMACYJNY. WYDAJE KATALOGI SPECJALNE

Na żądanie wysyłamy katalogi bezpłatnie

Świeżo opuścił prasę katalog z zakresu
nauk ekonomicznych

PRAWO

PRZEMYSŁOWE

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA R. P. O PRAWIE PRZEMYSŁOWEM
W BRZMIENIU USTAWY
Z DNIA 10 MARCA 1934 ROKU
Z OBJAŚNIENIAMI

ZEBRAŁ I OPRACOWAŁ

Roman Stanisław Ślaski

RADCA MINISTERSTWA
PRZEMYSŁU I HANDLU

NAKŁADEM TYGODNIKA

„POLSKA GOSPODARCZA”

Cena egzemplarza (w oprawie płóciennej) . . . . . zł 20
Z przesyłką poleconą . . . . . zł 21
Z przesyłką za zaliczeniem . . . . . zł 22

Zamówienia na „PRAWO PRZEMYSŁOWE”
przyjmuje Administracja tyg.

„POLSKA GOSPODARCZA”

WARSZAWA, UL. ELEKTORALNA 2, TELEFON Nr. 5-12-73

POLMIN

Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych

CENTRALA: LWÓW, ULICA AKADEMICKA 7

TELEFONY: 102-20 do 102-23

RAFINERJA W DROHOBYCZU

REPREZENTACJA W GDAŃSKU PRZEDSTAWICIELSTWA ZAGRANICZ-
POLISH PETROLEUM COMPANY NE WE WSZYSTKICH STOŁECZNYCH
KREBSMARKT 7/8 MIASTACH EUROPY

DZIĘKI DŁUGOLETNIJ PRAKTYCE RAFINE-
RYJNEJ I DOŚWIADCZENIOM NA POLU TECH-
NIKI SMARNICZEJ, DOSTARCZAMY PRODUK-
TY SMAROWE NAJWYŻSZYCH GATUNKÓW
PO JAK NAJŚCIŚLEJ SKALKULOWANYCH
CENACH

WŁAŚCIWE ZASTOSOWANIE WYSOKOWAR-
TOŚCIOWYCH OLEJÓW I SMARÓW „POLMIN“,
DOSTOSOWANYCH DO WARUNKÓW PRACY
WSZYSTKICH MASZYN I SILNIKÓW, ZAPEW-
NIA UZYSKANIE WSZELKICH KORZYŚCI,
ZWIĄZANYCH Z RACJONALNĄ GOSPODARKĄ
SMARNICZĄ

OLEJE I SMARY AUTOMOBILOWE „POLMIN”

SĄ DO NABYCIA WE WSZYSTKICH NASZYCH ODDZIAŁACH ORAZ
W PIERWSZORZĘDNYCH SKŁADACH Z AKCESORJAMI SAMOCHODOWEMI

ODDZIAŁY: BIAŁYSTOK, BYDGOSZCZ, DOLINA, GDYNIA, JAROSŁAW,
KALISZ, KRAKÓW, LUBLIN, LWÓW, ŁÓDŹ, PIŃSK, POZNAŃ,
RÓWNE, SIEDLCE, STRYJ, SOSNOWIEC, TOMASZÓW MAZO-
WIECKI, TORUŃ, WARSZAWA, WILNO
